

Uvodnik

Danijel Devetak

Pred sinodo

Večkrat in na različne načine je papež Francišek izrazil svojo bližino družini. Naslednjo nedeljo, 5. oktobra, se bo v Vatikanu začela njej posvečena dvotedenska izredna sinoda škofov iz vsega sveta o temi *Pastoralni izzivi družine v okviru evangelizacije*. Gre za dogodek, ki ga je Bergoglio izrecno želel in za katerega dalj časa vlada veliko pričakovanje, saj je žgočih vprašanj okrog pomena in vloge družine vedno več.

Tretjo izredno generalno skupščino škofovske sinode je oktobra lani sklical papež sam. Ker je tema obširna in zapletena, je sklenil, da bo potekala v dveh etapah, ki sestavljata enovito in organsko celoto. Oktobra letos bodo sinodalni očetje ocenili in poglobili zbrane podatke, pričevanja in navsete, da bi našli morebitne odgovore na nove izzive družine. Redna generalna skupščina leta 2015, ko bo zbranih več škofov kot letos, pa bo na podlagi že opravljenega dela ovrednotila in poglobila podatke, ki so jih predstavile krajevne Cerkve, in skušala najti ustrezne smernice za vsakdanjo pastoralo.

Tajništvo sinode je objavilo nekaj priročnik, "instrumentum laboris", sintezo odgovorov, ki so jih poslali škofijske in župnijske ter druge skupnosti, pa tudi posamezniki z vsega sveta, izraz živega utripa krajevnih Cerkva. Iz dokumenta že na prvi pogled izhaja, da obstaja široka paleta zakonskih in družinskih oblik ter "zapletenih" situacij, hkrati pa tudi to, da je družina v očeh ljudi še vedno pomembna. Pod drobnogled bodo škofje postavili poznavanje Cerkevne nauka o družini, t. i. "naravno pravo", družbene ovire, ki otežujejo družino, pa tudi globok pomen in lepoto krščanskega zakona in družine. Na dnevnem redu bodo gotovo t. i. evangelij družine, temeljno načelo o nerazdružljivosti zakona, odprtost življenju, posredovanje vere v "domači Cerkvi", javna vzgoja, kritične situacije, ki ovirajo človekovo srečanje s Kristusom. Sinodalni očetje pa ne bodo mogli mimo bolj kočljivih tem, kot so npr. "neurejena" družinska stanja, vprašanje prejetja zakramentov za razvezane, sredstva za preprečevanje spočetja, istospolne zveze idr.

"Osnovna družbena celica" je že dalj časa ne le vedno bolj simbol težav in trpljenja, ampak na sploh pod udarom. Različne družbene silnice jo - pod krinko strpnosti in sprejemanja drugačnosti - vedno bolj (tudi zakonito) zapostavljajo in uničujejo. Nekdaj je veljalo, da je družina nosilni steber zdrave družbe. Danes o tem nihče več ne govori, razen v zaprtih krogih. Kdor to javno ubesedi, kdor zatrdi, da zakon temelji na zvezi med moškim in žensko in da imajo otroci pravico do očeta in matere, kdor meni, da danes prevladuje sprevržena leštvica vrednot, da smo cilje prelevili v sredstva, tvega, da ga ožigosajo za starokopitnega nostalgika, morda celo fašista ali kaj podobnega. Brezposelni, reveži, begunci in priseljenci: vse te žrtve ekonomske logike in globalizacije so resnično žrtve napadov na človekovo dostojanstvo. Toda sprevračanje človeške narave in identitete - srž antropološke krize, ki smo ji priča - tvega terjati še več žrtev. Resnici na ljubo, si v tem trenutku težko predstavljamo, kakšni bodo lahko sadovi sinode. Morda nam ne ostane drugega kot moliti in z zaupanjem pričakovati smernice papeža in zbranih škofov v trdnem prepričanju, da Kristus kot življenjski sopotnik tistih, ki ga jemljejo resno, zna presenetiti.

Čudovit skupen nastop!

Okusi ob meji 2014

Vpisovanje naših dijakov na visokošolske zavode "onkraj meje"

"Štoparski vodnik" po slovenskih univerzah

Čez Razdrto in mimo Postojne te pot pelje do vrhniškega klanca. No, v mrkem jesenskem času je to tista geografska prelomnica, kjer se najpogosteje megla spusti v nižine, kot bi šlo za svojevrsten pozdrav: "Dobrodošli v ljubljansko kotlino"! Ljubljana, prestolnica, je očarljiva, čeprav je za primorskega človeka tam morda le premalo sončnih dni. In Ljubljana je očitno privlačna ... tudi za naše ljudi, posebej še za naše mlade. Ravno oktober je tisto obdobje v letu, ko že več desetletij zaznavamo na tej relaciji (Gorica/Trst - Ljubljana) prav specifično selitev. In to je prava selitev v jatah. Ljubljana je privlačna in predvsem, Ljubljana je mlada. Je univerzitetno mesto, ki s svojim znanjem napaja danes skoraj 50 tisoč študentov. Je prestolnica, ki nudi bogat izbor za vse okuse. Gledališča, koncerti, športne prireditve in pestro večerno (ter nočno) življenje. **Ljubljanska univerza, magnet za naše dijake** Ja, oktober je tisto obdobje, ko leto za letom jata mladih maturantov na novo spoznava bogato ponudbo prestolnice. Med njimi so seveda tudi številni mladi maturanti iz Trsta in Gorice. V zadnjih letih se je to zanimanje začelo, čeprav

še v omejeni obliki, širiti tudi na Benečijo. Kljub temu da sta Univerza na Primorskem s sedežem v Kopru in novogoriška univerza, ki ima svoje osrednje prostore na mejnem prehodu v Rožni Dolini, geografsko bližji, pa tudi za naše dijake ostaja Univerza v Ljubljani referenčna točka slovenskega univerzitetnega študija. To potrjujejo tudi statistične številke. V objavljeni tabeli predstavljamo primerjavo med vpisi na Univerzo v Ljubljani in Univerzo na Primorskem (za novogoriško univerzo imamo podatke samo za zadnji dve akademski leti, medtem ko je v mariborski fakulteti seveda veliko manj vpisov naših dijakov). Število vpisov slovenskih dijakov v Kopru v zadnjih letih narašča (z izjemo letošnjega akademskega leta, za katerega pa podatki še niso dokončni), a dinamika vpisov v Ljubljano je še izrazitejša. Vse od akademskega leta 2008-2009 se vpis dijakov iz Gorice in Trsta ni nikoli spustil pod "kvoto" 20, v lanskem letu je bilo novih vpisov celo 32. Da bi izvedeli kaj več o vzrokih za čedalje večje zanimanje za študij v Sloveniji in predvsem v Ljubljani, smo se z nekaj vprašanji obrnili na Andrejo Duhovnik Antonij, višjo svetovalko na Zavodu Republike Slovenije za šolstvo (ZRSŠ), odgovorno za Italijo. Med njenimi nalogami je tudi ta, da predstavlja maturantom na slovenskih šolah v Italiji možnost študija v Sloveniji: gre torej za primerno sogovornico, ki zamejski tok proti Ljubljani spremlja že dalj časa. "Slovenci iz Italije se na študij v Ljubljano odpravljajo že dalj časa. Spomnim se jih tudi še iz svoje študijske kariere v prestolnici. In ugotavljam lahko, da je danes izbor študijskih smeri še zelo podoben takratnemu. No,

v zadnjih letih se v Ljubljano res vpisuje vse več zamejskih dijakov, kar gre po mojem mnenju pripisati dvema dejavnikoma. Prvi je ta, čemur posplošeno rečemo padec meja. Lažje komuniciranje, olajšana pot v slovenski akademski svet, odprta vrata ne samo za študij, ampak tudi za delo. Drugi razlog je bolj pragmatične narave. Gre za to, da številni dijaki oddajo prošnjo za vpis za isto študijsko smer v Ljubljano in v Trst, predvsem v tistih primerih, ko so v Italiji težji vstopni izpiti. Ljubljanska univerza pa teh izpitov v glavnem ne predvideva, ker se selekcija izvaja na podlagi uspeha na srednji šoli", nam je pojasnila Duhovnikova.

/ str. 16
Andrej Černic

Pogovor

Milan Gregorič nam je ob svoji 80-letnici spregovoril o svojem življenju in usodi, ki ga veže na rodno Istro

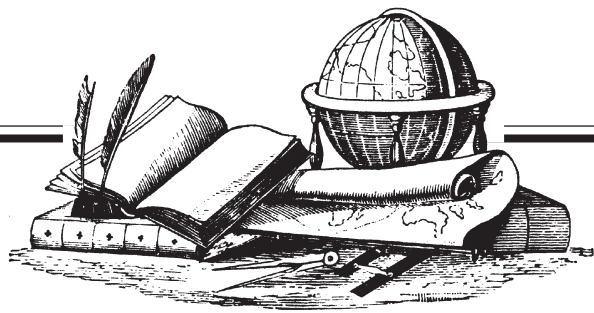
3

Prijavljeni in sprejeti slovenski študenti iz Italije		
	Univerza v Ljubljani*	Univerza na Primorskem**
2003/2004	8	/
2004/2005	13	/
2005/2006	14	/
2006/2007	9	/
2007/2008	9	/
2008/2009	15	/
2009/2010	26	/
2010/2011	21	8
2011/2012	28	11
2012/2013	23	12
2013/2014	32	16
2014/2015	29	7

* - podatki upoštevajo prijavo italijanskega državljanstva ob vpisu (Slovenci iz zamejskega se namreč lahko prijavljajo kot državljani EU ali kot Slovenci brez slovenskega državljanstva).

** - podatke za Univerzo na Primorskem imamo samo od akademskega leta 2010-2011 dalje. Upoštevajo se vpisi tistih študentov, ki so se prijavili kot Slovenci brez slovenskega državljanstva. Podatki za 2014-15 še niso dokončni.

Vir: Univerza v Ljubljani in Univerza na Primorskem

Pobuda Urada v sklopu sejma Bonaca v Portorožu

Zamejstvo, most med Slovenijo in sosedami

Ob deželni reformi krajevnih uprav

“Upoštevati je treba specifikko 32 zaščitenih občin!”

Deželni odbor je te dni formalno sprejel osnutek reforme krajevnih uprav, ki po ukinitvi Pokrajin in nekdanjih Gorskikh skupnosti uvaja načelo funkcionalnega povezovanja med Občinami, ki jih družijo slične družbene, kulturne in gospodarske karakteristike. Že pred poletnim premorom smo kot slovenska stranica odbornika Panontina in predsednico Serracchianijevo opozorili na zahte-

mejnih skupnosti med Italijo in takratno Jugoslavijo, danes Slovenijo. Podobna obveza je

tavlja, da so bile v določeni meri upoštevane korekture, ki sem jih izpostavil že julija in so bile predmet pogovorov tudi z vodstvom SSK. Prihodnji teden se bomo predstavniki slovenske zbirne stranke neposredno srečali s pristojnim odbornikom Serracchianijeve vlade in mu iznesli svoje poglede na predlagano reformo. O sami reformi pa se mora nujno izraziti tudi skupščina slovenskih izvoljenih predstavnikov v krajevnih javnih upravah od Miljdo Trbiža, saj so tudi za vsako posamezno območje značilne različne potrebe, kot so

Debora Serracchiani in Paolo Panontin

vo, da kakorkoli zasnovana reforma krajevnih uprav upošteva specifikko območja, kjer živimo Slovenci kot zakonsko priznana in zaščiten narodna skupnost. Sam statut naše dežele navaja načelo, da so vsem prebivalcem, ne glede na njihovo jezikovno pripadnost, priznane iste pravice in zagotovljeno spoštovanje specifičnih kulturnih in jezikovnih karakteristik. Ne gre tudi nikdar pozabiti Osimskega sporazuma, ki, izhajajoč iz Londonskega memoranduma, določa, da na območju, ki je naseljeno z narodnimi in jezikovnimi manjšinami, ne sme priti do upravnih sprememb (kakršno je npr. združevanje občinskih uprav), ki bi škodile narodnostnemu obstoju ob-

ključena tudi v Evropsko konvencijo o zaščiti manjšin iz leta 1995; s tem dokumentom se države obvezujejo, da ne bodo sprožile nobenega postopka, ki bi lahko na kakršenkoli način spreminjal razmerje oz. ravnotežje manjšinskih narodnih skupnosti. Ne nazadnje velja v tem smislu ponoviti tudi 21. člen zaščitnega zakona 38/2001, ki določa, da na zaščitenem območju morajo upravna ureditev, raba teritorija, gospodarsko, družbeno in urbanistično načrtovanje ter njihovo izvajanje tudi v primeru razlaščan težiti k zaščiti zgodovinsko-kulturnih značilnosti.

Zadnji Panontinov osnutek bo mo zato ponovno podrobno proučili. Odbornik nam zago-

tudi možni različni pristopi in rešitve v predlagani reformi. Dvojezične občine so v povojnih desetletjih uspešno razvijale svojo 'posebnost' in tudi z zagotavljanjem enakopravnosti slovenskega jezika v birokratskem in političnem vsakdanu jamčile osnovne pravice do dostojanstva naših ljudi, njihove kulture in občutka pripadnosti v prostoru, ki ga naseljujemo poldrugo tisočletje. Zato je danes na nas naloga in odgovornost, da z vsemi sredstvi tudi v času velikih sprememb vendarle ohranimo in pravzaprav še dodatno utrdimo upravno avtonomijo narodno-jezikovne skupnosti, ki s svojo posebnostjo plemeniti in bogati ves prostor.

Igor Gabrovce

Vrednotiti in jačiti gospodarske vezi med Slovenijo in zamejstvom bo tudi v prihodnje temeljnega pomena za vsestranski razvoj odnosov med matično državo in Slovenci, ki živijo v sosednjih državah. V to pa se lahko vključita tudi kulturno in športno udejstvovanje, saj gospodarsko dejavnost oplemenitita, da lahko svoje poslanstvo udejanja tudi v luči uveljavljanja slovenske narodne zavesti in jezika. V tem smislu je potekal dopoldanski program zanimivega srečanja, ki ga je Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu organiziral prejšnji petek v sklopu sejma Bonaca v Marini Portorož. V popoldanskem delu so se srečali predstavniki krovnikov organizacij Avstrije, Hrvaške, Italije in Madžarske, da bi s predstavniki Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu začeli skupno obravnavo smernic, ki jih je nova slovenska vlada zapisala v koalicijski program za razvoj slovenskih narodnih skupnosti v sosednjih državah. Pomembnost gospodarskega povezovanja in sodelovanja je že na začetku podčrtal

minister Gorazd Žmavc, ki je uvedel dopoldanski program. Potrditev pa je prejel od prisotnih kolegov, ministra za gospodarski razvoj in tehnologijo Jožefa Petroviča, ministrice za razvoj in evropsko kohezijsko politiko Violeta Bulc in ministrice za kulturo Julijane Bizjak Mlakar. Skupaj z njimi je srečanje pozdravil tudi novi predsednik Komisije za Slovence v zamejstvu in po svetu Ivan

Hršak. Da je na področju gospodarstva še veliko neizkoriščenih možnosti, so ugotavljali tudi ravnatelj Slovenskega deželnega gospodarskega združenja Andrej Šik in ostali predstavniki slovenskih gospodarskih združenj iz Avstrije, Hrvaške in Madžarske. Svoj doprinos so dali tudi nekateri uveljavljeni podjetniki, med katerimi je izstopal predsednik Slovenskega poslovnega kluba Marjan Batagelj.

V popoldanskem delu so se najprej za zaprtimi vrati zbrali predstavniki krovnikov organizacij Slovencev iz zamejstva, da bi skupno preučili smernice glede razvoja odnosov Republike Slovenije do slovenskih narodnih skupnosti v sosednjih državah. Pomenljive so

ter poudaril, da so seveda pomembni dobrososedski odnosi, vendar je tudi važno, da Slovenija spremlja, kako se izvaja zaščitna zakonodaja v sosednjih državah. Pri tem je izpostavil primer deželne reforme krajevnih uprav v FJK. Švab je spregovoril tudi o financiranju; pri tem je potrdil pomen ovrednotenja programov, vendar je potrebno upoštevati tudi delovna mesta. Na koncu je bil sprejet sklep, da bo v Slomaku pripravljen dokument o stanju slovenskih narodnih skupnosti v zamejstvu, ki ga bo potrebno uskladiti z Uradom ter posredovati v odobritev Svetu pri Vladi Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu. Dokument bi tako postal temeljno izhodišče za politiko slo-

venske vlade do slovenskih manjšin.

Srečanje v Portorožu je bilo tudi priložnost, da je Združenje slovenskih športnih društev v Italiji predstavilo novo športnogospodarsko pobudo. Predsednik Ivan Peterlin je z nekaterimi športniki iz Goriške in Tržaške pokazal zamejski športni avtobus, ki bo v tej

športni sezoni na razpolago društvom za oddaljena gostovanja, kar bo pripomoglo pri zmanjševanju stroškov. Avtobus krasijo slike vidnih zamejskih atletov, pri pobudi pa sodelujejo tudi Zadruga kraška banka z Opčin, Zadruga banka Doberdob Sovodnje, Čedajska banka, Združenje zdravilišč Slovenije, videmski trgovski center Area sport in Nova Conad. / JČ

Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu

Projekt “Slovenija brez meja”

Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu je 26. septembra 2014 v okviru Sejma Bonaca predstavil projekt “Slovenija brez meja”.

Minister za Slovence v zamejstvu in po svetu Gorazd Žmavc je pod tem sloganom opravil delovna srečanja na visoki ravni. V gosteh je imel ministrice za razvoj, strateške projekte in kohezijo mag. Violeto Bulc, ministrice za kulturo Julijano Bizjak Mlakar in ministra za gospodarski razvoj in tehnologijo Jožefa Petroviča, predsednika Komisije DZ RS za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu Ivana Hršaka, poslance in druge visoke goste.

S projektom “Slovenija brez meja” želi Urad spodbuditi promocijo zamejske problematike v Sloveniji. Ministrska ekipa se je srečala s predstavniki zamejskega gospodarstva, s predstavniki krovnikov organizacij iz zamejstva ter s kulturnimi, športnimi in gospodarskimi zvezami iz zamejstva.

Minister Gorazd Žmavc si je skupaj z visokimi gosti v dopoldanskem času ogledal tudi avtobus Združenja slovenskih športnih druženj v Italiji. Namen avtobusa je povezovanje, združevanje vseh zamejskih športnikov tudi preko športa pod sloganom “Šport povezuje”.

O zamejski šoli na slovenskem programu Rai

TV: vabilo k sodelovanju

V sklopu vsedravnega programa mesečnih tematskih poglabitev, ki jih pripravljajo deželna časnikarska uredništva RAI, se bo slovensko uredništvo od 29. septembra do 3. oktobra posvetilo življenju na naših šolah. Ob reportažah in prispevkih bo poseben koticček v večernem televizijskem dnevniku namenjen tudi kolažu gradiva iz slovenske šolske zakladnice v Fur-

laniji Julijski krajini. K brezplačnemu sodelovanju so vabljeni dijaki in njihove družine ter šolniki. Uredništvo zbira značilne fotografije in kratke video posnetke dogodkov, ki bi jih ustvarjalci radi delili z gledalci, pa naj gre za vsakdanje bivanje v šolskem okolju ali za varnost oz. za uspele izobraževalne pobude. Uredništvo bo samostojno poskrbelo za izbor in sestavo zaključenih pri-

spevkov. Fotografije lahko pošljete v priponki na elektronski naslov slo@rai.it pod šifro “šola”, video posnetke pa uredništvo sprejema v obliki dvd-ja, in sicer na sedežu v ul. Fabio Severo 7 v Trstu ali po domeni s predhodnim telefonskim klicem v redakcijo na številko 040-7784351.

Slovensko časnikarsko uredništvo RAI

Povejmo na glas

Zaskrbljujoče stanje šolskih stavb

Ko je pred kar nekaj časa Censis objavil stanje šolskih stavb v državi, v kateri živimo, smo gotovo imeli razlog za začudenje in celo osuplost. Osuplost zato, ker si vendar nismo mislili, da so šole v Italiji tako zelo potrebne dosti večje pozornosti, kot so bile deležne doslej. Podatki namreč govore, da je od 41 tisoč šolskih poslopij kar 24 tisoč takšnih, torej več kot polovica, ki imajo pomanjkljivo električno napeljavo in omevanje ter so povsem izven predpisanih norm. Več kot 7 tisoč stavb nujno potrebuje prenovljenje strehe, pri skoraj 4 tisočih so nujni drugi večji posegi, 2 tisoč pa jih oziroma azbest, kar pomeni 350 tisoč dijakov oziroma učencev. Zanimivo in nikakor spodbudno je dejstvo, da je bila le ena četrtina šolskih poslopij zgrajena po letu 1980, pri čemer ni težko prepoznati, kako stara in dotrajana je večina stavb. Nemara nekaj boljše je stanje v naši deželi, se pravi Furlaniji Julijski krajini, ki beleži 5301 šolsko poslopje, od katerih skoraj polovica kliče po nujnih vzdrževalnih delih. In če se spustimo še bližje, v goriško pokrajino, obstaja v 89 razredih nevarnost rušenja stropa, v istem smislu predstavlja tveganje 53 laboratorijev in drugih prostorov, med hodniki pa je 120 takšnih, kjer stropi ne premorejo zadovoljive trdnosti. Navedene številke zagotovo ne potrebujejo dodatnega komentarja razen tega, da je sedanje stanje šol v državi zelo kritično in da bo temeljito izboljšanje terjalo ogromna finančna sredstva.

Seveda pa ni mogoče mimo vsaj dveh bistvenih ugotovitev. Prva je v obliki vprašanja, kako je mogoče, da je družba dopustila takšno obubožanje šol in se praktično prenehala zanje zanimati. Druga ugotovitev pa je očitno prelomno leto 1980, ko so se gradnje novih poslopij za učence in dijake povsem zaustavile. Izvedenci namreč trdijo, da je bilo prav navedeno leto skupaj z nekaterimi za njim pričetek najuspešnejšega razvojnega obdobja, ko je cvetelo gospodarstvo in se je življenjska raven nenehno višala. In družba se je očitno prav tedaj v ta zlati čas pognala z vso silovitostjo in pri tem med drugim prezrla šolo in nemara še katero neprofitno področje, podlegla torej hlastnosti pridobitništva in opustila misel na uravnotežen razvoj. In če se vrnemo na razmere v naši deželi, je več kot umestno izpostaviti dejstvo, da se je Goriška pokrajina na izsledke Censisa hitro in res zgljedno odzvala. Nemudoma je ocenila, da je za najnujnejša popravila treba zagotoviti skoraj milijon evrov, kar v sedanji krizi ni majhna vsota, posebno če le-ta ni bila predvidena. Za začetek ji je uspelo pridobiti dve tretjini sredstev in tako se popravila šolskih poslopij lahko pričnejo. Tudi je bilo treba preseliti nekaj razredov v varne prostore. Ni bilo slišati, da bi se tako odločno odzvale druge pokrajinske uprave ali da bi kje druge prišlo do večjih podobnih akcij. In vendar bi do njih moralo priti, o tem ni najmanjšega dvoma.

Janez Povše

POGOVOR Milan Gregorič

Stati v areni

Milana Gregoriča poznamo kot premočrtnega intelektualca, ki je svoje delo namenil slovenski istrski zemlji in slovenskemu življenju na tem robu naše matične domovine. Rodil se je v Dekanah leta 1934 in je pred kratkim slavil visok življenjski jubilej. Maturiral je na slovenski klasični gimnaziji v Trstu. Po študiju na ekonomski fakulteti v Ljubljani je bil dalj časa dejaven v gospodarskem sektorju. Kot publicist in javni delavec je vidno zaznamoval civilno družbeno dogajanje na Koprskem in širše po Primorskem. Njegovo pero je temeljito obravnavalo dogajanje v Istri ob razpadu Jugoslavije, slovensko-italijanske meddržavne odnose (zlasti glede na tranzitne dinamike med koprskim in tržaškim pristaniščem) in obmejno ter manjšinsko problematiko.

ISTRANI IN ISTRSTVO

Vaše življenje je bilo v vseh teh desetletjih na različne načine povezano z usodo slovenskega naroda, zlasti slovenskega istrskega območja. Kaj vam pomeni biti Istran? Je morda v tej geografski določitvi neka čezmejnost, ki povezuje istrskega človeka na obeh straneh meje?

Človekova identiteta sestoji iz več pripadnosti kor npr. iz pripadnosti narodu in njegovi kulturi, širši pokrajini-Istri, domačemu kraju, veri, danes tudi že iz pripadnosti Evropi idr. Pripadnost Istri je zame le ena od teh pripadnosti, ki se ne razlikuje npr. od pripadnosti Gorenjski, Štajerski ipd. V tem smislu sem Slovenec in Istran hkrati. Hrvaška Istra mi je pri tem blizu toliko, v kolikor nas povezujejo skupna mediteranska značilnosti, skupna preteklost, sorodnost narodov idr. Poznamo sicer, predvsem v hrvaški Istri, tudi istrstvo (istrijanstvo) kot nadomestek za narodno pripadnost, ki pa je značilno za ljudi iz mešanih zakonov, ki se ne želijo narodnostno opredeljevati, da ne bi s tem prizadeli katerega od staršev, in se potem opredeljujejo regionalno.

Ob prerivanjih s 60-milijonsko sosedo smo bili namreč tudi mi neke vrste manjšina in smo imeli vso pravico razvijati naše obrambne mehanizme.

Vendar to ni dominanten pojav v Istri. Milan Rakovac je ob medijskem hrupu okrog takega istrstva jedko zapisal, da ni bilo pri tem niti besede o tem, "da naj bi tudi naši Italijani ne bili več Italijani, ampak Fiumani, Istriani e così" via. Kot da bi naš človek ne vedel, da je un bel niente, jedno lijepo ništa, makar sito, u finom odijelu i alfi quadrifoglio, če izgubi svoj jezik, kulturo in vse to, kar si je skozi stoletja z muko priboril". Med slovenskim prebivalstvom Istre tega pojava skoraj ni, razen morda na mejnih področjih s hrvaško Istro. Zato lahko govorimo le o istrskih Slovenih, ne pa o slovenskih Istranih.

Kakšna je specifičnost istrskega Slovenca danes in kako se je razvijala po drugi svetovni vojni?

Istrski Slovenec je doživljal povojni čas, desetletja režima, politično pomlad pa ustanovitev slovenske države in kasneje tudi

tranzicijo podobno kot ostali prebivalci Slovenije. K temu bi dodal, da smo istrski Slovenci v 70. letih doživeli tudi svojo drugo veliko kulturno prebujo. Prva je preplavila Istro ob prebujanju narodov pod Avstro-Ogrsko (tabori, čitalništvo idr.), druga pa se je začela, ko smo odkrili v krivično pozabo potisnjene pesmi duhovnika in pesnika Alojza Kocjančiča in smo potem z njimi v rokah in srcih dolga leta prepotovali sleherni večji kraj Slovenske Istre. Temu je sledila kasnejša ustanovitev koprskе univerze idr.

Kakšen je bil občutek istrskega človeka po osamosvojitvi ob bridkih izkušnjah iz preteklosti?

Pričakovali in doživljali smo jo z velikim zanosom tako kot ostala Slovenija. Ideje o istrski avtonomiji, čezmejni regiji ipd. na naših tleh niso pognale korenin, kot jih ni pognal niti nosilec teh idej Istrski demokratični zbor (IDZ), ki je na volitvah zmagel vsega nekaj sto glasov, in še to predvsem iz vrst priseljencev s sosedne Buzečine in Bujšćine.

KOPRSKA OAZA
SOŽITJA IN RAZPAD
JUGOSLAVIJE

Bili ste zelo kritični do teženj italijanske sosedbe, ki je v obdobju še krhke slovenske državnosti iskala neko "revanšo", če se lahko tako izrazim?

Šlo je za zelo resno grožnjo ali za pravcati poskus kninizacije Istre. Kar sem jaz predstavil v prvih treh svojih knjigah (Politični ciklon nad Istro, Slovenija v tesnem objemu zahodne sosedbe in Sence nad oazo sožitja), je le vrh ledene gore. Prihodnje zgodovinske raziskave bodo verjetno razkrile še drugačne razežnosti te neuspele avanture. Končno je bil ta problem posebej obravnavan tudi na zaprti seji italijanskega parlamenta in je kmalu po seji prišlo do zamenjave vrhov italijanskih obveščevalnih služb in vojske. Ni naključje npr. tudi to, da so sami Američani Prodiu, ki je bil tedaj krajši čas na oblasti, ob njegovem prvem obisku v Washingtonu zabičali, naj Italija takoj ugasne prižgano vrstico na zahodni meji. Tako se je zaskrbljenost ob teh dogajanjih prenesla tudi

name in se je odražala tudi v mojih tekstih.

Kako so navedena dogajanja v Istri vplivala na odnose med manjšino in večinskim narodom ter na vaše osebne odnose z manjšino?

Slovenska politična pomlad, ko je v novem demokratičnem vzdušju oživela tudi prerोजना italijanska skupnost, je bilo obdobje velike občutljivosti za manjšinsko

Zavedal sem se, da velja za nemoralno tolči po šibkem, vendar v tej kompleksni situaciji smo bili pogajalsko bolj na tleh mi, večinski narod, kot pa manjšina.

problematiko in tudi za priseljence iz drugih republik ali prava oazo sožitja. V tem vzdušju je nastajala skoraj monumentalna

manjšinska zakonodaja kot tudi njeno dokaj vzorno izvajanje v praksi, kar vse bistveno presega evropske standarde in njihove dosežke. Slovenija je namreč udeležila manjšinske pravice, o katerih ni v mednarodnih listinah

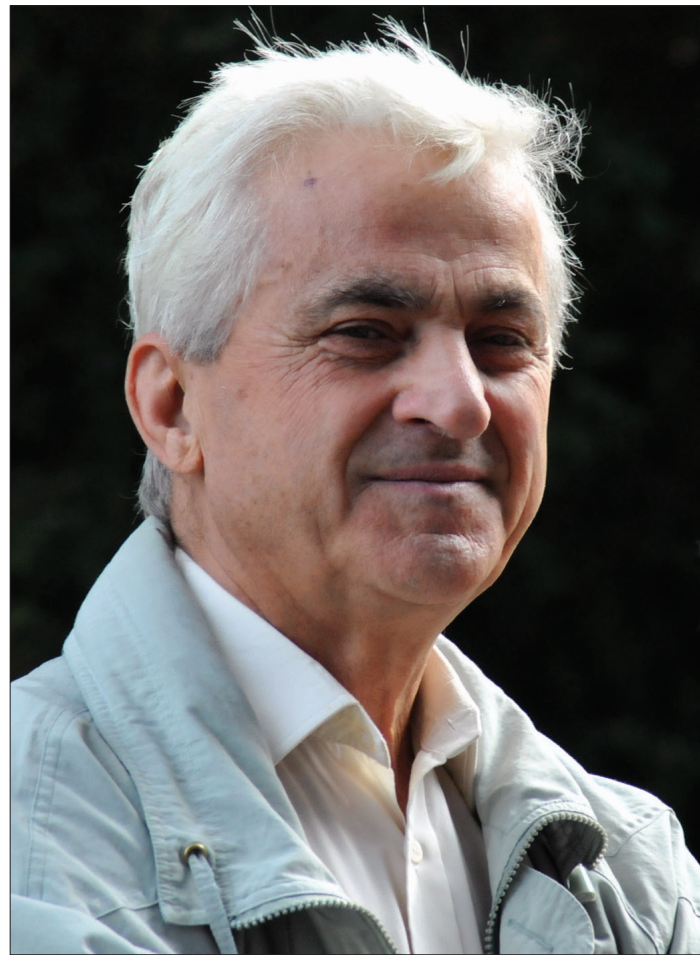

Foto dpd

ne duha ne sluha, kot npr.: dvojna volilna pravica, zajamčeno zastopstvo v predstavniških organih na lokalni in državni ravni, pravica veta pri normativnem in praktičnem urejanju manjšinske zaščite, proglasitev manjšinskega jezika za uradnega na dvojezičnem območju, obvezno učenje tega jezika tudi v večinskih predšolskih, osnovnošolskih in srednješolskih ustanovah idr. S poskusi destabilizacije Istre ob razpadu Jugoslavije pa so nad to oazo sožitja legli temni oblaki.

Začelo se je z zadržki vodstva Unije Italijanov (UI) do osamosvojitve Slovenije, ki so nas v našem državotvornem zanosu osupnili in prizadeli. Nadaljevalo npr. s šokantno izjavo takratnega predsednika UI prof. Antoneja Bormeja, da Italijani niso pripravljeni sprejeti veljavnih pogodb, ki so nastale v preteklosti, in da se želijo vrniti v Italijo. S tem je Borme prestopil rubikon in se podal, na srečo le z besedami, na pot kninizacije Istre. Sledila je podpora vodstva UI destabilizacijskim projektom v Istri (kupovanje duš, istrska avtonomija in čezmejna regija, diverzija dvojnega državljanstva idr.). Stvari so šle tako daleč, da je celo tedanji predsednik Italije Francesco Cossiga ob obisku v Slovenski Istri na začetku 90. let štel za potrebno opozoriti

manjšinsko vodstvo, da se je manjšina spričo zgodovinskih okoliščin pač znašla v tuji državi in da mora biti do nje lojalna. Ta

mehanizem. Čeprav kot viden akter sožitja v času politične pomladi, sem moral tudi sam zbrati moč in dvigniti glas v zvezi s tem dogajanjem,

V sproščenosti evropskega bivanja izgublajo obmejni spori ostrino. Jadransko morje bo nekoč postalo evropsko in podvrženo skupni evropski politiki. Same prijazne perspektive.

kajti manjšinskost ne more biti alibi za karkoli. Zavedal sem se, da velja za nemoralno tolči po šibkem, vendar v tej kompleksni situaciji smo bili pogajalsko bolj na tleh mi, večinski narod, kot pa manjšina. Zavedal sem se tudi, da tedaj na Koprskem ni bilo hujše stigmatizacije, kot je bila nalepka, da si proti sožitju. Vendar sem to tveganje stigmatizacije zavestno sprejel nase, ker so mi čisti računi, čeprav trpki, ljubši od praznih, pa čeprav dopadljivih floskul o sožitju. Reakcija na vsa ta dogajanja pa je ostala v mejah razuma in razen nekaj prask nismo doživeli nobenih resnejših nacionalističnih izpadov, ki bi bili primerljivi s tistimi onstran meje in ki bi jih lahko šteli za skrb vzbujajoče. Obnavljajo se spet stiki med večinskim narodom in manjšino ter z njimi tudi prijateljstva in upati je, da se bodo demoni preteklosti vendarle dokončno umaknili v ozadje. Tudi po zaslugi sproščenega ozračja, ki preveva Evropo. Osebeno pa sem vendarle moral to svojo pokončno držo plačati z dvema krajama Kocjančičeve nagrade (2004 in 2012), ki mi jih je žirija sicer priznala, a je bila njihova podelitev preprečena s pritlehnimi

mi intrigami izolske lokalne politike, spodbujene od predstavnikov italijanske skupnosti (npr. Silvano Sau). Ob silovitih protestih javnosti, zlasti v letu 2004, kar sem podrobno predstavil v svoji knjigi Razpotja, izbire, spopadi. No, svet se zaradi teh dveh udarcev, ne prvih ne zadnjih, ki so padli po meni, ni ravno podrl, saj se svojemu delu ne predajam zaradi nagrad, ampak me pri tem žene drugačno gorivo.

Kako po vašem mnenju doživlja svojo "bit" preprost italijanski človek v Slovenski Istri?

Vsaka manjšina, zlasti etična, je neke vrste tragedija, saj procesov asimilacije ni mogoče ustaviti s še tako nadstandardno zakonodajo in njenim še kar doslednim izvajanjem. Vendar v našem obalnem okolju je italijanstvo dokaj prisotno v vsakdanjem življenju (na ulicah, prometnih znakih, v medijih, skupščinah itn.) in imam občutek, da se pripadniki manjšine počutijo dokaj sproščeno.

Hrvaška je lani postala članica EU. Kaj to pomeni za slovensko obmejno politiko?

Veliko. Carine so padle in sprostil se nam je hrvaški trg. Nekega dne bo meja zapustila tudi policija in z njo bodo izginile tudi moreče poletne prometne kolone ob njej. V sproščenosti evropskega bivanja izgublajo obmejni spori ostrino. Jadransko morje bo nekoč postalo evropsko in podvrženo skupni evropski politiki. Same prijazne perspektive.

Kako je sedanja nestabilnost Slovenije vplivala na Slovensko Istro?

Skupaj z ostalo Slovenijo smo delili razočaranje in zaskrbljenost nad stranpotni tranzicije ter nad sedanjo moralno, politično in gospodarsko krizo. Istrsko gospodarstvo je stagniralo, naša samostojna zavest se je omajala. Zelo nas je prizadela tudi nedavna neodgovorna izjava pristojnega ministra, da drugega tira Koper-Divača ne bo še nekaj desetletij. Na to pa ne pristanemo.

PISANJE KOT
NAČIN ŽIVLJENJA

V nekem intervjuju ste dejali, da je pisanje vaša spontana reakcija oz. odziv vaših samoobram-

bnih mehanizmov na dražljaje okolja. Ali bi lahko bralcem nakazali, koliko in kakšni so bili boji, ki so terjali premočrtnost vaše besede?

Zelo zahtevno vprašanje, ker me ti boji spremljajo od mladosti naprej in jih je za ducat knjig, kot je to razvidno iz mojega opusa. Vse življenje sem se namreč trudil, da ostanem zvest samemu sebi in da to tudi javno povem. Prve praske so se dogajale ob mojem razočaranju nad preteklim režimom. Sledila so zanosna leta slovenske politične pomladi in ustanavljanja slovenske države, kar vse najdemo predvsem v knjigah Moj dom ter Razpotja, izbire in spopadi. Veliko energij sem vložil tudi v spopade s prebujenim italijanskim iredentizmom, o čemer govorijo moje že navedene tri prve knjige. Na noge so me dvignila tudi stranpota naše tranzicije, čemur sem namenil zadnjo knjigo Vstani Slovenija, in še kaj.

Vaš družbeni angažma je vedno temeljil na pisani besedi. Kakšen odnos ste med dolgoletno publicistično dejavnostjo vzpostavili do pisanja?

To trditev moram nekoliko popraviti. Ustanavljal sem tudi odmevne civilnodružbene organizacije in stranke ter nekatere tudi vodil. Nisem pa sprejel mnogih vabljenih ponudb za razna kandidiranja na lokalni in državni ravni, ker mi tega zdravje ni dopuščalo. Pri prostovoljnem delu v civilni družbi in politiki si namreč lahko sam doziraš obseg dela, postavljaš roke ipd., česar si pa pri poklicnem angažiranju v politiki ne moreš privoščiti in te to lahko hudo melje. Kar zame ni bilo sprejemljivo, ker živim ob velikih zdravstvenih omejitvah. V teh okoliščinah je potem publicistično delo, ki si ga tudi lahko sam doziram, postalo moja osnovna skrb ali z drugo besedo način življenja.

Pripravljate morda še kako knjigo?

Je že v založbi in to je avtobiografsko delo z naslovom Strati v areni, ki sem ga ukradel Dragu Jančarju, ko je nekje dejal, "da mora človek stati v areni, ker nič tvegati, nič storiti, pomeni služiti". Nekje sem tudi prebral, da največje zlo v družbi niso tisti, ki povzročajo zlo, ampak tista večina, ki to zlo mirno in brezbrizno opazuje.

IG

Slomškov dan

Poklonili so se velikemu psihologu in psihoterapevtu Bogdanu Žoržu

Na 11. Slomškovem dnevu na Ponikvi so se poklonili velikemu psihologu in psihoterapevtu ter prijatelju mladim, Bogdanu Žoržu, ki je preminil 6.3.2014. Soprogga Zdenka Žorž je sprejela iz rok predsednice društva KPS Marije Žabjak ter direktorja Zavoda za šolstvo Vinka Logaja Slomškovo priznanje, s katerim so Bogdanu Žoržu posthumno podelili naziv častni član društva Katoliških pedagogov Slovenije. S tem so mu izkazali priznanje za bogato vzgojno delo z mladimi z

obrobja, ki jim je pomagal vrniti se na pravo pot, ter hvaležnost za zakladnico strokovnih člankov, predavanj in knjig, ki vzgojiteljem in pedagogom predstavljajo nepogrešljiv vir pomoči pri soočanju z današnjimi vzgojnimi izzivi.

(Na sliki Bogdan Žorž predava na Slomškovem dnevu l. 2011.)

Nova cerkev Sv. Duha na Moravskem

Slovenska rotunda v steklu na Češkem

Gradnja cerkve ima lahko tudi nemilo usodo, če pomislimo na tisto v Košakih pri Mariboru, ki jo še vedno ponujajo na dražbi. Projektant te cerkve je arhitekt Ivo Goropevšek. Pošalimo se lahko, da mu prav zdaj prodajajo cerkev v Košakih, drugo, postavljeno v Češki republiki, ki jo je ravno tako načrtoval, pa bodo 5. oktobra blagoslovili. Gradnja s predračunsko vrednostjo približno tri milijone dvesto tisoč evrov je zahtevna in je resda trajala dobrih dvanajst let, toda končala se je srečno.

Cerkev Sv. Duha, v kraju Staré Mesto na Moravskem. "Žegnanje", torej benedikcija oziroma blagoslovitev cerkve v oktobru je omogočila, da bo cerkev polno zaživela. Pater Miroslav Suchomel, duhovni oče župnije Staré Mesto, pojasnjuje: "Benedikcijo, kot pri nas tudi pravimo blagoslovitvi ali žegnanju, ki se nanaša predvsem na prezbiterij in oltar,

je potrebna zato, ker nam bo to vendarle omogočalo začetek delovanja. Marsikaj bo namreč treba še postoriti v notranjosti cerkve, saj bo oprema še nekaj časa provizorična. Čaka nas tudi oblaganje zvonika ter polkrožne stene pomožne kapele, ki bosta pokrita s peščenjakovimi ploščami".

Župnija Staré Mesto leži na Moravskem, na sredi nekdanje slovanske Velikomoravske kneževine (ali npr. latinsko Moravia Magna). Tukaj je bil glavni sedež kneževine, ki se je v tistem času - v devetem in desetem stoletju - imenoval Veligrad. Danes ima mesto nekaj manj kot sedem tisoč prebivalcev, je samostojna občina, spada pod administrativno regijo Zlín ter v nadškofijo Olomouc, oddaljeno kakšnih 80 km, dekanat pa je samo čez reko Moravo v bližnjem mestu Uherské Hradiště. Prav zaradi mnogih izkopenin se Staré

Mesto ponaša tudi z bogatim muzejem Velike Moravske, kot so zgodovinarji kasneje poimenovali to slovansko državno tvorbo, naslednico Samovega kraljestva.

Na kratko rečeno, je Velikomoravska kneževina obstajala med leti 833 in 906/907. Njene meje so se večkrat spreminjale, obsegala pa je predvsem Moravsko, velike dele današnje Slovaške in Madžarske; po nezanesljivih virih naj bi izpostavljeni jezik tega velikega ozemlja segal tudi v Slovenijo, natančneje - v Prekmurje. Tukaj sta delovala sv. Ciril in Metod in od tod se je začelo pokristjanjevanje Slovanov. Bližnji Velehrad je danes veliko romarsko središče, spominjajoče na slovensko Brezje. Na god sv. Cirila in Metoda je v

njunega prihoda, je bilo tukaj veliko romanje, ki se ga je udeležilo tudi kakšnih sedemsto vernikov zvečine iz Prekmurja in Štajerske.

Arhitekt Ivo Goropevšek si je zamislil posebno, monumentalno, a uravnoteženo ter niti malo ne bahato stavbo, ki ji morda nikjer ni prave primere. Zasnovana je kot rotunda, ki ji je pridana polkrožna zimska kapela. Nosilni

mu je cerkev posvečena. Streha je četrtinski krog - obrnjeni obok, ki spominja na baldahin, simbol lahкости in vznesenosti. Zvonik je visok sedemtrideset metrov. V spomin na sv. Cirila in Metoda ima dva kraka, ki ju povezuje enakokraki "slovanski" oziroma bizantinski križ, kakršnega so našli med številnimi arheološkimi izkopavanji v okolici že desetletja prej. Zanimivo je, da je zvonik nekoliko naklonjen k ladji, osi stebrov in zvonika pa se navidezno stekajo v isti točki, kar simbolizira usmeritev k enemu cilju, k Bogu. Cerkev stoji na vzpetinici, pravzaprav na krajevni dominantni, tam, kjer so še pred gradnjo arheologi našli veliko najrazličnejših predmetov. V neposredni bližini je Muzej Velike Morave, znotraj katerega je videti tudi ohranjene temelje cerkve iz 9. stoletja. Kako premišljeno je postavljena nova

Foto Lenka Kuhar Daňhelová

Foto Lenka Kuhar Daňhelová

Češki republiki državni praznik in dela prost dan, v spomin na delovanje obeh solunskih bratov, ki sta na povabilo moravskega kneza Rastislava spomladni leta 863 v ta del prinesla krščanstvo in povzdignila slovanski jezik v liturgično rabo, poleg latinščine in grščine. Sv. Metod, Cirilov starejši brat, je umrl na Moravskem, sv. Ciril pa v Rimu. Oba veljata za sopatrona Evrope in apostola Slovanov. Lani, ob 1150-letnici

del ladje je oprt na dvanajst stebrov, ki simbolizirajo dvanajst apostolov. Kot lahko še dalje preberemo v opisu projekta, je cerkev dolga 43 m, široka 27 m, višina glavne ladje je 11,5 m, višina v kupoli pa 21,5 m. V glavni ladji je 450 sedežev, v zimski kapeli pa 45. Ladja je obdana z velikimi steklenimi okni, predvideni pa so tudi vitraji. Zakaj steklo? Ker skozenj svetijo žarki, kar simbolizira darove Sv. Duha, ki

cerkev, priča ne le bližina njene predhodnice, marveč tudi to, da obe cerkvi ležita v isti osi in na isti dominantni, pa tudi glavni vhod je obrnjen v tisto smer. Tako je povezana preteklost s sedanjostjo, utemeljuje opis projekta, katerega avtor je arhitekt Ivo Goropevšek. Cerkev ni le duhovni prostor, zato so obsežni kletni prostori namenjeni družabnim dogodkom, prireditvam, pouku in najrazličnejšim srečanjem. Objekt je hkrati tudi varčno zasnovan, brez barrier, z dvigalom v zvoniku, v celoti bo ogrevan s talnim ogrevanjem, stekleni del pa ima številno ventilacijo. Resda bodo še kar nekaj časa v rabi manj zahtevne, začasne rešitve, zlasti pri liturgični opremi, kot so prezbiterij, ambon, krstilnica, oltar ... Prepričani smo lahko, da tudi ta "začasnost" ne bo trajala predolgo, saj so prebivalci, ne le župljani, gradnjo ves čas bogato podpirali v nabirkih, s prostovoljnimi delom in drugimi darovi.

Peter Kuhar

V soboto, 4. oktobra, v Vatikanu Molitveno srečanje za sinodo o družini

V soboto, 4. oktobra, bo na Trgu sv. Petra v Vatikanu posebno srečanje molitve in premišljevanja, posvečeno izredni škofovski sinodi o družini, ki se bo začela dan kasneje, na praznik sv. Favstine. Dogodek organizira Italijanska škofovska konferenca, ki vabi k sodelovanju celotno Božje ljudstvo. Udeležili se ga bodo tudi papež Francišek, ki bo zbrane nagovoril, in sinodalni očetje. Molitev se bo pričela ob 18. uri in končala ob 19.30. Spremljati jo bo mogoče tudi preko neposrednega televizijskega prenosa. Tretje izredno generalno zasedanje škofovske sinode na temo *Pastoralni izzivi družine v kontekstu evangelizacije* bo trajalo do 19. oktobra. Objavljamo molitev, ki jo je napisal papež Francišek nalašč za sinodo. Sveti oče vabi tudi k molitvi rožnega venca.

Molitve k Sveti Družini za sinodo

Jezus, Marija, Jožef, v vas obdružujemo veličino resnične ljubezni, zato se z zaupanjem obračamo k vam in vas prosimo.

Sveta nazareška družina, posveti naše družine, naj bodo prostor skupnosti in molitve, pristne evangeljske šole in domače Cerkve v malem.

Sveta nazareška družina, naj ne bo v družinah nikoli več nasilja, zavračanja in delitev: vsi prizadeti in ranjeni naj čim prej najdejo tolažbo in ozdravljenje.

Sveta nazareška družina, škofovska sinoda naj v nas privedi zavest, da je družina sveta in nedotakljiva ter čudovita v Božjem načrtu.

Jezus, Marija, Jožef, uslišite našo molitev.

Podgora / Praznik Rožnovenske Marije

Župnija sv. Justa mučenca iz Podgore pri Gorici vabi v nedeljo, 5. oktobra, na praznovanje Rožnovenske Matere Božje. Gre za pobožnost, ki je podgorski skupnosti močno prirasla k srcu, saj se je že vrsto let udeležujejo mlajši in starejši verniki. Na sporedu bo slovesna sv. maša, ki jo bo ob 15. uri vodil goriški nadškof msgr. Carlo Roberto Maria Redaelli. Sledila bo procesija z Marijinim kipom po vaških ulicah. Praznovanje se bo končalo na trgu Lojze Bratuž pred cerkvijo. Udeleženci bodo lahko okusili slastne domače štruklje in sodelovali pri dobrodelnem srečelovu, ki ga prireja župnijski svet.

Kras prevesi v Bizjakerijo. Zato, spoštovani in cenjeni gospod akademik prof. dr. Pavle Merku', ne bom z Vami mlatil odlučene slame, ampak napisati, in to danes nam, ki živimo tu na zadnjem zahodnem delu slovenske zemlje, mistifikacija iz nacionalističnih razlogov -, zveni za nas nespodobno, zame pa krepko žaljivo!

Don Kihot s Krasa, ki se bori z zamejskimi mlini na veter v osebi Ambrož Kodolja Doberdob

Prejeli smo

Redipulja ali Sredipolje

Pred papeževim obiskom v ta kraj se je razvnela obširna razprava, kako naj pišemo: Sredipolje ali Redipulja (it. Redipuglia). Zapisali so: "V etimološkem slovarju Marka Snoja je razloženo, da ime (Redipulja) pomeni 'hrapavo, neravno, neugodno, torej nerodovito polje'. Čeprav obstaja slovenska različica Sredipolje, so se v katoliških medijih po nasvetu akademika dr. Pavleta Merkuja odločili za Redipuljo, češ da je: "Sredipolje primer mistifikacije iz nacionalističnih razlogov". (Družina 21. septembra 2014). - Prebrali smo tudi zelo tehtno pisanje dr. Silva Torkarja o vseh zapisanih različicah tega imena, ki so se ohranile v zgodovinskih zapisih. Za vse to smo mu hvaležni, še zlasti mi, ki

živimo tu v bližini. Mimogrede pa bi g. dr. Silva Torkarja spomnil, da je že nastopil čas, da bi tudi njegovi rojstni Baški grapi vrnilo staro ime Baška dolina, kot smo ga poznali pred komunizmom, pa še iz Avstro-Ogrske. Akademika dr. Pavleta Merkuja spoštujem in cenim. Ko prebiramo njegove etimološke pravice, velikokrat postavljamo vprašanje, tako tudi tu. Sredipolje ni noben primer mistifikacije iz nacionalističnih razlogov. Beseda je bila v rabi in jo tukajšnji Slovenci še uporabljamo. Naj navedem: "Slovenec, ki je živel na Reki in je bil eden od tistih delavcev v tržiški (Monfalcone!) ladjedelnici, ki so jih iz narodnostnega razloga premestili v ladjedelnico na Reko in je slovenski jezik poz-

nal samo v domačem narečju, je takole zapisal v nekem pismu: ... "Kot mulc sem hodil k stricu v Sredipolje šicat race na palube"! Kar pomeni: "Kot deček sem hodil sem v Sredipolje k stricu streljat race na močvirje." Ozemlje med Sočo in Tržičem - Monfalcone, je bilo nekoč zamočvirjeno in ga imenujemo Bizjakerija - mimogrede Trubar je te prebivalce imel za Slovence: "... V Cerkevni Ordungi - in vi Bizjaki"! Vasi so bile nekakšni otoki, med njivami pa je bilo veliko močvirja, zato tudi slovenska različica Sredipolje - ker je bila vas obdana s poljem. (To razlago ste lahko slišali tudi med tu-

kajšnjimi prebivalci.) Sedanja italijanska kostnica, ki simbolizira znani -izem in jo je za javnost odprl sam Mussolini, je dobila ime po bližnji vasi Redipuglia, ki je pol kilometra

stran. Grajena pa je bila izven tega naselja (sedanje okolje je bilo pozidano pozneje). Vojaška kostnica - spomenik - pa se razprostira po slovenski gmajni, saj se tu doberdobski

Ob 80-letnici kardinala dr. Franca Rodeta je založba Družina izdala njegovo knjigo

Radost in lepota vere

Pri založbi Družina je ob 80. rojstnem dnevu kardinala dr. Franca Rodeta izšla knjiga *Radost in lepota vere*, v kateri kardinal razmišlja o duhovnih, kulturnih in zgodovinskih vprašanjih naroda in Cerkve v luči vere.

Na predstavitvi knjige sta se s kardinalom dr. Francem Rodetom pogovarjala dr. Robert Petkovšek in dr. Anton Štrukelj. "Rojstni dan kardinala Franca Rodeta je priložnost, da se njemu in z njim zahvalimo Bogu za njegovo dosedanje delovanje v Kristusovem vinogradu. To delovanje je bilo in ostaja zaznamovano z velikimi izzivi, a tudi z obilnim blagoslovom. Kot eden njegovih sobratov v škofovstvu svetovne Cerkve mu želim veliko blagoslova tudi v prihodnosti", je med drugim povedal graško-sekavški škof Egon Kapellari.

Kardinal Rode je na predstavitvi knjige dejal tudi, da Slovenija ne bo nič izgubila, če bo bolj

krščanska in zvesta evangeliju, večjemu bo bolj bogata. Pri tem je poudaril, da je skrb, da evangelizacija naznanja vrnitev klerikalizma, odveč.

Rode je spregovoril o krščanstvu v slovenski družbi. Dejal je, da ga slovenska javnost velikokrat ni razumela. Po njegovem mnenju je krščanska vera tako globoko zaznamovala slovenski narod, da ta brez nje ne bi bil takšen, kot je. Pri tem se je spomnil na čas, ko se je po osmih letih bivanja v Parizu vrnil v Slovenijo. Še zlasti pri kristjanih je dobil občutek, da smo Slovenci ponižani in ustrahovano ljudstvo, ki ni prebujeno. Kardinal je podčrtal pomen evangelizacije in dejal, da ne smemo vleči vzporednic med njo in rekatolizacijo ali klerikalizmom. "Naj nihče ne misli, da bo Cerkev zo-

pet imela možnosti, ki jih je imela pred drugo svetovno vojno. To so časi, ki so minili", je

dejal. Prepričan je, da bi bila Cerkev prva, ki bi zavrnila takšen vpliv, kot ga je imela nekaj.

Poudaril je pomen udejevanja kristjanov na področju kulture, filozofije in še zlasti medijev, kjer je prisotnost kristjanov zelo borna.

Vera je po Rodetovem mnenju bogastvo, lepota in globoka radost za človeka, saj mu odpira neskončna obzorja. Cerkev mora opravljati poslanstva začeti pri sebi, prenavljati se mora od znotraj. Prizadeva si za dialog z vsemi drugimi. "Mi nismo antagonizem nikomur", je dejal kardinal. Izrazil je tudi upanje, da bo slovenska Cerkev kmalu dobila nova nadškofa. "Vsi smo prepričani, da bo stvar rešena do konca leta", je pojasnil.

Knjiga, ki jo je izdala založba Družina, je zbirka kardinalovih razmišljanj in nagovorov, hkrati pa tudi njegov portret. V luči vere obravnava duhovna, kulturna in zgodovinska vprašanja, ki se tičejo

naroda in Cerkve. To sicer ni zadnja knjiga kardinala dr. Rodeta, kmalu prihaja njegovo novo delo.

Kardinal Franc Rode je v bogoslovje stopil v Buenos Airesu, v duhovnika pa je bil posvečen leta 1960 v Parizu. Po prihodu v Slovenijo leta 1965 je sprva služboval v Celju, nato je med drugim predaval na ljubljanski teološki fakulteti in se posvečal publicistični dejavnosti. V tem času je tudi predaval na teoloških tečajih in se v svojih kritičnih nastopih loteval širših družbenih vprašanj, kar je imelo odziv tudi pri tedanji oblasti. Leta 1981 je dr. Rode iz Slovenije odšel v Vatikan, kjer je prevzel službo v takratnem papeškem tajništvu za dialog z neverujočimi, od leta 1993 je bil tudi tajnik Papeškega sveta za kulturo. Leta 1997 se je vrnil v Ljubljano, saj ga je papež Janez Pavel II. imenoval za ljubljanskega nadškofa. V času opravljanja nadškofovske službe je veliko pozornosti namenil urejanju odnosov med Cerkvijo in državo. Po njegovem prizadevanju je bil 6. februarja 2004 razglašen Sporazum med Republiko Slovenijo in Svetim sedežem o pravnih

vprašanjih. Kot ljubljanski nadškof je Rode pritegnil tudi pozornost širše javnosti s svojimi pogledi na aktualno družbeno-politično dogajanje. Zadnje desetletje je kardinal Rode večinoma preživel v Vatikanu. Od leta 2004 do 2011 je bil prefekt Kongregacije za ustanove posvečenega življenja in družbe apostolskega življenja, leta 2006 pa ga je papež Benedikt XVI. imenoval za kardinala. Kardinal Rode je v intervjuju za Radio Ognjišče komentiral nekatere aktualne zadeve. Kot je dejal, so odprta vprašanja med Cerkvijo in državo še vedno verska vzgoja, duhovna oskrba v vojski, zaporih in bolnišnicah ter vprašanje vzdrževanja cerkvene umetniške dediščine, ki je hkrati tudi državna kulturna dediščina. Med drugim predlaga, da bi bil verouk priznan kot eden od obveznih izbirnih predmetov.

Glede sprave je dejal, da je treba najprej pogledati v oči zgodovinski resnici. "Govoriti o narodnih izdajalcih je danes, najmanj kar lahko rečem, neokusno. Tega slovenska javnost ne prenese več", je še dejal kardinal Franc Rode.

Alpe Adria Scout

Odrasli skavti štirih narodov po poti miru

"Enkrat skavt – vedno skavt" velja povsod po svetu. Skavtska obljuba in poseben stil življenja, ki ga spoznaš v mladih letih, postaneta del osebnosti, ki se nikoli ne zadrži. Nič čudnega torej, če se tudi odrasli skavti združujejo v bratovščine, imajo skupne dejavnosti in pobude, ki ustrezajo njihovim zanimanjem. Kmalu po osamosvojitvi Slovenije in Hrvaške se je skavtsko gibanje razširilo tudi po teh deželah in rodila se je zamisel, da bi ustanovili bratovščino sosednjih dežel in narodov. Nastalo je gibanje Alpe Adria Scout, ki ga sestavljajo odrasli skavti iz Veneta in Furlanije, Slovenije, Avstrije in Hrvaške, štiri države in pet skavtskih organizacij, saj smo slovenski skavti iz Trsta samostojni, čeprav smo po tradiciji in delo-

vanju sorodni italijanskim, po jeziku pa slovenskim skavtom. Po več kot petnajstletnem delovanju se pisana in večjezična bratovščina lahko pohvali s številnimi pobudami, kot je npr. Betlehemska luč miru, ki jo prižigamo vsako leto v drugi državi, ali pa jamborette, ki smo ga prvič pripravili leta 2007 v Čezklancu v Karniji in smo ga čez štiri leta ponovili v Kančevcih v Prekmurju, prihodnje leto pa ga bodo organizirali Avstrijci v Limbergu na Zgornjem Štajerskem. Vsak nacionalni del te bratovščine lahko tudi sam pripravi pobudo in nanjo povabi ostale. Tako se je rodila letošnja pobuda Mednarodnega mirovnega pohoda po poteh soške fronte. Zbrali smo se v četrtek, 11. septembra, in smo tri dni hodili skupaj narodi, ki so se pred sto leti napadali, a zdaj smo

skupaj spoznavali kraje, razmišljali, si pripovedovali izkušnje očetov in dedov in molili za mir v današnjem času. Podvig je v celoti uspel. Kljub deloma deževnemu vremenu smo v celoti opravili načrtovano pot.

Skupina je štela petdeset članov, večji del Italijanov od vsepovsod, od Sicilije prek Umbrije do Piemonta, Poadižja, Veneta in Furlanije do Trsta, Slovence smo predstavljale štiri skavtinje iz Trsta, saj žal Slovenije in Hrvaške pobuda ni zanimala, osem pa je bilo Avstrijev. Spali smo v domu Soča v Tolminu. Že takoj po prihodu smo si razgibali kolena v Tolminskih koritih. Lepota in divjina pokrajine napravita vtis na obiskovalce. Naslednjega dne smo hodili ob reki Tolminki do Javorce, lesene cerkve Sv. Duha, ki so jo postavili avstro-ogrski vojaki leta 1916 in so v njene stene vtisnili imena 1564 vojakov, ki so v prvih mesecih vojne padli na njihovi strani. Cerkev je lepo obnovljena in vzdrževana in vodič nam je postregel z izborno razlago. Sobotni program smo zjutraj nekoliko skrajšali, saj je celo noč

in tudi še zjutraj lilo. Medtem smo se tolažili z družabnimi igrami, kot je Singing in the rain, potem pa je vreme le toliko popustilo, da smo se odpravili v Kobarid na sprehod do slapa Kozjak. Narasle vode in slapovi so napravili globok vtis na vse, ki so bili prvič tam. Popoldne pa je bil na vrsti Muzej prve svetovne vojne, pretresljiv v svoji konkretnosti, za Italijane še posebej, saj so doumeli, da je šlo za agresivno vojno,

brez usmiljenja do lastnih vojakov, kaj šele do nasprotnikov. Komentariji, pogovori, vprašanja in razmišljanja so se nadaljevali še pozno v noč ob slikah, ki jih je proirail Georg iz albuma svojega prastrica, udeleženca v bojih od Pasubia do Gorice. Zadnji dan, v nedeljo, je končno posijalo sonce in nas je spremljalo po Kolovratu. Najprej smo se ustavili na Solarjih ob spomeniku prvemu padlemu italijanskemu vojaku. Na-

to sta nas dva odlična vodiča, ki nam ju je priskrbela Fundacija Poti miru, spremljala po Muzeju na prostem. Dve uri razlage sta do konca razgrnili ves nesmisel pozicijske (in vsake druge) vojne in še posebej teke odločilne nemške ofenzive, ki je prebila vse tri italijanske obrambne linije in porinila fronto na reko Piave.

Konec je bil v nedeljo po kosilu pri kostnici v Kobaridu. V velikem krogu so se posamezniki vidno ganjeni zahvalili za izkušnjo, ki so jo doživeli na zgodovinskih poteh soške fronte. Domov so odhajali z novimi spoznanji, pošteeni glede na pričakovanja ob prihodu in v bratovščini še trdneje povezani. In kot je nekdo zapisal pozneje v komentarju, bi morali skavtsko zastavo dvigovati višje od nacionalnih zastav, ker predstavlja bratstvo med narodi višji ideal v prizadevanjih za mir v svetu.

Vera Tuta Ban

Prva, septembrska številka otroške revije Pastirček

Vrnili se je zvesti prijatelj šolarjev

Prve jesenske mrzle sapice so zapihljale med drevesnimi krošnjami in odpihnile zlati čas svobodnih poletnih dni, v katerih je bilo sicer sijočega sonca letos bolj malo. Šolarji so si že naložili šolske nahrbtnike in veselo, pa gotovo tudi malce v skrbeh odkorakali proti šoli, v učilnicah katere bodo celo leto vsrkavali novo znanje in spoznanja, ki so nujno potrebna za rast na dolgi poti zorenja. A osnovnošolci tudi letos ne bodo sami na tej stezici, ki vodi do "učenosti", z njimi veselo stopa njihov zvesti, skrbni prijatelj Pastirček. Ob začetku šolskega leta je kot spodbudo za pogumen vstop v šolske učilnice in z željo, da bi ostali ali postali njegovi naročniki, podaril jim in njihovim učiteljicam in učiteljem prvo številko letošnjega 69. (!) letnika revije, ki jo izdaja Zadruga Mohorjeva družba v Gorici s sedežem na Travniku 25 in izhajanje katerega podpira tudi Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu. Odgovorni urednik Pastirčka je g. Dušan Jakomin, neutrudni uredniški garar pa g. Marijan Markežič, ki s svojimi dolgoletnimi sodelavci skrbi, da je Pa-

stirček vsakič privlačen, lep, zanimiv, zabaven, predvsem pa, da vselej natrosi v otroške glave mnogo drobnih modrosti, neobhodno potrebnih za življenje. V šolskem letu 2014/2015 bo naslovnicu revije krasila nasmejana čebelica z nabitostjo v očeh, ki jo je narisala Vanessa Bratovic, petošolka COŠ I. Trinko, Ricmanje. Za naslovno stran je tudi letos prispelo na Pastirčkovo uredništvo ogromno risbic: kar 1.124! Učenci iz naših zamejskih šol, pa tudi iz Slovenije in drugih krajev Evrope so se izkazali kot pridni, spretni in domiselni risarji, pri tem so imeli v učiteljih velike spodbudnike. Žirija je imela kar precej dela ob porazdelitvi nagrad. Tudi letos je pri tem igrala veliko vlogo sporočilnost risbice. Ob prvonagrajenki Vanesi in njeni zvedavi čebelici sta se na drugo mesto uvrstila Aurora Bonazza, 4. r. COŠ M. Samsa, Domjo, in Luna

Mottes, 3. r. OŠ Špeter, tretjo nagrado sta si ex aequo prisluzila Eva Gruden, 4. r. OŠ P. B. Domen, Sovodnje ob Soči, in Gaja Giacomini, 5. r. OŠ F. Bevč, Opčine. Te štiri nagrajene risbice in še 32 drugih je Pastirček že objavil v septembrski številki med Pastirčkovo pošto, druge pa bodo prišle na vrsto v naslednjih mesecih.

Vsem učencem, ki so prvič prestopili prag, je namenjena pesmica *Prvošolček*; napisal jo je V. T. Arhar in njena zadnja dva verza modro ugotavljata: *Mojstra dela redna vaja, / zmaga vsak, samo če – vztraja!* To je spoznal tudi leni Mihec, ki je na poti v šolo slišal, kako se o njem pogovarjata veвериčki. Lenuhček se je

porodil v domišljiji Marize Perat, vztrajne Pastirčkove sotrudnice, ki v svoje zapise zmeraj nevsiljivo kane poučno kapljico. Čez šolski prag je stopila tudi medvedka, ki bo letos stala ob strani najmlajšim Pastirčkovim bralcem; oni ji bodo pomagali premoščati zadrege. Zamislila si jo je ilustratorka Danila Komjanc, ki bo tudi letos s svojimi likovnimi izdelki bogatila zapise na Pastirčkovih straneh. V šolo se je seveda vrnil tudi Paček (kateri razred sploh obiskuje oz. ponaavlja?) in se že postavlja kot "supereroe, anzi vaš super eroe, Packo". Kot znano, tega šolskega "antijunaka" ustvarja Walter Grudina. Gotovo bodo marljivi učenci vse njegove jezikovne spake takoj popravili. *Šola kliče* je naslov pesmice, ki jo je z veliko ljubeznijo do otrok stkala pesnica Ljubka Šorli, uglasbil pa jo je Patrick Quaggiato 12. avgusta 2014, da jo bodo šolarji lahko zapeli. Dojenčica Barbare Rustja je presrečna, ker je v dar prejela ... mucko. Mehko kepico, ki kuka iz škatlje, je narisala Svetlana Breclj. V dobi, ko vse poteka "digitalno", Pastirček predlaga, naj otroci pošljejo svoj SMS prijatelju Jezusu. V pesmici Cvetice izpod peresa Berte Golob se pogovarjata ciklama in zimzelen, ena naznanja jesen, drugi pa pomlad. Tudi letos bodo otroci odkrivali vsetopisem-

ske zgodbe s pomočjo rubike *Spoznavajmo Sv. pismo*, ki jo pripravlja v besedi in sliki Paola Bertolini Grudina. Ona je tudi oblikovalka, s hčerko Nino Grudina, rubrike *Halo? Tukaj kraljestvo čebel!*, v kateri so v prikupni, strnjeni obliki navedeni podatki o čebelah in njihovi pomembnosti za življenje v naravi. Janez Jeromen je avtor zapisa *Vodnjak miru*, ki je naše srce in ga je treba polniti le z dobrim. Jesen je tudi čas kostanja. Prav iz divjega kostanja, plutovinastih zamaškov in še drugega navedenega na 6. in 7. strani prve številke Pastirčka bodo spretni ročice lahko ustvarile "šolarje iz kostanja" in obešanko iz plodov. Kako pa lahko napravimo domači barometer, razlaga Hema na 20. strani. Rubriki *Iz knjige življenja* in *Kar lepo po vrsti* bosta tudi v letošnjem šolskem letu pomagali bralcem utrjevati verske resnice. Stric Maks komaj čaka, da jo mahne na izlet s Tjašo in Pastirčkom. Tokrat ga je pot – po nasvetu Marijana Markežiča – peljala na Slavnik, morju najbližji tiščak (1028m) nad planotama Podgorškega Krasa in Matarskega podolja, na vrhu katerega stoji Tumova hiša in se širi krasen razgled. Vzemite v roke septembrsko številko Pastirčka in sami preverite, kako pestra je njegova vsebina!

IK

GMD / Predstavitev pesniške zbirke Življenjepis duševnosti Janeza Povšeta

foto ddp

Pesmi ob poti je naslov pesniške zbirke Janeza Povšeta, vsestranskega gledališkega ustvarjalca in enega izmed najzvestejših sodelavcev našega tednika. Njena krstna predstavitev, ki jo je organizirala Goriška Mohorjeva družba v sodelovanju s Katoliško knjigarno v galeriji Ars na Travniku v Gorici, je bila v ponedeljek, 29. septembra, res prijetna in praznična.

Kulturni večer je s primernim glasbenim utrinkom, znanim Chopinovim Nokturnom op. 9 št. 2, uvedla pianistka Alenka Cergol, o avtorju in njegovem opusu pa je nato spregovorila prof. Majda Cibic, ki se je s pesnikom tudi pogovarjala. Povše ji je bil do nedavnega poznan zgolj po svojih dramskih besedilih in člankih v Novem glasu. Spomladi ji je sodelavec Marko Tavčar poslal Povšetove poezije, da bi jih prebrala in povedala svoje mnenje. "Preko pesemskih izpovedi sem spoznala tudi človeka". Iz pesmi "se mi je razodevalo njegovo izredno veliko srce, njegova izpoved je polna humanističnega odnosa do družbe in sočloveka. Celotno zbirko preveva neki določeni človeški etos", je dejala prof. Cibičeva. Kot je napisala v spremni besedi, vsebuje zbirka poezije iz zadnjih 50 let: g. Povše namreč ustvarja pesniške izpovedi vse od leta 1960. Obdobje 50 let je kar dolgo, in vendar imamo v rokah pesniški prvenec, ki je obenem pesnikov življenjski opus. Zbirka je razdeljena v šest obdobji, v katerih se prepletajo različne pesniške smeri. Prisotne so pesmi z impresionistično oz. ekspresionistično vsebino, nekatere vsebujejo primesi avantgarde, konstruktivizma in ludizma. Pogovor je urednica zbirke vodila kar kronološko. V 60. letih je bil Povše rosn mlad, je dejala, njegovo obdobje je bilo pretežno refleksivno: bila je doba iskanja samega sebe, tudi čas krize. "V njem je zaslutiti pojav dvojnosti, bipolarnosti smrti in življenja". Kot mlad človek je pri pisanju pesmi imel občutek, da so njegova doživetja enkratna, zato je vsako pesem opremil z datumom; to navado je obdržal in tako se je ponudila možnost kronološke razvrstitve. Pesmi iz prvega obdobja, ki jih ima morda med vsemi najraje, "so že neko novo življenje, nova energija, ki se je sproščala" v lirizmu, velikih idejah in močnih čustvih. "Zame je to že bila odrešitev... Ko je najhujše, človek molči, ne sporoča, v tem je problem. Zato se ne more reševati". Ko začne pisati ali se pogovarjati z drugi-

mi o svojem življenju, "je to že življenje, zmaga nad stisko ali brezizhodnostjo". Iskal je lastno pot, pri tem je šlo za neko metafizično razsežnost, "občutek človeka, ki je videl raznolikost in nepredvidljivost življenja, zanimiv kaos". V naslednjem desetletju je Povše stopil na trdnjša tla, v družbeno dogajanje. V 70. letih gre njegova poezija drugačno pot, gonilna sila je - kljub številnim stiskam in tesnobi - ljubezen. "Ljubezen mora umreti, mora umirati zato, da rodi", piše. Ljubezen mu je bila "instrument borbe", "nekaj, kar bi pomagalo vsem". Odprl se mu je bolj konkreten svet, bolj čvrsta in dodelana je tudi njegova poezija. Prisotni so motivi socialne problematike in vojnega dogajanja, ljubezensko čustvo je tudi razdvojeno, disharmonično. V 80. letih je življenjski premor, v dveh pesmih iz tega obdobja je začetni utrujenost. V življenju je očitno prišlo do preloma, razpotja. Zaradi zunanjih okoliščin se je nehaj ukvarjati s poezijo. Po 20 letih se je namreč sklenilo njegovo gledališko obdobje. "Ena pot se je končala". Do tedaj je vse svoje energije vlagal v matični prostor; ko se je to leta 1981 prekinilo, se je počasi pomaknil v "prostor Slovencev v Italiji na Goriškem". Bila je "nuja novega začetka", ostal je brez službe. Izbral je svobodni poklic, pisal je ogromno, "vendar ne poezije". V 90. letih se je Povše umaknil iz tišine in osamitve, približal se je goriškim rojakom; nekaterim osebnostim, ki so ga na poseben način zaznamovale - npr. Hermanu Srebrniču, Andreju Bratužu in Marku Bitežniku - je posvetil globok spomin. V istem času mu je življenjska sopotnica dala krepko oporo, da se je izvlekel iz osamitve. "Tisto spremeni vse". Povšetu kot pesniku globoke čustvene in refleksivne lirike je posebno ljub motiv svetloba: "je za vse, vsi lahko do nje pridejo". V zbirki je objavljenih tudi nekaj pesmi za zbor. V zadnjem delu zbirke je prof. Majda Cibic izpostavila pesnikovo željo po preobrazbi človeštva, po vzajemnem spoštovanju in sporazumevanju med narodi v duhu sprtnosti in toplega človeškega odnosa. "Ljubezen kot nagib je edina rešitev za vse". To velja za posameznika, družino, narod, civilizacijo, svet. S preteklostjo smo obremenjeni, ker težav še nismo sposobni reševati na tej ravni. Urednica je sklenila večer ob tankočutnih akordih pianistke z branjem zadnje pesmi, *Poziv k pomiritvi*, ki je na poseben način posvečena našemu prostoru in matični domovini. / DD

Pod okriljem Zveze slovenske katoliške prosvete Velik uspeh skupne slovenske stojnice na rekordnih Okusih ob meji

Enajsta izvedba enogastromskega praznika *Okusi ob meji* je po podatkih organizatorjev presegla vsa najbolj rožnata pričakovanja, saj naj bi med 25. in 28. septembrom privabila v Gorico - ob nenavadno lepem vremenu! - več kot 450 tisoč ljudi. To je "absoluten rekord", je dan po prireditvi podčrtal župan Ettore Romoli, saj naše mesto doslej ni še nikdar sprejelo hkrati toliko ljudi. In vendar številke niso najpomembnejša stvar, je dejal in že napovedal, da v letu 2015 nameravajo dvigniti kakovostno raven ponudbe, večjo pozornost pa želijo posvetiti predvsem tipični krajevni ponudbi. "Največja enogastromska prireditev v deželah italijanskega severovzhoda" se je v prazničnem duhu začela prejšnji četrtek. Tokrat je sodelovalo skoraj 350 stojnic iz več kot 30 svetovnih držav.

Skupna slovenska stojnica

Po uradnem odprtju manifestacije na trgu sv. Antona, kjer so bili med drugimi navzoči deželna odbornica Loredana Panariti, podpredsednik deželnega sveta Igor Gabrovec, deželni svetnik Rodolfo Ziberna, predsednik goriške pokrajine Enrico Gherghetta, župan Ettore Romoli, župan občine Šempeter-Veržobja Milan Turk, predsednik Trgovinske zbornice Gianluca Madriz in mnogi drugi predstavniki javnega življenja, je bilo v ulici Crispi odprtje skupne slovenske stojnice, ki je pod okriljem Zveze slo-

foto ddp

ljudstev, kultur in enogastromskih tradicij lahko prikažemo, kako različnost konkretno ustvarja bogastvo". To prepletanje dobro de Gorici, "ki je bila preveč desetletij simbol ločevanja in meje. Gorica dokazuje, da je lahko element, ki združuje, zgled spodbujanja različnosti, ki pomeni bogastvo". Zato je Gabrovec čestital organizatorjem za zamisel in izvedbo projekta, ki podpira in združuje različne slovenske ustanove. Madriz je toplo pozdravil prisotne: "To je praznik ljudstev in njihovih navad, predvsem pa dragocen način, ko okušamo najrazličnejše dobrote". Gorica je "po svojem poslanstvu od nekdanj srednjeevropsko mesto, saj leži v središču Evrope. Lepo je, ko ponovno odkrije svoje poslanstvo". Društvom, "ki so se pogumno podala na Okuse, da se predstavijo in kaj dobrega ponudijo", je čestital tudi Milan Turk.

foto ddp

venske katoliške prosvete prvič prekrila velik del ulice. Pred Trgovinsko zbornico je stala 25 x 10 m velika bela pagoda, ki jo je dala na razpolago ZSKP. Namenjena je bila gostom stojnic, ki so jih imeli v neposredni bližini PD Sabotin iz Štmarje, SKPD F. B. Sedelje iz Števerjana, PD Štandrež in Mešani pevski zbor Lojze Bratuž; tem članicam Zveze sta se pridružila Združenje staršev otroškega vrta Pikapolonica iz Pevne in Vinoteka Števerjanski griči. Dobrodošlico navzočim je izrekla predsednica ZSKP Franka Padovan, vidno ponosna na podvig. V slovenščini in nato v italijanščini je povedala, da se je še pred poljetjem porodila zamisel, da bi se kot Zveza predstavili širši javnosti Okusov ob meji s svojim kulturnim delovanjem in hkrati z enogastromskimi dobrotami, ki jih znajo nuditi članice. Goriški podžupan Roberto Sartori se je zahvalil društvom Zveze "za lepo presenečenje: to je novost Okusov ob meji"! Čestital je za lepo urejene stojnice, pa tudi za dokumentarno-fotografsko razstavo društva Sabotin z naslovom *Sabotin v času mi-ziv k pomiritvi*, ki je na poseben način posvečena našemu prostoru in matični domovini. / DD

Preden so člani društev z briškimi vinom in poslasticami posameznih društev gostoljubno pogostili prisotne zastopnike krajevnih - civilnih in vojaških - oblasti (med njimi je bila tudi nekdanja goriška prefektinja Maria Augusta Marrosu), se je predsednica ZSKP Franka Padovan zahvalila še podjetju SPEA Service za dragoceno pomoč pri postavitvi šotora, pa tudi vsem drugim sodelavcem, ki so z velikodušnim in zastojnim delom veliko naredili za izvedbo projekta "in za narodov blagor". Da je podvig slovenskih stojnic, ki so se skupaj predstavile na ul. Crispi, popolnoma uspel, nam je zadnji večer potrdil predsednik SSO za Goriško in eden izmed pobudnikov **Walter Bandelj**. "Zelo smo zadovoljni. Drugič bomo gotovo popravili to, kar je bilo morda malo pomanjkljivo". Izpiliti bo treba marketinški pristop, je dejal, in že kakšen mesec prej premisliti način, kako naj se stojnice bolje predstavijo. S skupnim nastopom smo se Slovenci lepo prikazali "kot slovenska vas" v središču mesta, in to z znatno nižjimi stroški kot

npr. na Slofestu, je dodal. Dejstvo, da je ZSKP sklenila pogodbo z organizatorjem, znatno zmanjša stroške posamičnih stojnic, kar je v interesu vseh. Sploh pa je prav, da so izkoristili veliki šotor, ki so ga kupili prav za potrebe članic, je dejal Bandelj. Na koncu je izrazil še željo, da bi naslednje leto videl zraven tudi kakšno drugo društvo, npr. Rupa-Peč, ki ima bogate izkušnje. Predsednik društva F. B. Sedelje **Filip Hlede** je o letošnji izvedbi Okusov navdušeno dejal, da je bila "fenomenalna". Skupna organizacija se je izkazala za zelo dobro; "gotovo so stvari, ki jih lahko izboljšamo, toda prepričan sem, da smo na pravi poti". Tudi on je izrazil željo, da bi naslednje leto ponovili in okrepili prisotnost, saj so bila omenjena društva zadovoljna in so uspešno napolnila skupni šotor. Nastop na Okusih v Gorici je za Števerjance "nekaj novega, ni še nekaj ustaljenega in 'naravnega', kot je za naš Festival", je še dejal Hlede. "Marsičemu se bomo morali še privaditi in bomo to radi storili, saj to prinaša samo koristi bodisi društvu kot Zvezi". Ideja, da so se društva združila pod pokroviteljstvom Zveze, je bila "zelo pozitivna" tudi za neutrudnega člana štmavrskega društva **Matjaž Pintarja**. Po navadi so bile slovenske stojnice v isti ulici, letos pa so bile fizično druga ob drugi. "Nad vse navdušeni so bili na udeležbo ljudi, saj je bilo v soboto in nedeljo neverjetno število obiskovalcev"! Zamisel je vredno še naprej razvijati, "ne nameravamo popustiti, smo še naprej za sodelovanje". Tudi letos jim je v nedeljo popoldne zmanjkal merjasec, kljub temu da so tokrat nabavili 15 kg več divjačine. Zato so v jedilni list dodali njoke z gosjo: "Te je nekaj ostalo, a ni problem, saj nas čez tri tedne čaka pohod na Sabotin". Prvič na Okusih je letos bil tudi Mešani pevski zbor Lojze Bratuž. Njegov predsednik **Marko Terčič** nam je povedal, da je bila "pobuda Zveze enkratna in fantastična. Danes je bilo vsejano seme, ki mora vzkliti in bo gotovo rodilo". Letošnja izkušnja jih je veliko naučila, je dejal, da se bodo naslednjik "še bolj angažirali

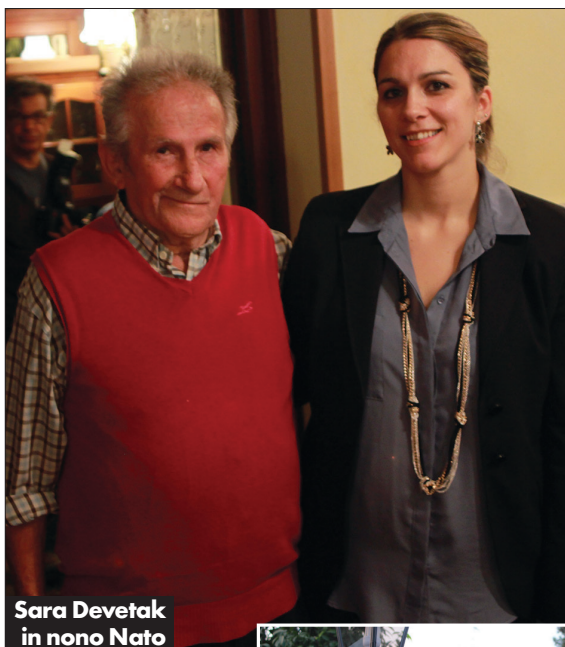
in bolje pripravili". Gostom so ponujali sir iz sirarne Tratar iz Grudnice nad Čepovanom, zraven pa posebne marmelade, ki jih pripravlja Sara Deve-tak na Vrhu Sv. Mihaela. Za kaj več niso bili opremljeni, za naslednje leto pa so že polni navdušenja in novih idej. "Treba je iti naprej"! Gorici lahko pokažemo, kaj zmoremo. Veliko je pomenila tudi slovenska glasba; v soboto zvečer sta pod pagodo nastopila dva ansambla mladih: najprej mladi iz šole Emil Komel, nato trio iz Doberdoba, "bili so res fantastični"! **Marko Brajnik** iz Štandreža je podčrtal, da je bilo najpomembnejše to, da so se slovenska društva "pokazala kot neki 'paket', kot skupnost, ki gre od južne strani Gorice do Brd. Predstavili smo vse naše proizvode, od vrto do trta, in hrano". Hrana je bila raznovrstna, pristna in domača. Poleg tega so ponudili tudi neko kulturno poanto. "Zelo sem zadovoljen, ker smo našli skupen jezik... Prepričan sem, da bo ta stvarnost lahko še rastle". Ljudje na takem sejmu v začetku "iščejo zanimivosti, na koncu pa se ustaviijo tam, kjer se počutijo doma". Štandrežci so nudili svojo običajno hrano, joto, vržote, krompir, njoke in drugo, "domačo hrano, ki jo ljudje radi jejo... Domača hrana namreč postaja kvalitetna in dragocena". **Kristjan Miklus**, član Združenja staršev iz pevškega vrta, je povedal, da so bili letos prvič prisotni na Okusih in so z uspehom zelo zadovoljni. Že v soboto popoldne so gostje pokupili vse njihove palačinke z marmelado ali čokolado, nato so nabavili nove zaloge in jih spet končali v nedeljo pred 20. uro. "Za šankom smo se starši vrstili v manjših skupinah, vse, kar smo potrebovali, smo si priskrbeli sami. Bilo je živahno, zato smo res zadovoljni in naslednje leto se bomo radi vrnili". Kar so zaslužili, bodo namenili potrebam vrta, nam je še povedal Miklus. Posebno zadovoljstvo je izrazil tudi predsednik Vinoteke Števerjanski griči **Fabjan Koršič**. K uspehu pobude je veliko pripomoglo lepo vreme, ki je privabilo ogromno ljudi. Člani vinoteke, ki je na Okusih prisotna od vsega začetka, so letos domiselno obnovili in opremili stojnico, ki je bila posebno lepa. Koršič, ki pripada mlajšemu rodu vinogradnikov, se je z ekipo okrog petnajstih sodelavcev dobro ujel. Vesel je, da pri stojnici sodelujejo tudi mladi fantje in dekleta iz Števerjana; letos so ponujali gostom - starejšim, mlajšim in tudi družinam - po dve sorti vina desetih briških vinogradnikov. "Naslednje leto bomo skušali še izboljšati našo ponudbo"! DD

Podjetnica Sara Devetak predala namenu nove prostore

Laboratorij okusov v Kabonari na Vrhu

Kamnita kraška pokrajina, ki se bo v kratkem odela v živo rdečo rujnato preobleko, je bila prejšnji ponedeljek, 29. septembra, izjemna naravna kulisa odprtju "Hiše okusov", novega bisserčka, ki bo hkrati prav posebna "kulinarčna delavnica in razstavni prostor" za naravne proizvode, ki nastajajo na kmetiji Sare Devetak z Vrha Sv. Mihaela. Odprtje nove strukture je tako bilo samo še zadnji kamenček v mozaiku tistega širšega projekta, ki si ga je na Vrhu zastavila družina Devetak. Kras je bil vseskozi rdeča nit pri razvoju dejavnosti podjetne vrhovske družine, od gostinske ponudbe do oddaje sob. Restavracija se je spremenila v lokando in ima od prejšnjega dne še novo pomembno dodano vrednost. Hiša okusov je bila zgrajena sredi kraške gmajne nedaleč stran od Lokande Devetak, na kraju, ki nosi ledinsko ime Kabonare, krajevni izraz za oglenico. Do domačije, ki bo pravi laboratorij okusov, vodi gozdna pot, ki se nato razširi v pisano jaso. V hiši je velika kuhinja, ki bo služila proizvodnji marmelade. Ob tem so tudi lični prostori, ki estetsko dajejo Hiši okusov občutek toplote in domačnosti in kjer se lahko gosti "sprehajajo" med bogato ponudbo. Posebnost v tem kontekstu je klet,

Sara Devetak in nono Nato

ki je vgrajena v kraško skalo. Sara Devetak je ob odprtju goste najprej povabila v novo strukturo, kjer se je z vsakim malo pomudila, in razkazala prostore. Vsi prisotni so bili nato povabljeni v prostore Lokande Devetak, kjer je Sara prisotna tudi nagovorila. V osebnem in čustvenem obarvanem posegu so navzoči spoznali ne samo zgodovine Hiše okusov,

ampak tudi razloge, zakaj se je Sara začela ukvarjati s kmetijstvom. Njena univerzitetna izobrazba je namreč iz vzhodnih jezikov, ob tem pa je Sara tudi izsolani sommelier. V vode kmetijstva jo je preusmeril nono Renato oziroma Nato, kot ga vsi poznajo. Sam se je namreč s tem že prej ukvarjal, vnukinji je tako postopoma začel posredovati svoje znanje. Družina Devetak je že dalj časa gojila sadje in zelenjavo. Ker je bilo pridelka vse več in je začelo presepati potrebe domače restavracije, so

Notranjost Hiše okusov

pri Devetakovih začeli proizvajati tudi različne tipe marmelad, a samo za lastno uporabo v restavraciji. Ideja, da bi proizvodnjo razširili in da bi se tega sektorja lotili podjetniško, se je porodila Sari in njenemu možu Pavlu, ki je strasten čebelar. Leta 2008 sta kupila prvih deset panjev, danes jih imata več kot 100. Življenjske okoliščine so tako pripeljale Saro Devetak do tega, da se je podala na povsem nepričakovano novo pot. Krona njenega podjetniškega podviga je prav Hiša okusov, ki je bila dograjena novembra 2012, odprtje pa je dočakala v tem tednu. Nadgradnja projekta pa je 100-kilovatni kotel na sekance, ki zagotavlja toploto za segrevanje celotne strukture Lokande Devetak in Hiše okusov. Odprtja in predstavitve Hiše okusov sta se udeležila tudi podpredsednik deželnega sveta

Ob vklesani zahvali, ki bo krasila vogelni kamen Hiše okusov, je bil prav objem "nonota" in vnukinje najbolj očiten dokaz skrivnosti uspeha družine Devetak.

Obvestila

V okviru tradicionalnih srečanj z avtorji, ki jih prireja Kulturni dom v Gorici, bo v četrtek, 2. oktobra 2014, ob 18. uri gost večera Jože Šušmelj iz Nove Gorice, avtor knjige "Andrej Baron Winkler 1825-1916".

Slovensko planinsko društvo v Gorici prireja vsakoletno druženje ob kostanju. Tudi tokrat pripravljajo pohod za mlade in mlajše člane in njihove družine ter kolesarsko vožnjo. Prireditev bo v nedeljo, 12. oktobra, na domačiji Štekar, od 12. ure do mraka.

SKPD F. B. Sedej vabi na 27. redni občni zbor, ki bo v ponedeljek, 13. oktobra 2014, ob 20.00 ob prvem sklicanju in ob 20.30 ob drugem sklicanju v župnišču v Števerjanu.

Šola matematike - DC Hiša pravljic prireja šolo matematike za osnovnošolce in nižješolce. Učenci in dijaki utrjujejo šolsko snov in se naučijo pravilnega reševanja nalog. Info na hisaprajilic@gmail.com ali 334-1243766 (Martina).

Učimo se učiti - DC Hiša pravljic vabi petošolce in srednješolce na delavnice, kjer bodo spoznali učinkovite učne tehnike, lasten stil učenja in kakovostno upravljanje s časom. Tečaj vodi certificirani ILE - learning coach. Prvo srečanje je bilo v petek, 26.9., Info na hisaprajilic@gmail.com ali 334-1243766 (Martina).

Angleščina za otroke - DC Hiša pravljic v sodelovanju z Jezikovnim centrom Poliglot vabi na brezplačne predstavitvene urice tečaja angleščine za otroke od 3. do 12. leta, po metodi, ki je prava svetovna uspešnica. Info na hisaprajilic@gmail.com ali 334-1243766 (Martina).

V soboto, 4. oktobra 2014, ob 18. uri bo v baziliki na Sveti Gori Koncert spomina 1914 - 2014. Na koncertu za pihalni orkester, mešani pevski zbor in solo sopran bodo izvedli mašo Missa solemnis, ki jo je zložil belgijski skladatelj André Waignein.

Društvo slovenskih upokojencev za Goriško prireja tradicionalno martinovanje v soboto, 8. novembra, v gostišču Štekar pri Novi Gorici. Vpisujejo po tel. št.: 0481 20801 (Sonja K.), 0481 882183 (Dragica V.), 0481 884156 (Andrej F.), 0481 78138 (Sonja S.). Na račun 20 evrov.

Romanje v Medjugorje od 3. do 6. oktobra 2014. Potovanje z avtobusom, odhod iz Nove Gorice in Rožne Doline s postankom na Kozini za tržaške romarje. Romarji bodo obiskali Hrib prikazovanj, udeležili se bodo bogoslužij in se povzpeli na Križevac. Vpis je možen pri gospodu Darku (mobitel - 3703201305 ali telefon 0481-32121) za romarje iz Goriške, pri g. župniku Jožetu Markuži (telefon 040-229166) pa za romarje iz Tržaške. Romarji iz Italije in Slovenije potujejo z veljavno osebno izkaznico.

V sklopu projekta "manjšinska deželna interkultura in poznavanje slovenskega jezika" SKRD Jadro iz Ronk s pokroviteljstvom ronške občine prireja tečaj slovensčine za odrasle. Organizacijsko srečanje bo na sedežu društva v Romjanu v torek, 7. oktobra, ob 20. uri. Informacije tudi v ronški knjižnici in v mladinskem informativnem središču v Trziču.

Pri Mladinskem domu je možen vpis k pošolskemu pouku 2014/15 za dijake slovenskih šol na Goriškem (prevoz, kosilo, spremstvo pri nalogah). Informacije na tel. 0481 280857, 0481 536455, ali 366 6961441, ali po e-pošti mladinskidom@libero.it

V palači Attems Petzenstein v Gorici je v organizaciji Pokrajinskih muzejev na ogled do 12. oktobra 2014 razstava z naslovom "Saksida. Slikar pravljicar". Urnik od torika do nedelje med 10. in 17. uro.

Resna in odgovorna medicinska

sestra nudi nego in pomoč starejšim osebam. Tel. št. 00386 30 325 558.

Diskretna in prijetna gospa nudi pomoč pri likanju in čiščenju v gospodinjstvu. Tel. št. 00386 40153213.

Kadar potrebujete varstvo za otroke ali starejšo osebo, pokličite na tel. št. 00386 41256240.

32-letna profesorica nudi inštrukcije slovensčine in varstvo. Tel. št. 00386 41256240.

Kvalitetno opravljam gospodinjstva dela: likanje, čiščenje... Pokličite na tel. št. 0038641885539.

Nudim pomoč pri hišnih opravilih, čiščenju, likanju. Tel. 003865/3001328.

Resna gospa s petnajstletno izkušnjo nudi nego in pomoč starejšim osebam tudi 24 ur na dan. Tel. št. 0038640484339.

20-letna študentka z izkušnjami nudi lekcije slovensčine, angleščine, nemščine ter varstvo otrok. Tel.: 0038631478807.

Urejena gospa išče delo za čiščenje in likanje na območju Gorice. Tel. 00386/31449311.

Nudim čiščenje in likanje. Sem prijazna in zanesljiva mlajša gospa z izkušnjami. Tel. 00386/70777512. **Masaže:** klasična, protibolečinska, tajska masaža. Zelo ugodno. Pokličite na 0038640575805.

Darovi

Za Novi glas: N. N. Gorica 200 evrov.

Ob zlatem jubileju skupne življenjske poti Mirke in Marjana Terpina daruje družina Lutman 50 evrov za obnovo Sedevevega doma v Števerjanu, 50 evrov pa za kočjo sv. Jožefa v Žabnicah.

Za Novi glas: ob nabirki za katoliški tisk, Slovensko pastoralno središče, Gorica 495,00 evrov.

Čestitke

Na pedagoški fakulteti v Kopru - smer predšolska vzgoja - je 10. septembra z odliko diplomirala **Nadija Kovic**. Čestitamo ji vsi, ki jo imamo radi.

Zahvala

Udeleženci izleta v Turin se zahvaljujejo organizatorjem za lepa doživetja na štiridnevem kulturnem potepanju.

RADIO SPAZIO

Vrata proti vzhodu (od 3.10.2014 do 9.10.2014)

Radijska postaja iz Vidma oddaja na ultrakratkem valu s frekvencami za Goriško 97.5, 91.9 Mhz; za Furlanijo 103.7, 103.9 Mhz; za Kanalsko dolino 95.7, 99.5 Mhz; za spodnjo dolino Bele 98.2 Mhz; za Karnijo 97.4, 91, 103.6 Mhz; na internetu www.radiospazio103.it. Slovenske oddaje so na sporedu vsak dan, od 21.00 do 22.00.

Spored: **Petek, 3. oktobra** (v studiu Niko Klanjšček): Zvočni zapis: posnetki z naših kulturnih prireditev - Glasba iz studija 2.

Sobota, 4. oktobra (vodi Ezio Gosgnach): Okno v Benečijo: oddaja v slovensčini ter v benečanskem in rezijanskem narečju.

Nedelja, 5. oktobra (vodi Ezio Gosgnach): Okno v Benečijo: oddaja v benečanskem in rezijanskem narečju.

Ponedeljek, 6. oktobra (v studiu Andrej Baucon): Narodno-zabavna in zabavna glasba - Zborovski kotiček - Iz krščanskega sveta - Novice iz naših krajev - Obvestila.

Torek, 7. oktobra (v studiu Matjaž Pintar): Utrinki v našem prostoru - Glasbena oddaja z Matjažem.

Sreda, 8. oktobra (v studiu Danilo Čotar): Pogled v dušo in svet: Janez Puh, slovenski izumitelj - Izbor melodij.

Četrtek, 9. oktobra (v studiu Andrej Baucon): Lahka glasba - Zanimivosti in obvestila.

KULTURNI CENTER LOJZE BRATUŽ
ZDRUŽENJE CERKVENIH PEVSKIH ZBOROV

Koncertna sezona 2014-2015

KLAVIR IN ORKESTER

Orkester iz Padove in Veneta
Alexander Gadjiev, klavir
Anton Nanut, dirigent

Na sporedu: S. Oterc, F. Mendelssohn, L. van Beethoven

Kulturni center Lojze Bratuž
Sreda, 8. oktobra 2014 ob 20.30

Informacije in nakup vstopnic:
Tel. +39 0481 531445
e-mail: info@centerbratuz.org

Lokanda Devetak v sodelovanju s sovodenjskimi krvodajalci prireja v ponedeljek, 6. oktobra 2014, ob 20.15 v svojih prostorih na Vrhu Sv. Mihaela 15. dobrodelni večer

Težka izguba naj lajša tegobe

VEČER V SPOMIN NA NEKOGA,
KI GA JE ZAHRTNA BOLEZEN ODTRGALA IZ NAŠE SREDE

Otvorili bomo razstavo slikarke **Irine Ganiceve iz Gabrij** (www.irinaganiceva.it). Letožnja gosta bosta zdravnik **Domenico Calo** in naša vasi in Dino Zotter - podpredsednik za deželo FJK in referent za go-

riško pokrajino združenja amiotrofične lateralne skleroze AISLA (associazione italiana sclerosi laterale amiotrofica). Izkupiček večera bomo namenili prav temu združenju.

Čotova družina Devetak

53. Linhartovo srečanje v Postojni

Med nagrajenci tudi igralci KD "Brce" iz Gabrovice

Od četrta, 25., do sobote, 27. septembra, je v Kulturnem domu v Postojni potekalo 53. Linhartovo srečanje – festival gledaliških skupin Slovenije 2014. Med sedmimi tekmovalnimi predstavami, ki jih je državni selektor Marko Brautuš izbral med ponujenimi na območjih Linhartovih srečanj, je bila tudi komedija Marjana Tomšiča *Češpe na figi* v izvedbi gledališke skupine KD "Brce" iz Gabrovice pri Komnu. Tako se je gabrovska gledališka skupina, ki že osemnajst let nepretrgoma deluje pod umetniškim vodstvom Minu Kjuder in Sergeja Verča, drugič predstavila na tem festivalu. Prvič se je leta 1999 na 38. Linhartovem srečanju v Ljubljani, kjer je uprizorila komedijo *Štmčki v mineštri* Miroslava Vilharja, Marije Petaros in Sergeja Verča. Na tokratnem Linhartovem srečanju je matička za igro prejel tudi celoten ansambel gledališke skupine KD Brce iz Gabrovice pri Komnu za uprizoritev *Češpe na figi* avtorja Marjana Tomšiča.

Matička za najboljšo predstavo v celoti je prejela KD Loški Oder Škofja Loka za predstavu *Igre je konec* avtorja Simona Grayja v režiji Jaše Jamnika. Tako je odločila strokovna žirija, ki so jo sestavljali igralca in nosilka Boršnikovega prstana Jožica Avbelj (predsednica), igralec Vlado

dem tekmovalnih. Žirija je poleg matička za najboljšo predstavo v celoti podelila še tri matičke in dve posebni priznanji. Matička za igro v predstavi *Igre je konec*, avtorja Simona Grayja v izvedbi KD Loški oder Škofja Loka, je prejela Tamara Avguštin za vlogo Marianne. Matička za igro v

Prizor s predstave komedije Marjana Tomšiča "Češpe na figi" v uprizoritvi gledališke skupine KD "Brce" iz Gabrovice pri Komnu

Novak in igralca Ana Ruter. Žirija si je v treh festivalskih dneh ogledala deset predstav, od tega se-

predstavi *Ljubezenske in šaljive slike al fresco* avtorja Jose Luis Alonsa de Santosa za vloge Maca,

Isabel, Glorie in Žene je prejel Gregor Podričnik iz KD Slovenj Gradec, Studio A. Žirija je podelila tudi dve posebni priznanji, in sicer Sandri Pörš in Boštjanu Lačnu za vlogi gostilničarke Lidije in hišnika Gustija v uprizoritvi *Tokrat res republika* avtorja Aleša Nadajja v izvedbi gledališke skupine KUD Štefan Kovač Murska Sobota.

Linhartovo srečanje je osrednja in najpomembnejša gledališka prireditel v organizaciji Javnega sklada za kulturne dejavnosti. Srečanje predstavlja izbor najkvalitetnejših predstav slovenskega ljubiteljskega gledališča in je hkrati pregled ljubiteljske gledališke dejavnosti v Sloveniji. Nanj se lahko prijavijo vse slovenske ljubiteljske gledališke skupine, ki delujejo na območju Slovenije, v zamejstvu ali tujini.

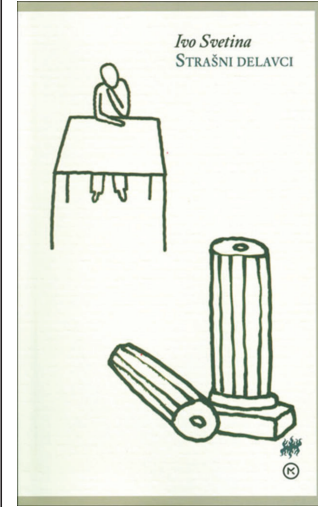
Gabrovski komedijanti bodo s Tomšičevo komedijo *Češpe na figi*, prav tako tekmovalno predstavo, 11. novembra sodelovali na festivalu XXII. Novačanova gledališka srečanja 2014, naslednji dan pa na Vrskem (abonmajska predstava). Prav tako bodo za abonma igrali še v Dobrovi (13. decembra), v Selah – Zell-Pfarrre v Avstriji (18. april 2015), še prej pa na Nedeljskih gledaliških srečanjih v Novi Gorici (26. oktobra).

Štiri knjižne novosti pri Mladinski knjigi Nova dela slovenskih avtorjev

Pri Mladinski knjigi so predstavili štiri knjižne novosti slovenskih avtorjev. V zbirki Nova slovenska knjiga so izdali pesniško zbirko *Strašni delavci* Iva Svetine ter romana *66,3 m2* Vladimirja P. Štefanca in *Optimisti v nebesih* Žige Valetiča, zunaj zbirke pa je izšel ponatis pesmi Kajetana Koviča pod naslovom *Labrador*

zbirke bogati tudi likovna podoba, za katero je poskrbela Meta Wraber.

Svetina v svoji novi pesniški zbirki vstopa v dialog s svojimi učitelji pesniki, kot jih je sam poimenoval. Pri preučevanju del pesniških mojstrov in nastajanju zbirke je bil ključen izziv to, kako "prebrano pesem predelati na način, da ubesediš tisto, kar je ta pustila v tebi in ne kar je pesem sama zase". Zbirka je tako hkrati tudi nesentimentalna žalostinka za tistimi zgodovinskimi obdobji, ko je bila poezija v središču pozornosti. Pri tem po Svetinovi besedah kljub temu ne gre za patološko nostalgijo, temveč za prizanesljiv pogled v preteklost. Zbirko je likovno opremil Silvan Omerzu, po Svetinovem mnenju pa že njena naslovnica veliko pove: videti je moč odsotnega avtorja za prazno mizo, pred njim je prelomljen seber gre za likovno ubeseditve "strašnosti pesnjenja".

dor.

Pesniška zbirka *Labrador* velikega klasika slovenske poezije je prvič izšla leta 1976. Od takrat ni bila ponatisnjena v celoti, so pa posamezne pesmi ali cikli izhajali v različnih izdajah. Ponatis zbirke, ki sicer velja za vrh slovenskega pesniškega simbolizma, dopolnjujejo doslej še neobjavljene pesmi po izboru Nine Kovič. Teh je 18, od tega jih je 13 tokrat prvič izšlo v knjižni obliki.

Zbirko *Labrador* zaznamuje izrazito senzualna tematika, v

ŠKUDT Kopriva / Fotografiska razstava Predstavlja se Alan Kosmač

Alan Kosmač (Šempeter pri Gorici, 1979) s svojo razstavo z naslovom *Slovenija v Koprivo*, s katero se je v začetku septembra predstavil občinstvu svojega domačega kraja, uspešno stopa na pot umetniške fotografije. Doma je iz Koprive na Krasu, gimnazij je končal v Sežani, študij pa nadaljeval na Fakulteti za pomorstvo in promet v Portorožu. Že poldrugo desetletje je zaposlen pri podjetju Sidarta d. o. o., ki je na svoje razglednice ovekovečilo malodane vsak pomembnejši slovenski kraj. Obiskovalcem razstave se je predstavil s kakimi štiri-desetimi podobami naše domovine na platno. Nekaj teh si je mogoče ogledati tudi na družbenem omrežju Facebook, in sicer na strani A. K. Fish Photos. ŠKUDT Kopriva s Kosmačev razstavo fotografiskih del odpira niz prireditev, ki bodo v kraški vasi potekale pod geslom *Kopriva danes* in v sklopu katerega se bodo tamkajšnji ustvarjalci javnosti predstavili s svojimi deli. Alanu Kosmaču smo ob njegovem fotografiskem debiju zastavili nekaj vprašanj.

Kdaj se je rodila tvoja ljubezen do fotografije? Izvira morda še iz časa analognih aparatov, ko je bilo treba posnetke shraniti na film, ali pa korenini v novejši dobi, torej odkar se je razmahnila digitalna fotografija s svojimi pomnilniki in karticami?

Ljubezen je vzplamtela v zadnjih nekaj letih, ko se resneje in bolj intenzivno ukvarjam s fotografiranjem. V bistvu sem se vedno želel na neki način izražati in preizkusiti sem že veliko umetniških smeri, npr.: ples, glasbokitara, risanje, poezijo, gledališko in filmsko igro. Vse je po svoje zanimivo, ampak ne toliko, da bi se znašel v tem in da bi me pritegnilo v taki meri, da bi se poglobil in ustvarjal na enem izmed

omenjenih področjih. Ko se sedaj oziram nazaj, vidim, da je vse to vseskozi spremljala fotografija. Od otroškega navdušenja nad očetovo škatlico do svojega prvega digitalca in kasneje resnejše fotografske opreme. V analognem svetu sem najbrž dobil občutek za fotografijo, nisem pa veliko ustvarjal. Mogoče sem bil premlad, pa tudi delo v temnici me nikoli ni zares privlačilo. Težje je bilo. Potreboval si čas,

potrpljenje in denar. Digitalna fotografija je cenejša, bolj dostopna, hitrejša, bolj prilagojena modernemu življenjskemu tempu. Ne predstavljam si, da bi mi danes uspelo vse to posneti, če bi še vedno uporabljal analogni fotoaparati. Digitalno obdobje odpira tudi nove možnosti ustvarjanja, kar je dodaten izziv v sodobni fotografiji. Tudi dejstvo, da si na fotografijah nisem všeč in se zelo nerad slikam, je pripomoglo, da sem na drugi strani fotoaparata (smeh).

Zakaj si se odločil, da na svoje posnetke zabeležiš krajine oziroma pejsaže? Si že kdaj slikal tudi druge motive, denimo tihožitja, portrete itd.?

Eden izmed razlogov je moja služba, drugi, pomembnejši, je moje navdušenje nad lepoto in danostmi moje domovine. Smešno je, kako turistične agencije prepričujejo in tekmujejo med seboj s first, last ... in še kakšna se bo kmalu našla, po-

nudbami namreč. Slovenci potujemo na vse konce in kraje sveta, v bistvu pa ne poznamo niti bližnje okolice, kaj šele bolj oddaljene kraje Slovenije. Rad bi, da bi lepoto, ki nas obdaja, sprevdeli in jo začeli spoštovati. Ko sem letos znanec omenil, da bom dopustoval v Piranu, sem v večini primerov doživel odziv v slogu, 'pa kaj je s tabo?'. Po mojem mnenju to ni pravilno razmišljanje. S fotografijami namreč dokazujem, da ni. Krajinske in podobne fotografije najraje objavljam na svoji spletni strani A. K.

Fish Photos, in sicer zato, da ozaveščam ljudi in jih opozarjam na lepoto okolja. Drugače pa je moj portfelj poln tihožitij, portretov, aktov... Vendar imam do teh fotografij nekoliko drugačen, rekli bi intimnejši odnos. Tudi nekatere projekte sem že začrtal, zato se mi zdi, da te fotografije še niso primerne, da bi jih objavil in razkazoval širše v javnosti.

Programska oprema photoshop velja za 'sodobno temnico'. Kako poteka digitalna postprodukcija posnetkov?

Ja, res je in te vrste temnica mi je veliko bližja. Sem računalniško pismen in to mi gre. Vse posnetke zajemam v RAW formatu. To pomeni, da med fotografiranjem dobim "surovo" ali neobdelano fotografijo z veliko količino podatkov. Doma obdelam vsako fotografijo, še preden jo uporabim. Ker sem perfekcionista, sem za to možnost naknadnega oblikovanja fotografij hvaležen. Čeprav je delo zamudno, se mi zdi, da se tako lahko še bolj izrazim. Veliko fotografij posnamem tudi v HDR tehniki, kar zahteva še več obdelovanja in več poznavanja različnih programov. Danes so vse profesionalne fotografije dodela-

ne v postprodukciji. Mogoče bi tu dodal, da se vseeno v temnici ne dogajajo čudeži. Če imamo slabo ali povprečno fotografijo, lahko z veliko truda dosežemo dober končni rezultat. Vendar je za vrhunsko podobo potrebno leto prinesiti s terena. Digitalna fotografija pač zahteva sodobno temnico.

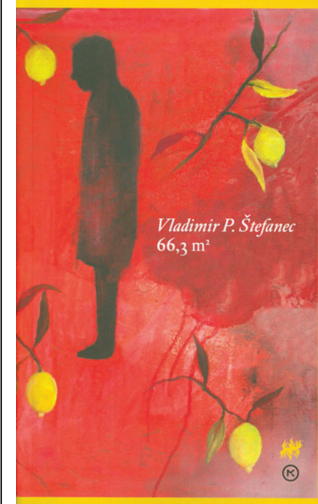
Zakaj si se odločil svoje fotografije natisniti na platno? Kako izgleda postopek tiska digitalne fotografije na ta material?

Najprej sem preveril svoje fotografije na velikem formatu foto papirja. In bil sem zelo zadovoljen. Ko pa sem razmišljal o razstavi, nisem bil prepričan, kako bi te fotografije čim bolje predstavili. Nato sem med brskanjem po spletu našel na ponudnika, ki tiska fotografije na platno. Ideja mi je bila takoj všeč. V istem času pa se je zgodilo še to, da je sestrična praznovala rojstni dan in zaželela si je eno mojih fotografij na platno. Platno sem naročil, in ko sem ga dobil v roke, ni bilo več dvomov. Ker pa je to zelo draga stvar, sem se odločil, da sam poiščem cenejšo varianto, kajti namen sem imel natisniti petdeset fotografij. V Izoli sem dobil tiskarja. Ker ni imel veliko izkušenj na tem področju, sva skupaj poiskala primerno platno. Tiskanje je opravil vrhunsko. Barve so izgledale odlično. Nato sem se odpravil na Notranjsko, kjer sem poiskal izdelovalca okvirjev in nekoga, ki je platna napel.

Po krstni razstavi v domači Koprivi te najbrž čaka še kateri tovrstni izziv. Kam so te še povabili razstavljati?

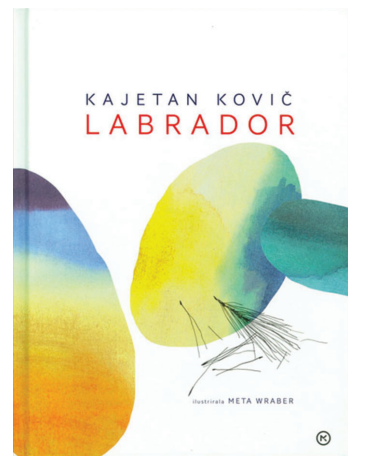
Da, led je prebit, in to doma, kjer je najbrž najtežje. Odziv ljudi, ki so mi blizu, mi največ pomeni. Projekt Slovenija v "kraj" bi rad razširil po celotni državi. Trenutno sem dogovorjen za razstavo v Rogoški Slatini in Piranu. Na svoji FB strani dobivam vabila nekaterih sledilcev oz. oboževalcev, vendar se resneje nisem še nikjer drugje dogovarjal. Na hitro ne gre. Stvari morajo biti izpeljane, kot se spodobi.

Primož Sturman

V ospredju romana *66,3 m2* je zgodba mladega para iz sedanjosti. Oba sta diplomirana arhitekta s slabo plačanimi zaposlitvami in z le eno, na videz preprosto željo po skupnem stanovanju. Roman je izrazito sodoben in je odziv na sodobno življenje, ki ga po navadi imenujemo kriza, kljub temu da gre verjetno za novo stanje stvari. Avtor se je v delu posvetil predvsem psihologiji obeh protagonistov, preučil pa je tudi, kako bivalno okolje vpliva na življenje ljudi.

V ospredju romana *Optimisti v nebesih* so pripovedi pripadnikov štirih različnih generacij v času, ko so generacijske razlike med njimi večje kot kdajkoli

prej. Kljub generacijskemu prepadu in občasnim trkom različnih svetov, s katerimi se soočajo protagonisti, pa ti vsakdanje nevrščnosti rešujejo na slovensko nevsakdanji način: z veliko mero humorja, ljubezni, zaupljivosti in radoživosti.

Kratke

Pesnik, prevajalec in slikar Gustav Januš 75-letnik

Pesnik, prevajalec in slikar Gustav Januš je v petek, 19. septembra, praznoval 75-letnico. Kot pesnik in slikar se je s pesniškimi zbirkami in prepoznavnimi opusi slik vpisal tako v nemški kot slovenski kulturni prostor. Izdal je deset pesniških

zbirki. Je član društva umetnikov Koroške.

Kot pesnik Januš piše modernistično in v svobodnem verzu. V pesmih satirično predstavlja koroško stvarnost in meditativno pripoveduje o splošnih eksistenčnih problemih. Od leta 1981 je večino svojih besedil izdal v reviji Mladje, najprej pod psevdonimom Fran Korojan. Njegove pesniške zbirke je v nemščino prevajal njegov prijatelj Peter Handke. Zaradi tega je Januš hitro postal znan tudi izven Avstrije. Leta 1984 je prejel Petrarkovo nagrado, ki je ena najbolj uglednih evropskih literarnih nagrad za književnike in prevajalce. Dobil je tudi nagradi dežel Koroške in Salzburške ter Tischlerjevo nagrado.

Kot slikar je od leta 1969 razstavljal na številnih skupinskih razstavah in imel več kot 70 samostojnih predstavitev doma in po svetu. Tudi njegov likovni jezik je, podobno kot pesniški, izrazito metaforičen in modernističen. Uporablja kodiran likovni nagovor in izbira določene likovne oblike, ki zaradi ponavljanja dobijo značaj znaka. V svojih likovnih delih pogosto abstrahira oblike iz narave.

Januš se je rodil 19. septembra 1939 v Selah na avstrijskem Koroškem. Po gimnaziji in diplomu na Pedagoški akademiji v Celovcu se je zaposlil kot predmetni učitelj risanja, slovenščine, fizike in matematike na ljudski šoli v Šentjakobu v Rožu. Sedaj živi v Breznici pri Področici kot svoboden umetnik.

Mestna galerija Nova Gorica / Fotografska razstava del Petra Rauha

Novo, že 17. razstavno sezono po vrsti, v Mestni galeriji Nova Gorica začnemo z razstavo fotografij Petra Rauha. Več objektov fotografije. Odprtje razstave je bilo 26. septembra, odprta pa bo do 17. novembra 2014. Tudi letos bodo v novogoriški galeriji gostili osem razstav, ki bodo predstavile najnovejšo produkcijo izbranih slovenskih umetnikov pretežno

mlajše in srednje generacije. Razstave tudi tokrat nimajo enostranskega, kakršnegakoli ožjega tematskega ali drugače zamejenega koncepta, ampak narekujejo predvsem kompleksen, na kakovosti temelječ vpogled v slovensko in tujo umetniško produkcijo. Decembrsko dogajanje pa bo kot vsako leto doslej zaznamoval Pixelpoint, mednarodni festival medijskih umetnosti (več na <http://www.kulturnidom-ng.si/mestnagalerija/>).

Prvo razstavo so v novogoriški galeriji pripravili v sodelovanju z Aksiomo – Zavod za sodobne umetnosti. Peter Rauch je samostojni ustvarjalec na področju fotografije. Ustvarja in raziskuje presečno polje prakse in teorije. Predava sodobno avtorsko fotografijo na Oddelku za fotografijo VIST in na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje v Ljubljani. Razstavlja v sodelovanju z zavodi Aksioma, Federacija in Trajekt. Vodi platformo snabyrow.com.

“To, čemur pravimo dejanski svet, je zgolj ideja okvira, katerega stranice se nikoli ne staknejo. Pri fotografiji je ravno obratno: imamo sklenjen okvir, ki pa ne tvori sveta, ampak zgolj kaže objekt. Fotografirati namreč pomeni narediti korak v brezposelnost, proizvesti objekt, ki bo po eni strani učinkoval kot motnja logik, v skladu s katerimi smo ga naredili, po drugi pa bo proizvedel zasnutek lastne logike in nam s tem postavil vprašanje, kako jo razbrati”. – Rok Benčin (odlomke iz spremnega besedila v razstavnem katalogu).

Spomini na deda, spomini na babico
Kramljanje ob stosedemdesetletnici
Jurčičevega rojstva

Radi se spominjamo obletnic, nekatere pa, kot da gredo precej neopazno mimo nas. Zdi se mi, da to velja za stosedemdeseto obletnico rojstva priljubljenega slovenskega pisatelja Josipa Jurčiča, urednika in časnikarja ter avtorja prvega slovenskega romana *Deseti brat*. Koliko mladostnih spominov me povezuje z Jurčičem! In kot je v mladem Josipu, rojenem 4. marca 1844 na Muljavi materi Mariji Jankovič in očetu Marku, preprostem stiškemu kočijažu in kmetu, budil in buril domišljijo ded Jože s svojimi slikovitimi in skrivnostnimi pripovedmi (naj med zgodnjimi deli navedem zbirko *Spomini na deda* 1863), tako so me gotovo odraščajočo deklico pritegovale Jurčičeve zgodbe o tihozapetih, janičarjih, vojaških dezertarjih, kloštrskih žolnirjih, desetih bratih. Da sem vzljubila branje knjig, se lahko zahvalim tudi babici, ki je živela daleč od nas, na Brezovici pri Ljubljani, in ki je v drugačnih, težjih časih, poskrbela, da sta moji teti, ko sta prišli na obisk k nam na Opčine, z njenim denarjem kupovali zamene sladkarije, temveč knjige. In tako sem dobila v dar kar nekaj slovenskih klasikov, od katerih sta mi ostali v spominu zlasti dve izdaji, rožnato marmorirana platnica povesti *Tihotapec* in *Kloštrski žolnir* (mojo radovednost je vzbujal že naslov, češ kaj to pomeni, v sodobni jezik bi to prevedli kot “samostanski merilec, zemljemer, inženir”) in znanstveno navdahnjena naslovnica v belem in v naravnih barvah knjige *Domače in tuje živali* v *podobah* pisatelja in naravoslovca Frana Erjavca. V kasnejših letih sem si knjige tudi izposojala v šoli in premelela vse važnejše Jurčičeve povesti, od

Jurija Kozjaka, Domna, Sosedovega sina pa do *Rokovnjačev*. Spomnim se, kako me je vznemirjalo dejstvo, da so v času Ilirskih provinc roparskim rokovnjačem med ljudstvom pripisovali izjemno lastnost, in sicer nevidnost zaradi njihove posebnosti, po kateri so dobili tudi ime rokovnjači.

V malhi so namreč skrivali roko še nerodenega otroka, česar sama kot deklica nikakor nisem mogla razumeti. A ljubezenska zgodba med Nandotom in Polonico me je prav tako kot druge Jurčičeve zgodbe potegnile vase. Očarljivost Jurčičevega pripovedništva še danes predstavlja spretno prepletanje zgodb, od katerih se nekatere odvijajo pred bralčevimi očmi skrajda v živo, druge pa, zagonetne, nemalokrat celo temačne in krvave, se odmotavajo počasi iz preteklosti v pripovedovalčev čas. Najbolje je ta preplet uspel v romanu *Deseti brat*, kjer se ob naslovnem liku zavozlava in odvozlava nekaj skrivnostnih pripovednih motivov in tem. V tem delu me je ob ponovnem branju v zrelih letih pritegnilo (prej spregledano) dejstvo, in sicer

Jurčičeva razgledanost po klasični literaturi, ki se razodeva v vrsto skrivnostnih in mikavnih citatih. Po navadi pri tem pisatelju radi poudarjamo njegovo ljubezen do kmečkega človeka, dobrodušno ironijo, s katero slika vaške posebneže, plastični realizem, s katerim podaja pri-

zore v vaški krčmi pri Obrščaku, smisel za narodopisne detajle, običaje, vraže. Druga plat Jurčičevega estetskega in miselnega doživljanja pa je povezana z usodo slovenskega izobraženca, kar izstopa v poznem obdobju njegovega ustvarjanja, ko se je pisatelj bolj približal Stritarjevi estetiki.

Iz teh poznih ustvarjalnih let se mi v spominu smukajo naslovi kot *Doktor Zober, Med dvema stoloma* - tudi te izdaje sem kot deklica našla v domači knjižnici. Zdaj že ne vem, kje so vse te knjige, zato pa sem pred kakim letom rešila morebitne pozabe pravo dragocenost, in sicer III. zvezek Jurčičevih zbranih spisov, ki jih je založil in na svetlo dal “Odbor za Jurčičev spomenik”, uredil Fr. Levec, natisnila “Narodna tiskarna” v Ljubljani, 1884 (torej ob pisateljevi stitidesetletnici, tri leta po njegovi smrti 1881). Če malo pomislim, pred stotridesetimi leti! Pripo-

vedni spisi vsebujejo besedila *Domen, Jurij Kobila, Dva prijatelja, Vrban Smukova ženitev, Golida, Kozlovska sodba* v *Višnji gori*.

Jurčičev pripovedni slog in njegovo domiselno fabuliranje z vrsto skrivnostnih in mikavnih zgodb še vedno pritegneta bralca: pred nekaj leti je eden mojih dijakov na seznamu prebranih knjig kar nival eno Jurčičevo povest za drugo, kar se mi je zdelo precej zanimivo, očarale so ga namreč skrivnostne pisateljve pripovedi. Naši srednješolci se, seveda po nasvetu profesorja ali sošolca, še vedno lotevajo *Desetega brata, Sosedovega sina* idr., a pri tem ne gre pretiravati. Ne bi bilo namreč dobro, da bi se v pisno obliko njihove večkrat že tako osiromašene slovenščine kasneje vrivali jurčičevsko stilno zaznamovani arhaizmi ali celo deležniki (tipa *stopišvi, rekšji*). Pomembno je, da mladi berejo, da segajo po slovenskih klasikih, a ne samo po teh, saj se jim brez prave motivacije in razlage lahko zdijo tuji in se jim celo uprejo (tako je učinek branja čisto nasproten od zaželenega!), temveč naj segajo tudi ali pa še bolj po sodobnih avtorjih, tistih kvalitativnih, dobrih.

Od naših dveh ustvarjalnih nestorjev *Pahorja* in *Rebule* do piscev srednje generacije *Jančarja, Jelinčiča, Sosiča, Škamperleta, Lainščka*, da naštejemo samo nekatere. Izbira je pisana tudi na področju žanrske literature, recimo, kriminalke (*S. Verč, A. Demšar, T. Frelih* idr.). Zanimivo in vabljivo branje nedvomno predstavlja tudi pripovedna proza, ki jo ustvarjajo ženske (*Evelina Umek, Brina Svit, Gabriela Babnik* idr.), a o tem kdaj drugič.

Majda Artač Sturman

Pred 200 leti je bila urejena meja med deželama Goriško in Benečijo
Goriški so se pridružile številne vasi in njihova ozemlja

Po porazih Napoleona leta 1813 so avstrijski vojaki 6. oktobra 1813 spet zasedli Gorico. S tem je bilo konec francoske vlade na Goriškem, čeprav so do junija 1814 začasno še obdržali francosko upravo. Leta 1813 je namreč koalicija evropskih držav večkrat premagala francosko Napoleonovo vojsko. To je bilo odločilno predvsem v bitki pri Leipzigu sredi oktobra 1813. 14. junija 1814 je avstrijska vlada po mirovnem sporazumu s Francijo 30. maja 1814 v Parizu izdala organizacijski zakon, ki je določal novo upravo dežele Goriške. 8. novembra 1814 pa so združili Goriško s Trstom in Istro in dali vsem trem deželam skupno ime Avstrijsko Primorje. V tem času je 9. oktobra 1814 avstrijski cesar Franc II. s svojimi svetovalci določil novo mejo med Benečijo, ki je tedaj že pripadala Avstriji, in deželo Goriško. S spremembo deželne meje je pripadlo tolminskemu glavarstvu ozemlje z vasi Breginj, Logje, Robedišče in Livek s številnimi zaselki. Ozemlje tolminskega glavarstva se je tako povečalo za 49 kvadratnih kilometrov. Tudi na novo pri-

ključene vasi so bile nato v naslednjih stoletjih deležne šolstva in drugih oblik razvoja kot ostali predeli, kjer so živeli Slovenci v Avstriji.

Razmejitev na področju Brd je po novem šla po reki Idriji (Judrio) vse do Borgnana med Krminom in Medejo. S to novo mejo so se Goriškim Brdom priključile vasi Senik, Škrlevo, Mernik, Golo Brdo, Hruševje, Brdice pri Neblem in Šlovrenc. Že prej sta bili avstrijska last področji vasi Neblo in Dolenje, ki sta bili otočka (enklave) na ozemlju Beneške republike. Meja med Benečijo in goriško deželama je tako postala bolj urejena.

S cerkveno uredbo je Avstrija leta 1814 dokončno odvzela vse duhovno-organizacijske pravice Čedadu, ki so se od starih časov nanašale na Tolminsko. Na Livku je bila leta 1814 ustanovljena samostojna duhovnija oz. lokalija. Tudi duhovniji Logje in Breginj sta bili ločeni od videmske in priključeni goriški nadškofiji. V Breginju je v spomin na leto 1814 stal pred mostom preko Bele spomenik, ki ga je leta 1935 od-

stranil oz. dal podreti fašistični prefekt Tiengo.

Stara avstrijsko – beneška meja je do propada Beneške republike leta 1797 šla v Brdih po zgornjem toku reke Idrije (Judrio). Med Miščkom in Bodigojem se je mejna črta odcepila od reke in potekala vzhodno od Senika in Vrhovlja pri Kožbani. Kožbana in Hlevnik pa

sta bila v Avstriji. Meja je nato šla po Kožbanjščku in naredila lok pri Šlovrencu in Brdicah pri Neblem, ki sta bila v Beneški republiki, potem je meja spet šla na Kožbanjšček in reko Reko.

S tem ko je Avstrija po propadu Napoleona leta 1814 pridobila Benečijo in Lombardijo, Goriška za

52 let ni bila več obmejna dežela in vsi Slovenci so bili takrat, do združitve Italije leta 1866, državljani ene države – Avstrije. Evropski vladarji so Avstriji na Dunajskem kongresu priznali nekdanje Ilirske province in velik del severne Italije, predvsem ker je sodelovala v koaliciji v vojnah proti Napoleonu in ker je pred tem izgubila ozemlje Nizozemske.

Dunajski kongres, ki ni obnovil Beneške republike in je potrdil ozemeljske spremembe v Evropi in s tem tudi v Benečiji, je zasedel med 18. septembrom 1814 in 9. junijem 1815. Na njem so na Dunaju sodelovali evropski vladarji ali njihovi odposlanci. Poleg drugega je kongres prepovedal tudi trgovino s sužnji.

Ureditev meje med Benečijo in deželama Goriško pred 200 leti je imela za goriške Slovence pozitivne posledice. Beneška Slovenija je pozneje zaradi raznarodovanja ostala brez slovenskih institucij. V vseh krajih, ki so bili priključeni Goriški, pa se je pozneje utrdila slovenska kulturna in narodna zavest. To je bil dogodek, ko se je zgodovina prijazno ozrla na naše ljudi in za to je bila zaslužna naša tedanja domovina Avstrija. Nekoliko drugače kot pred 100 leti, ko je z začetkom morije 1. svetovne vojne naš narod na Primorskem po koncu vojne ostal ločen od sonarodnjakov.

Peter Stres

Izledki projekta EDUKA

Pred nedavnim je bila v dvorani Vulcania Pomorske postaje v Trstu tiskovna konferenca triletnega čezmejnega projekta Eduka - Vzgjajati k različnosti: dan prej pa je podobno srečanje bilo na Univerzi na Primorskem. Projekt EDUKA je namenjen ovrednotenju medkulturnih vrednot kot temeljev oblikovanja in razvijanja odnosov v večetnični in večjezikovni družbi. Projekt ima kot cilj ustvariti znanje in orodja za vzgajanje k različnosti in večkulturnosti v šolskem in univerzitetnem okolju ter jih posredovati predvsem mladim in učnemu kadru na vseh stopnjah izobraževanja.

Vodja projekta Zaira Vidau s SLORI-ja iz Trsta in koordinatorka raziskovalnih dejavnosti prof. Nives Zudič Antič s Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem iz Kopa sta predstavili rezultate projekta, ki zadevajo različne izobraževalne, informativne, promocijske in raziskovalne aktivnosti o medkulturnem izobraževanju. Izvajali so jih partnerji projekta med letoma 2011 in 2014 v sodelovanju s šolami vseh stopenj in univerzami na območju, ki se razteza od Ljubljane do Ravenne.

Konferenca v Kopru je imela za geslo EDUKA - Vzgjajati k različnosti v čezmejnem prostoru. Pristojni so predstavili rezultate sociolingvistične raziskave, kjer je skupina raziskovalcev z različnih univerz in iz raziskovalnih središč iz Slovenije in Italije opravila kvantitativne in kvalitativne analize o vzgoji k različnosti in medkulturnosti v šolskem okolju. Raziskava je zajela tudi naravo odnosov med jezikovnimi in izobraževalnimi politikami ter v skladu s tem razvejenost in širjenje pristopov k razumevanju in uveljavljanju dvojezičnosti/večjezičnosti in jezikovne različnosti. Tržaška konferenca je imela za naslov Vzgjajati k različnosti med spoznavanjem in igro. V jutranjem delu so bila na vrsti informativna predavanja in delavnice o zgodovinskih narodnih in jezikovnih manjšinah (o slovenski narodni skupnosti in furlanski jezikovni skupnosti v Italiji ter italijanski narodni skupnosti v Sloveniji) ter migrantskih skupnostih, ki živijo na obmejnem območju. Sodelovali so dijaki tržaških srednjih šol druge stopnje, in sicer liceja Carducci, zavoda Sandrinelli, zavoda Fabiani, liceja Slomšek in zavoda Štefan. Dijaki so se obenem soočili s predstavniki različnih skupnosti o doživljanju narodne, jezikovne in kulturne različnosti v okviru okrogle mize. V popoldanskem delu posveta je bila na vrsti predstavitev didaktičnih iger o medkulturnosti: to bo hkrati sredstvo, ki ga bodo uporabljali na osnovnih šolah v Sloveniji in Italiji ter srednjih šolah prve stopnje v Italiji. V okviru projekta EDUKA so pripravili različna učna gradiva o medkulturni vzgoji za šole, kot so priročniki za učitelje, informativne in promocijske publikacije, video posnetki in znanstvene publikacije. Vsa gradiva so dostopna na spletni strani projekta www.eduka-itaslo.eu.

Od Martelanca do Gorjupovih Prvo srečanje DSI v sezoni

Sezona ponedeljkovih srečanj Društva slovenskih izobražencev v Trstu se je začela predčasno. Predstaviti domačo stvarnost v tržaškem mestnem središču je po mnenju predsednika Sergija Pahorja temeljno vodilo društvenega delovanja. V sodelovanju z založbo Mladika so minuli teden najprej počastili okrogel življenjski jubilej Saše Martelanca z izdajo knjižice treh njegovih kratkih zgodb v osemdesetih oštevilčenih izvodih. Martelanc, zvesti prijatelj DSI, Mladike in Slovenske prosvete, je svoje življenje posvetil slovenski besedi, jeziku in idealom, kot je dragoceno darilo utemeljila urednica Nadia Roncelli. Tržaški kulturnik ji je odgovoril z občutenim "hvala".

Natrpna Peterlinova dvorana je pozdravila še eno, svežo knjižno izdajo Mladike ob 100. obletnici izbruh prve svetovne vojne. *Od Galicije do Južne Tirolske* je prvič izdan dnevnik Prosečana

Omizje ponedeljkovega večera

Alojza Gorjupa, ki ga je uredil in opremil prof. Vinko Avsenak na pobudo Gorjupovega sina Sergija. Še en kamenček v mozaiku zgodovine dodaja rezervni častnik in topniški nadporočnik avstro-ogrsko vojske Alojz Gorjup, doma iz izobražene slovenske družine, ki je svoja razmišljanja in zgodbe med vpoklicem v vojsko med letoma 1914 in 1918 zapisal v tri rdeče, v usnje vezane zvezke. Cesarju je zvesto služil v 25. polku poljske-

ga topništva in vojno preživel na poti od Poljske in Češke, preko Ukrajine in Romunije vse do Južne Tirolske, hkrati pa razmišljal o združevanju zahodnih in južnih Slovanov v avtonomno enoto znotraj cesarstva. Drobne črke, napisane s tintnim črnilom, odkrivajo zrelega in razsodnega človeka, razpetega med domotožjem, domovinsko zavestjo in zvestobo vojaškim dolžnostim. Gorjup je vojnim spominom dodal še zapise iz povojnega obdobja. Na teh straneh se ukvarja z odporom do fašizma, bojem za preživetje ter z nadaljevanjem družinske posestvene in trgovske dejavnosti. Gorjupovi so v minulem stoletju zaznamovali življenje na Tržaškem. Med predniki lahko omenimo Alojza Gorjupa, slovenskega posestnika in političnega delavca s konca 19. stoletja, ter politika, gospodarstvenika in kulturnika Ivana Gorjupa. Dnevniški zapis Alojza Gorjupa izpričuje izvirnost in zgo-

Saša Martelanc in Nadia Roncelli

domovinsko vrednost, besedilo pa so dodane redke fotografije iz vojne, narave in življenja iz oči avtorja samega. Urednik Vinko Avsenak je Gorjupovo pisno zapuščino oblikoval v znanstveno relevantno celoto, ki v številnih opombah opozarja na zgodovinski okvir in jezikoslovne zanke. Knjiga bo postala pomemben in citiran zgodovinski vir, ki pa ohranja prijetno berljivost. Delo

Od Galicije do Južne Tirolske naj služi kot zgled za renesanso izdaj dnevniških zapisov slovenskih vojakov v avstro-ogrski vojski, je v uvodu večera še poudaril zgodovinar Renato Podbersič ml. Po njegovih besedah naj bodo vse obletnice prve svetovne morije spodbuda k zgodovinskemu spominu in spoštovanju, saj se vojne nikdar ne praznujejo.

Jernej Šček

Na nedavnem filmskem festivalu v Portorožu Vrteli so tudi film Živeti kamen režiserja Jurija Grudna

Kamen je lahko živa snov, ki pritegne in oddaja emocije ljudi, ki mu s svojim delom in strastmi dajejo večstransko vrednost. Raziskovati dušo kraškega kamna je izziv, ki si ga je režiser Jurij Gruden postavil s svojim najnovejšim dokumentarcem z zgornjim naslovom *Živeti kamen*. Njegov peti dokumentarni film je bil premierno predstavljen v Portorožu na letošnjem Festivalu slovenskega filma, a bo v prihodnjih mesecih predvajal tudi v naši deželi, o kateri govori na večti-sočetni niti fascinantne zgodbe o značilnem elementu kraške

pokrajine, ki se je prelevil iz statičnega položaja v dinamike družbenih obredov, komercialne, umetniške in športne dejavnosti. Legenda pravi, da je angel iz vreče, ki jo je hudič skrivaj prerezal, mimogrede izgubil veliko kamnov, ki so padli z neba na zeleno kraško pokrajino. Kamen pa ni opustošil območja, saj je najprej postal dragocena gradbeni snov in kamen nabrežinskega kamnoloma je na poseben način zaslovel po vsem svetu. Zgradbe starorimskega Ogleja, v nam bližnjih časih Solkanski most ali dekoracije milanske železniške postaje so oblikovani iz tega

sluhne tudi večstranski "identiteti" samo navidezno hladne družbeni obredi, komercialne, umetniške in športne dejavnosti. Temelj pripovedi je navezanost kraškega človeka na kamen, ki ga spremlja od rojstva do groba s simboli cerkvene arhitekture in kraških domov. Arheologi, umetniki, preprodajalci umetnin, plezalci dopolnjujejo pripoved. Snemalec Radovan Čok jo je opremil s podobami, ki jih je ujel v digitalno kamero, fotoaparati in GoPro kamero. Dokumentarni film je nastal pri producentki hiši Arsmidia v koprodukciji

z deželnim sedežem RAI in s podporo Slovenskega filmskega centra. Izvirno glasbo je podpisal tržaški skladatelj Dario Sa-

vron, Rafael Vončina pa je štiročno podpisal scenarij z režiserjem in montažerjem Jurijem Grudnom.

Na srečanju z novinarji in publiko, ki je sledilo krstni predstavitvi dokumentarca, je Gruden pojasnil, da se je originalna zamisel

porodila čisto spontano: "Na Krasu imamo kamen tako rekoč v genih. Zato nisem želel preprosto obravnavati zgodbe na-

brežinskega kamna, ampak spregovoriti o njem na nov način. Na primer s poudarjanjem zelo izrazite ženske komponente, tako v kamnolomih kot v obrtniških delavnicah. Zanimalo me je osvetliti spremembe v odnosu do kamna skozi stoletja: v preteklosti je bil vir preživetja, sedaj pa tudi snov umetniškega navdih, biznisa ali celo rekreacije in sprostitve. Kontekst naj bi prikazal značilne podobe štirih letnih časov, posebne vremenske razmere pa nam niso podarile jenskih barv ali zaželenega snega. Eno je to, kar si predstavljáš pred začetkom dela, drugo, kar dejansko snemaš, tretje pa izbor, ki ga moraš opraviti, ko montiraš. Moj končni cilj je bil pripeljati do izraza ljubezen do kamna in upam, da je njegova navidezno trda, hladna narava oživela v teh podobah in pripovedih".

PAL

SV. IVAN PRI TRSTU Gostovanje zbora Consortium musicum iz Ljubljane

Dragocen glasbeni utrinek ob pomembnih jubilejih

Redki so glasbeni ansambli, ki jim uspe proslaviti 45-letnico nepretrganega delovanja. Med te sodi prav gotovo zbor Consortium musicum iz Ljubljane, ki ga je leta 1968 ustanovil dr. Mirko Cuderman. Zbor je v desetletjih odigral pomembno vlogo pri petju bolj ali manj znanih skladb različnih slogovnih obdobj, zasedb in obsega, posebno pozornost pa je vseskozi namenjal slovenski glasbeni ustvarjalnosti. Zato je zelo dragocena njegova snemalna dejavnost oz. antologijska zbirka Musica sacra slovenica, ki šteje najznačilnejše slovenske cerkvene skladbe. Obletnico je zbor Consortium musicum praznoval 14. maja letos v uršulinski cerkvi Sv. Trojice v Ljubljani, ko je hkrati obeležil 110-letnico smrti češkega skladatelja Antonina Dvoraka (1841-1904) z izvedbo njegove Maše v D-duru op. 86. Po ljubljanski premieri z orke-

strsko spremljavo smo v soboto, 27. septembra, v cerkvi sv. Janeza Krstnika pri Sv. Ivanu v

da bi slovesno predali namenu zasebno kapelo na gradu Lužany.

Trstu doživeli še izvedbo v izvorniku. Dvorak je namreč delo napisal le za zbor in orgle, saj je nastalo po naročilu Josefa Hlavke, arhitekta in ustanovitelja Češke Akademije znanosti,

Pod vodstvom Gregorja Klančiča in ob orgelski spremljavi Polone Gantar je tako zbor Consortium musicum zapel najprej zahtevno Dvorakovo stvaritev, s sobotni tržaški na-

stop pa je zaokrožil še s skladbami iz evropske in slovenske sakralne zakladnice. Poleg tujih avtorjev, kot sta Knut Nystedt in Edvard Grieg, smo lahko prisluhnili še skladbama Matije Tomca (Ave, Jezus) in Marija Kogoja (Večerni zvon), za dodatek pa je zadonela še priljubljena Hladnikova Marija skoz' življenje.

Večer, ki bi si, glede na kakovost izvajalcev in na tehtnost programa, zaslužil več obiska, so priredili KD Marij Kogoj in Slovenska prosveta ter Zveza cerkvenih pevskih zborov, ki je bila pobudnica gostovanja ljubljanskih pevcev. Njihov zborovodja Gregor Klančič je namreč že večletni prijatelj in sodelavec ZCPZ, saj redno vodi orgelske tečaje na poletnih seminarjih ZCPZ. Klančič je med drugim vodja glasbene dejavnosti na Nadškofiji Ljubljana, organist v ljubljanski stolnici, vodja zbora bogoslovcev ljubljanskega semenišča in ravnatelj ter profesor na Orglarski šoli v Ljubljani. Prav na tej šoli je svojčas začela svojo glasbeno pot Polona Gantar, priznana organistka, ki se je po študiju v Ljubljani, Celovcu in na Dunaju izpopolnjevala še na tečajih v Švici in Nizozemskem, danes pa nastopa solistično ali v komornih sestavih. Edino, kar si lahko nazadnje želimo, je, da bi bilo takih gostov na našem koncu še veliko, še več pa da bi bilo poslušalcev, ki bi znali uživati ob njihovem poustvarjanju.

Drugi praznik škofijskega tednika Vita nuova

Ali je človek sploh sposoben se soočiti s svobodo?

Ali je človek sploh sposoben se soočiti s svobodo?

To je bilo temeljno vprašanje, na katerem je slonel dvodnevni praznik tržaškega škofijskega tednika Vita nuova, ki je bil v dvorani pastoralnega središča Pavel VI. 25. in 26. septembra. Šlo je za drugo izvedbo tovrstnega srečanja, ki ga močno podpira tržaški škof, nadškof Giampaolo Crepaldi, in urednik časopisa Stefano Fontana. Gre sicer za prireditve, ki se vsebinsko uvrščajo v politiko škofije, ki s Katedro sv. Justa in ostalimi simpoziji pretežno zaznamuje kulturno življenje italijanskega dela tržaške Cerkve. In prav Fontana je v petek spregovoril o svobodi

izkazovanja svoje veroizpovedi. Vprašanje svobode je bila dejansko rdeča nit dvodnevnega dogajanja v pastoralnem središču Pavel VI. Fontani je nato sledil politik, sodnik in nekdanji podtajnik v Berlusconijski vladi Alfredo Mantovano. Zahtevnost tematike je v uvodnem pozdravu pred prvim, četrtkovim srečanjem uokviril sam nadškof: dejal je, da bi kristjan daroval svoje življenje za lju-

bezen, ki jo čuti do svobode. Prebral je nato misel G. K. Chestertona, ki bogati brošuro dogodka. Angleški pisatelj je leta 1922 zapisal, da je svoboda obrodila skeptso, ki je svobodo nato uničila.

poslanka Nove desne sredine in podtajnica v zadnji Berlusconijski vladi, in Raffaella Frullone, časnikarka in glasnica Stojčih straž: govornici sta na prvem predavanju spregovorili o ženski svobodi.

Foto IG

Ljubitelji svobode so hoteli, da bo ta neskončna; pustili pa so jo nedorečeno. Mislili so, da je svoboda nedorečena, medtem ko pa je bila zgolj nemočna. Le zato, ker so bili svobodni, so se ljudje počutili svobodne, da postavijo v dvom samo vrednoto svobode. Svoboda je tako postala prekomerno in boleče prekoračenje meja svobode bližnjega – in lastne, kot sta v nadaljevanju poskušali dokazati Eugenia Roccella,

Chesterton je prepričan, da je neskončen skepticizem temelj sodobne družbe in njene mentalitete, ki ne dopušča le gradnje evgenične zakonodaje, ampak sili v skrajne in nepojmljive ekstese. In ravno o tem je najprej spregovorila Frullonejeva. Analizirala je miselne in etične družbene dinamike, ki silijo žensko v iskanje ekstremnih estetskih rešitev: "Ali resnično osvobajata neka rešitev samo zato, ker je mogoča?" – se je

vprašala. Po njenem mnenju biti srečen ne pomeni zadovoljiti trenutno voljo. Od estetskih "kapric" do trmaste želje po nosečnosti za vsako ceno je pot kratka. "Svobode ne gre istovetiti s pravicami: katerakoli želja ne more postati pravica", je nadaljevala Roccellijeva, ki odločno nasprotuje novi utopiji, ki tudi v parlamentu uživa vse večjo podporo: to je zasledovanje tehnoloških, medicinskih in znanstvenih metod, ki globoko preosnujejo sam pojem človeka. Priča smo po njenem mnenju načrtnemu napadu na družino, da bi jutrišnjo družbo sestavljali zgolj posamezniki, ki sami o sebi odločajo. Prav tako je obsodbe vredna težnja po umetnem oplojevanju, zlasti v vidiku želja in prepričanosti današnjih vladajočih garnitur tudi v Italiji. Družina (in materinstvo) bi na podlagi teh pravic zdrknula na raven preprostega samo-

voljnega načrtovanja nekega družinskega okvira, ki bi temeljil na pogodbenem razmerju s partnerjem (tudi v primeru istospolnih vez) in s tržiščem (iskanje 'donatorja' bi lahko bilo podvrženo tržnim – beri denarnim – logikam). Družina in starševstvo pa nista vrednoti, ki bi bili lahko kar tako podvrženi sklenitvam pogodb. Oče in mati sta taka vse življenje!

IG

Obvestila

V organizaciji Občine Dolina in Založbe Mladika bosta v četrtek, 2. oktobra, ob 18.30 v Večnamenskem središču na Dolgi kroni pri Dolini (Trst) predstavitev pesniške zbirke Marija Čuka Ko na jeziku kopni sneg in koncert skupine Same babe. Ob pesniku bosta nastopila akademik prof. Boris Paternu, ki je avtor spremene besede k zbirki, in Marijan Kravos. **Romanje v Medjugorje** od 3. do 6. oktobra 2014. Potovanje z avtobusom, odhod iz Nove Gorice in Rožne Doline s postankom na Kozini za tržaške romarje. Romarji bodo obiskali Hrib prikazovanj, udeležili se bodo bogoslužij in se povzpeli na Križevac. Vpis je možen pri gospodu Darku (mobitel - 3703201305 ali telefon 0481-32121) za romarje iz Goriške, pri g. župniku Jožetu Markuži (telefon 040-229166) pa za romarje iz Tržaške. Romarji iz Italije in Slovenije potujejo z veljavno osebno izkaznico. **Masaže:** klasična, protibolečinska,

tajska masaža. Zelo ugodno. Pokličite na 0038640575805.

Darovi

V spomin na dr. Marijana Bajca in starše daruje Ivica Švab 20 evrov za Slovensko Vincencijevo konferenco pri Sv. Ivanu.

V drag spomin na prijatelja dr. Marijana Bajca darujeta Aldo in Neva Stefančič 50 evrov za Slovensko Vincencijevo konferenco.

V spoštljiv spomin na Marijana Bajca daruje družina Aleksandra Rustje 200 evrov za Marijin dom pri Sv. Ivanu.

Misijonski krožek Rojan je prejel: za slovenske misijonarje: N. N. iz Boršta 12, Amelia Pangos 10, Lisetta Janežič 10 evrov.

Darove lahko nakažete tudi na: ZADRUŽNE KRAŠKE BANKE IBAN: IT22 L089 2802 2010 2000 0086 948

Codice BIC: CCTSIT2TXXX Misijonski krožek Rojan ul. Cordaroli 29 34135 Trst

ZGONIK Domači praznik

Prisrčen poklon nadangelu Mihaelu

Tudi to leto je šlo naokrog in nas varno pripeljalo do 29. septembra, ko v Zgoniku na tržaškem Krasu praznujejo vaškega zavetnika, nadangela Mihaela. Letošnje praznovanje je potekalo minuli konec tedna in z različnimi pobudami povezovalo vaščane in župljane. Uvodno poglavje se je zgodilo v petek, ko je župnijsko cerkev napolnilo petje MePZ Rdeča zvezda pod vodstvom Rada Miliča. Predstavili so raznolik program, ki je obsegal tako religiozne motete kot slovenske, tudi sodobne pesmi.

Pomembnemu datumu v cerkvenem koledarju so Zgoničani namenili tudi nedeljo. K sveti maši so že pol ure prej klicali zvonovi, saj se je na visokem "turnu" zbrala skupina pritrkovalcev iz celotne tržaške pokrajine. Svečano bogoslužje je vodil duhovnik Jože Markuža, ki je v pridigi govoril o angelih in nadangelih kot o božjih bitjih, ki nimajo opravka z mitologijo. Omenil je vaškega zavetnika Mihaela, ki ga Sveto pismo omenja v Razodetju. Bil je poglavar božje vojske, zlati zavetnik s kriloma, odet v oklep in z mečem v roki, uperjenim proti Luciferju. Gospod Markuža je omenil še nadangela Gabrijele, ki oznanja prihod Odrašenika,

ter romarja, nadangela Rafaela, čigar ime pomeni božje zdravilo. Pri župnišču so po nedeljski maši odprli razstavo domačinke Nade Gerlani z naslovom Stari spomini. V njej je predstavljenih okrog sto spominskih fotografij, ki prikazujejo vaško dogajanje na verskem in kulturnem področju od leta 1907 do 60. let prejšnjega stoletja. Gerlanijeva je gradivo zbirala štiri leta in fotografije črpala iz družinske zbirke, po njem brskala pri sosedih in v župnijskem arhivu. Na ogled bo še v soboto, 4. oktobra, popoldan in v nedeljo, 5. oktobra, po sveti maši.

29. september je bil sicer letos na ponedeljek, ko so v Zgoniku v popoldanskih urah priredili liturgični praznik. Po sveti maši ob 17. uri so domačine in predvsem najmlajše kratkočasili igralci Male gledališke šole Matejke Peterlin z Opčin.

Duhovni pastir g. Jože Markuža je za naš tednik povedal, da je obeleževanje Mihaelovega praznika pomembno, ker ta cerkveni vojščak tako kakor božjo hišo varuje tudi njene sinove. Želel pa bi si večjega obiska, ker je skupno druženje med vaščani bistvenega pomena za življenje vasi kot take.

Jernej Šček

OBČINSKI SVET Izglasovali so resolucijo

Postavili bodo ploščo v spomin na bazoviške junake

Na zadnji seji občinskega sveta je bila z dvajsetimi glasovi iz vrst levosredinske večine izglasovana resolucija, ki obvezuje župana, da postavi ploščo v spomin na bazoviške junake. Prvi podpisnik resolucije svetnik Marino Sossi iz vrst skupine Sel je v svojem predstavitevsem posegu na kratko spomnil na dogodka izpred 84 let, ko so bili pod streli fašističnega posebnega bataljona usmrčeni Bidovec, Marušič, Miloš in Valenčič. To so bile prve žrtve protifašističnega odpora ne samo v naših krajih, ampak tudi v Evropi, in na gmajni stoji tam od povojnih let spomenik. Za krajšo izjavo smo vprašali občinskega svetnika iz vrst Slo-

venske skupnosti Igorja Švaba. "Pri razpravi je vredno omeniti, da tržaška desnica ne more iz svoje kože, saj so svetniki stranke

niki Lobianco, Cannataro in Grilli protestno zapustili dvorano, medtem ko je svetnik Gibanja 5 zvezdic Patuanelli razgla-

Drugi Trst, Bandelli in Rosolen, Naprej Italija s Camberjem, Declichevo in Bertolijem, ter svet-

bljal, da so dejanja štirih fantov na meji terorističnih dejanj in da resolucija ni nič drugega kot v kontrastu z resolucijo desnice o poimenovanju ulice, trga ali parka po nekdanjem voditelju MSI Almiranteju: ta resolucija je bila namreč zavrnjena. Torej ključna slika, ki prikazuje, kako desnica noče priznati zgodovinskih dogodkov iz preteklosti in nekatere sem vedno v svojih izvajanjih tudi omenjal", je povedal Švab. "Če res želimo resnično spravo in če želimo zreti prihodnosti v oči, ne moremo zatajiti zgodovinskih dejstev in dogodkov, tudi glede dogajanj v maju in juniju leta 1945. Zato se strinjam z mislijo znanega italijanskega zgodovinarja Scoppole, ki je zatrjeval, naj se o zgodovini izreče stroka, ne pa politika: po njegovem mnenju je v Italiji vedno mogoče najti koga, ki bi rad zgodovino na novo napisal. Njegove misli so po mojem mnenju modre in, žal, še vedno aktualne", je dejal občinski svetnik SSK.

OPČINE Tradicionalna pobuda Sklada Mitja Čuk

Dobrodelni koncert DVS Bodeča Neža

Spomladi je izšel CD, ki je z naslovom Čas spregovoril o prehojeni poti dekliške vokalne skupine Bodeča Neža, septembra je sledil koncert ob desetletnici delovanja, Naš čarni čas, v cerkvi sv. Jerneja na Opčinah pa so dekleta podarila dobrodelni koncert z naslovom Začaran čas. Upravičeno priljubljene pevke, zaradi številnih nagrad in dosežkov najbolj uveljavljene slovenske pevske skupine v naši deželi, sklanjajo na različne načine svoj preudoviti čas mladosti in umet-

niških uspehov, publiki pa vsakič ponujajo dodelane, premišljene programe in izvedbe. Tudi v nabit polni openski cerkvi je nastop "bodečenežnih" pevka postal dogodek, kot so si ga organizatorji na poseben način obetali, saj je šlo za tradicionalno pobudo Sklada Mitja Čuk, ki je povezana z nabiranjem prispevkov za finančno precej ogroženo dejavnost vzgojnozaposlitvenega središča. Podpredsednica Sklada Roberta Sulčič je uvodoma spregovorila o stanju ustanove, ki ima

veliko načrtov za okrepitev tečajev, družinske posvetovalnice, pošolskega pouka. K dobrodelni pobudi je skupina Bodeča Neža pristopila s sporedom nabožnih in posvetnih skladb, ki sestavljajo "jubilejni" repertoar skupine v zanimivem stilnem razponu. Stik z vokalnimi in ekspresivnimi lastnostmi pevke je dobil idealen okvir, saj je akustika ovrednotila in poudarila sposobnosti skupine, za katero prizadevno in strokovno skrbi zborovodkinja Mateja Černic. Pod njenim vodstvom skupina zasleduje popolnost poglobljenih izvedb, jasnega razumevanja zahtev posameznih skladb, nujnega obvladanja enotne vokalne tehnike, ki daje celoti homogenost in ekspresivno kredibilnost. Prepletanje glasov pri izvedbi tožbe iz lo-

rentinskega lavdarja v sugestivni interpretaciji skladatelja Lorenza Donatija se je spontano prelilo v Bonatov žalni spreprod z uglasbit-

so ustvarile posebno vzdušje, ki je uvedlo v alternacijo renesančnih in sodobnih skladb, v bleščečo polifonijo skladateljev Palestrine

vijo stare molitve v cimbrski nemščini. Zvočne pokrajine teh dveh umetniških pogledov na srednjeveški duhovni pripovedi

in de Victoria, s cerkveno akustiko ojačeno spevnost Kocsarjeve Salve Regina, pomenljivo razčlenjeno izvedbo podteksta Pärtove Pea-

ce upon you, Jerusalem, v lirično nežnost Sofianopolove Suspir da l'anime. Schumannov romantični Povodni mož je v primerenem, pripovednem duhu odprl drugi del koncerta, ki se je nato osredotočil na slovensko literaturo, od 19. stoletja Benjamina Ipavca do lirične žilice mladega Andreja Makorja. Z dolgim aplavzom, ki je izterjal več dodatkov, je publika potrdila vsesplošno pozitiven odziv na kakovostno delo skupine in prav gotovo tudi željo, da bi imela kmalu priložnost prisluhniti novemu poglavju njegove ustvarjalnega časa.

PAL

SNG Nova Gorica / Premiera: Nora Gregor – skriti kontinent spomina

Razseljena duša v viharjih zgodovine

Po stotrinajstih letih od njene rojstva je dolga desetletja popolnoma pozabljena gledališki in filmski igralki Nora Gregor (1901-1949), nemškega rodu, a rojeni in bivajoči v Gorici do začetka prve svetovne vojne, uspelo v sveži mladostni podobi, polni upanj in svetlih pričakovanj, a še bolj z otožnostjo in trpkim spoznanjem v očeh, spet stopiti na oder, osvetljen od bleščočih luči, po siju katerih je hrepenelo njeno nemirno srce. V Slovenskem narodnem gledališču Nova Gorica je namreč v četrtek, 25. septembra 2014, novo sezono, pod drobnogledom katere je ljubezen z vsemi njenimi niansami, krstno uprizoritev doživela predstava *Nora Gregor – skriti kontinent spomina*.

Helena Peršuh - Nora Gregor in Robert Prebil - Max Reinhardt

Najprej zamisljena kot produkcija Slovenskega narodnega gledališča Nova Gorica je predstava prerasla te okvire in postala koprodukcija štirih gledaliških hiš, Slovenskega mladinskega gledališča Ljubljana, Slovenskega narodnega gledališča Nova Gorica, deželnega gledališča FJK II Rossetti in Schauspielhaus iz Gradca. Predstava je trijezična in opremljena z nadnapisi, tako da jo zlahka spremljajo slovensko, italijansko in nemško govoreči gledalci.

Skoraj cela tri dolga leta se je rojevala ta "dokumentarna fikcija", ki si jo je, na povabilo nekdanje umetniške vodje SNG Nova Gorica, Ire Ratej, zamislila igralka in režiserka Neda Rusjan Bric, doma iz Šempetra pri Gorici – že veliko let bivajoča v Ljubljani, a trdno navezana na primorske korenine –, sicer že zelo dobro poznana kot avtorica "primorske trilogije". Kot je sama odkrito dejala, bi te predstave nikdar ne bilo, če bi ob sebi ne imela pomoči goriškega Kinotelejeja, še posebno Igorja Devetaka, ki se že petnajst let trudi sestaviti življenjski in ustvarjalni mozaik te očarljive igralka, ki se je rodila v začetku dvajsetega stoletja in tedanjim za vse jezikovne različnosti odprti "avstrijski Nici", na stičišču slovanskega, romanskega in germanskega sveta. Kar dva neusmiljena vojna vrtinca sta

jo prisilila, da se je morala najprej oddaljiti od rodne Gorice, nato pa se celo posloviti od evropskega kontinenta, na katerem se je povzpela na sam odrski in filmski Olimp kot bleščeča igralka, ki je vse očarala s svojo nenavadno igro. V gledališko umetnost se je zagledala v Celovcu, v Gradcu ga je študijsko pobliže spoznala, potem pa se na Dunaju dobro prekalila v igralski umetnosti in tako začela blestečo kariero. V Berlinu je odšla na povabilo Maxa Reinhardta, tedanjega "kralja" nemškega in evropskega gledališča, kot piše Tomaž Toporišič v svojem prispevku v trijezičnem gledališkem listu, ki je izšel ob novogoriški premieri. Pri devetnajstih letih je

njenega življenja in dela Igor Devetak: "Ostala je brez vsega, samo bede ni nikoli zmanjkalo. Umrla je v Santiagu de Chile 20. januarja 1949, potem ko je iz dunajskega teatra prejela še zadnje pismo, da njena vrnitev ni zaželena, saj je zajetnem gledališkem listu je kar nekaj tehtnih prispevkov o igralki; njeno življenje je npr. po datumih natančno opisal Igor Devetak. Življenjsko pot Nore Gregor od sonca slave do padca in pozabe smo gledalci spremljali v predstavi Nede R. Bric, ki je želela v uprizoritvi predvsem poudariti, kako človeku zgodovinski dogodki usodno preusmerijo tok življenja in kako se ob krvavih vojnih spopadih potepta nekdanje mirno sožitje med narodi. Ta bridka spoznanja je bilo jasno razbrati iz Bričeve gledališke postavitve, v katero je vtila zvrhano mero čustev, ki so preveč razbolelo Norino dušo, pa tudi srca vseh tistih, ki so sooblikovali njeno življenjsko pot. Kot vselej si je Bričeva vzporedno z odrskim dogajanjem, v katerem nastopajo resnične osebe, zamislila še filmsko zgodbo,

v kateri so osebe izmišljene, a vsebina temelji na resničnih dejstvih. V filmu, ki se odvija v današnjem času, je protagonist zamejski Slovenec, Goričan, novinar Peter Devetak (je priimek hommage Igorju Devetaku?), ki raziskuje Norino zgodbo, a hkrati sestavlja in odkriva tudi svojo. Njegova mati je Slovenka, ki ga je v rani mladosti pustila nonotom in šla za svojimi igralskimi sanjami v Rim, a se je vrnila umetniško neizpeta z razklanostjo v duši. Kot Nora tudi ona nosi v sebi posledice nekdanjih vojnih dogodkov in po njej novonastalih družbenopolitičnih okoliščin. V mladosti se je zapletla v ljubezensko vez z Nemcem in imela z njim sina, o tem pa on ni vedel nič, potem pa se je združila z Italijanom in doživela očitke lastne družine, pa tudi sina, ki sam zaradi stare fotografije pride na očetovo sled. Medtem ko se Norina zgodba na odru konča z zelo grenkim priokusom, ima film, katerega avtorica je Pila Rusjan, nekakšen "srečen" konec.

/str. 15
Iva Koršič

MARIJINE BOŽJE POTI PRI NAS (67)

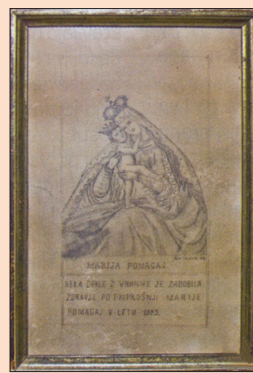
Mariza Perat

Brezjanski čudeži

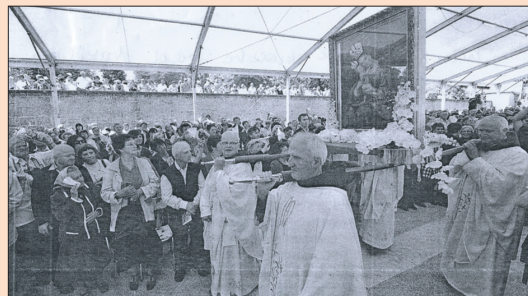
Leta 1939 se je z napadom Nemčije na Poljsko pričela druga svetovna vojna. Tončkina brata Ivana, bil je star 24 let, so partizani ubili, Tončka pa je skupaj s starši, sestrama in bratoma odšla v begunsko taborišče Vetrin na Koroško, od koder se je družina leta 1948 izselila v Argentino. Tu je Tončka na pobudo duhovnika Rada Lenčka vstopila v samostan Družbe hčera krščanske ljubezni (usmiljenk). Te sestre je Tončka spoznala že med svojim bivanjem v bolnišnici v Ljubljani. V starosti 19 let je vstopila v noviciat, po zaobjubah pa so jo poslali v samo-

blagovest.

O čudežnem ozdravljenju s. Tončke Krajnik je bil posnet dokumentarni film, ki je pri gledalcih naletel na velik odziv. Režiser filma je David Sipoš. O uslišanjih, ki so jih romarji tu prejele, pričajo tudi številni votivni (zaobljubljeni) predmeti. Naj tu omenim samo dva. V kapelici Marije Pomagaj najdemo risbo, na kateri je s svinčnikom narisana podoba Marije Pomagaj. Ob njej je pripis: "Neko dekle z Vrhnike je zado- bilo zdravje po

Votivna podoba, ki jo je narisal Ivan Cankar

Prenos milosne podobe pred baziliko. Podobo nosijo zadnji štirje rektorji brezjanskega svetišča

priprošnji Marije Pomagaj v letu 1892. - Podpisan: Ivan Cankar".

Drugi spominski predmet so darovali slovenski rudarji iz Westfalije. Darovalo ga je društvo sv. Barbare in rudarji so ga osebno prinesli na Brezje. Vse je narejeno iz premoega, tudi napis, ki se glasi:

"O, Marija, varuj nas, o Marija, vodi nas! Westfalski Slovenci, 25. aprila 1927"

Rudarji so darovali še svetilko, kakršno uporabljajo v rudnikih, in dve kladivi. Danes vse to hranijo v samostanskih prostorih.

stan v Lujan. Tu stoji veličastna bazilika, slovensko "brezjansko" svetišče.

S. Tončka je tu devetnajst let bila odgovorna za internat gimnazij in za računovodstvo. Vsak večer se je od tod vozila na predavanje v Buenos Aires, kjer je na univerzi študirala zgodovino. Po končanem študiju je poučevala kot profesorica še na treh šolah, bila pa je tudi ravnateljica.

Na pobudo sestre Rezke, ki je tudi redovnica, salezijanka, se je leta 1995 skupaj z njo vrnila v Slovenijo. Tu s. Tončka živi v samostanu usmiljenk v Šentjakobu ob Savi. Pri 83 letih je še vedno živahna, duhovita in delavna, saj vodi duhovne vaje za mlade, za dekleta in žene, pripravlja ustvarjalne delavnice za otroke, katere poučuje tudi verouk. Mlade vzpodbuja k odgovornemu življenju, sama pa skuša s svojim delom in stikom z ljudmi vsem posredovati Kristusovo

Kot mnoge druge božje poti je tudi Marijina božja pot na Brezjah morala skozi težke preizkušnje. Ščasoma pa so se razmere uredile in tudi božja pot na Brezjah je znova vzcvetela. Kot nekoč je tudi danes najbolj znana in najbolj priljubljena slovenska božja pot.

Še prav posebne slovesnosti pa se v Marijinem svetišču na Brezjah obhajajo letos, saj praznujemo 200-letnico nastanka brezjanske milostne podobe.

Ob tej priložnosti je 23. maja 2014, na predvečer praznika Marije Pomagaj, tu potekalo veliko slavje, pri katerem se je obhajal tudi večer slovenskih krščanskih izročil. Po slovesnem bogoslužju se je, prvič v dvesto letih z izvirno podobo, po vasi razvila procesija.

/ dalje

Erika Brajnik

NATUROPATSKI NASVETI (39)

NATUROPATSKA RAZMERJA

Koliko so v življenju pomembna razmerja? Kaj pomenijo? Katere im je vredno namenjati pozornost? Pomembno naturopatsko razmerje je razmerje med minerali. Že Rudolf Steiner, oče antropozofije, zatrjuje, da so minerali in razmerja med njimi ključna za pravilno rast močnih in zdravih rastlin. Trdi, da bi bili pesticidi nepotrebni, če bi že pred rastjo rastlini v zemlji nudili prava razmerja hranil in mineralov. Vzrok boleznij v rastlinskem svetu je v osiromašenosti zemlje s hranili in minerali, saj tako zrastejo šibke rastline. Morali bi jih okrepiti tako, da bi jim nudili pravšnje pogoje (minerale) za rast, s čimer bi se izognili boleznij in tako tudi pesticidov ne bi potrebovali.

Poznamo trideset nujno potrebnih mineralov za življenje, med katerimi so štirje, ki so bistvenega pomena za vzdrževanje homeostaze telesa, in sicer: kalcij, magnezij, natrij in kalij. Ti minerali so v našem telesu prisotni v različnih količinah. Med njimi vladajo razmerja antagonizma in sinergije. Primer sinergije, če v telo dovajamo en mineral (železo), se ta ne bo mogel absorbirati brez drugega minerala (baker). To pomeni, da moramo imeti v telesu vsak mineral v pravšnji meri, sicer se homeostaza oziroma ravnovesje v telesu podre. Inštrument, ki nam pove, koliko mineralov je v telesu, je mineralogram oziroma

test las. S tem ugotovljamo pravilno absorpcijo mineralov v telesu. Naj dam primer: mlečni izdelki vsebujejo veliko preveč kalcija, kot ga lahko absorbira naše telo, kar nam povzroča kalcinacije. Antagonist kalcija je svinec, ker je molekula svinca podobna kalcijevi, zato lahko telo zameša in vsrka svinec namesto kalcija, magnezij je pa sinergičen kalciju, zato moramo telesu

dovajati magnezij, da se bo kalcij, ki ga najdemo v rastlinskih izdelkih, začel pravilno absorbirati. V današnjem času se veliko govori o kalcijevem oklepu. V naši civilizaciji imamo veliko težav s kalcijem (kalcinacije,

osteoporoza itd.), kar nakazuje nepravilno absorpcijo kalcija. S psihološkega vidika se to kaže kot ograda ali zid pred neizprosno zunanostjo, ki od nas terja, da smo drugačni, kot smo v resnici. Terja, da smo bolj močni, odločni, neizprosni in iznajdljivejši od drugih.

Razmerja med minerali so pomembna, sinergije in antagonizmi med minerali nam zagotavljajo, da se le-ti pravilno absorbirajo. Za pravilno absorpcijo kalcija telo potrebuje magnezij, za absorpcijo železa potrebuje baker, za absorpcijo kalija potrebuje natrij itd.

Iščimo zdravje!

www.saeka.si

NOVI
GLAS

ODGOVORNI UREDNIK Jurij Paljk, e-mail paljk@noviglas.eu

Izdajatelj Zadruga Goriška Mohorjeva - Predsednik prof. Peter Černic

Registriran na sodišču v Gorici 28.1.1949 pod zaporedno številko 5 - št. ROC 3385

Uredništvo v Gorici: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 550330, faks 0481 548808, e-mail gorica@noviglas.eu

Uredništvo v Trstu: Ulica Donizetti 3, 34133 Trst, tel. 040 365473, faks 040 775419, e-mail trst@noviglas.eu

Uprava: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 533177, faks 0481 548276, e-mail uprava@noviglas.eu

www.noviglas.eu

TISK: Centro Stampa delle Venezie Soc. Coop. a.r.l., Via Austria, 19/B - 35129 Padova PD, tel. 049 8700713 - faks 049 8073868; e-mail cdascv@libero.it

LETNA NAROČNINA: Italija 45 evrov, Slovenija 48 evrov, inozemstvo 100 evrov - Poštni tekoči račun 10647493

PODPORNA LETNA NAROČNINA: 100 evrov

Bančni podatki: IBAN: IT 67 M 05484 12401 001570069280, SWIFT ali BIC koda: CIVIIT2C, naslovljen na: Zadruga Goriška Mohorjeva - P.zza Vittoria/Travnik 25 - 34170 GORICA.

OGLAŠEVANJE: Oglaševalska agencija Publistar, ul. Treppo 5/B - Videm.

Tel. št. 0039 0432 299664 - Faks 0039 0432 512095 - E-mail info@publistarudine.com

Jamčenje zasebnih podatkov: v smislu zakonskega odloka št. 196/03 (varstvo osebnih podatkov) jamčimo največjo

zasebnost in tajnost za osebne podatke, ki so jih bralci posredovali Novemu glasu. Bralci lahko brezplačno zaprosijo za spremembo ali izbris podatkov, ki jih zadevajo, kakor tudi izrazijo svoje nasprotovanje rabi le-teh.

Novi glas je član Združenja periodičnega tiska v Italiji USPI in Zveze katoliških tednikov v Italiji FISC

Izdajanje našega tednika Novi glas podpira tudi Urad Vlade Republike Slovenije za Slovencev v zamejstvu in po svetu

Tednik Novi glas prejema neposredni državni prispevek v skladu z zakonom 7.8.1990 št. 250

To številko smo poslali v tisk v torek, 30. septembra, ob 14. uri.

V Sloveniji v revščini in socialni izključenosti živi nad 400 tisoč ljudi

Na lokalnih volitvah tudi prva ocena nove vlade

Za zaznamovanje in poudarek tekočega družbenega in političnega dogajanja v Sloveniji navajamo, da je premier Miro Cerar, odkar je na čelu najvišje izvršilne oblasti, pričel stvarneje in odgovorneje presojeti razmere v državi. V oddaji na nacionalnem radiu je sporočil, da se vlada sooča z velikimi finančnimi težavami, ki jih bo z varčevanjem na vseh področjih in novimi obremenitvami davkoplačevalcev morda premagala, vendar ni izključil možnosti, da bo za finančno sanacijo države potrebna pomoč t. i. trojke iz Bruslja oz. iz EU. Gre za tisto znamenito ali zloveščo trojko finančnih in gospodarskih izvedencev z mednarodnimi izkušnjami in znanjem, s katero je prejšnja predsednica vlade Alenka Bratušek strašila državo in javnost ter se hkrati hvalila, da je s politiko in ukrepi svoje vlade preprečila prihod omenjene trojke, s čimer da je ubranila neodvisnost Slovenije.

Le bežno, zagotovo premalo, pa se je predsednik vlade v omenjeni zelo poslušani in odmevni oddaji javnega radia odzval na nevarnost, ki jo tudi za Slovenijo predstavlja napadalnost nove islamske države z izvorom in središčem v Siriji in Iraku. Njeni voditelji, skrajni islamisti, grozijo z napadi na vse države, ki sode-

lujejo z ZDA, denimo v zvezi NATO, kar pomeni, da je ogrožena tudi Slovenija. Domnevno se je nekaj Slovencev celo bojevalo v vojski islamskih skrajnežev, a ob vrnitvi v domovino zoper nje niso sprejeli sankcij, češ da za to Slovenija nima potrebne zakonodaje. Na grožnjo, ki jo skrajni islam pomeni za Slovenijo, je opozoril tudi veleposlanik ZDA pri nas Joseph A. Mussomeli. Najbolj neposreden in natančen pa je teolog, publicist in časnikar Božo Rustja. V komentarju, objavljenem v novi številki zelo razširjene revije Ognjišče, katere odgovorni urednik je, je citiral razne avtorje in njihove navedke o islamu.

Navaja tudi tistega, po katerem je prerok Mohamed dejal: "Alah mi je ukazal bojevati se z ljudmi, dokler ne rečejo, drug ne sme biti češčen kot le Alah". "Kakšen Bog je to, ki ukaže bojevanje in ubijanje? Nevarnost je zdaj, da radikalni islam rodi radikalno krščanstvo. In kakor radi-

kalni islam nima zveze z Bogom, taka nevarnost preti tudi radikalnemu krščanstvu. Koga od kristjanov ne boli in kdo ne trpi, ko izve, da islamisti pobijajo kristjane, ropajo in zažigajo njihove hiše in cerkve, posiljujejo žene in dekleta? Vse več

je pozivov h krščanskemu odgovoru, ki naj bo oster in odločen. Sedanji papež in ljudje, ki so povezani z njim, pa pri-

volitve v nedeljo, 5. oktobra. Zanje je več značilnosti, nemara izvirnih zgolj za Slovenijo. Za župane ali občinske svetnike lahko kandidirajo tudi obsojenci in osebe, ki so osumljene morebitnih kaznivih dejanj. V ti kategoriji kandidatov za nove župane spadajo Zoran Jankovič v Ljubljani, Franc Kangler v Mariboru, Boris Popovič v Kopru, pa Gašpar Gašpar Mišič v novi občini Ankarani. Sicer se bo na lokalnih volitvah v 212 slovenskih občinah v boj za župane in županje oziroma občinske ali mestne svetnike oziroma svetnice podalo skupaj kar 38.151 kandidatov in kandidat.

V Ljubljani se bo, denimo, za funkcije v lokalni oblasti potegovalo kar 1.608 kandidatov, v Mariboru, drugem največjem slovenskem mestu, pa 1.767. Javnost je do volitev dokaj ravnodušna, saj gre že za tretje volitve v tem letu. Vendar pa politiki upajo, da bodo volilni izidi pomenili tudi prvo oceno delovanja nove vlade premierja Mira Cerarja. V predvolilni kampanji so bile tudi letos

aktivne stranke SDS, SLS in SD, vendar so glavna soočanja potekala med Stranko Mira Cerarja, prevladujočo stranko vladne koalicije, in Slovensko demokratsko stranko Janeza Janše, največjo opozicijsko stranko. Ta se je na prejšnjih volitvah najbolje uveljavila v deležu glasov

za občinske svetnike. Zaradi majhnega zanimanja za politiko in volitve je pričakovati nižjo udeležbo kot pred štiri leti. Na takratnih lokalnih volitvah je bila 45-odstotna v prvem oziroma 41-odstotna udeležba v drugem krogu.

Seveda ne gre podcenjevati volitev in drugega dogajanja v državi, ki je vedno pestro in raznoliko, vendar pa najbolj zaskrbljiva revščina in socialna izključenost, v katerih nekako vdano in tiho živi in trpi okoli 410 tisoč ljudi v Sloveniji. V revščini torej živi že vsak sedmi državljan te dežele. V največjih stiskah so matere samohranilke. Premier Miro Cerar je bil o tej narodni bolečini – saj revščino in socialno izključenost znatnega dela slovenskega prebivalstva najbrž lahko tako poimenujemo – že dvakrat obeščen z odprtim pismom Zveze svobodnih sindikatov Slovenije, največje slovenske sindikalne centrale. A se ni odzval. V sindikalnem glasilu predsednika vlade zato vprašujejo, "koliko revščine v Sloveniji bo še dopuščal in kako se bo odzval na izziv sindikatov?"

Pa še naslednje: krizo v zdravstvu bi na svoj način, dejali bi hitro in enostavno, reševal dr. Samo Fakin, generalni direktor Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije. Manjkajoča sredstva bi po njegovem lahko pridobivali zgolj z uvedbo novih davkov in trošarin. Pravi, "da bi obdavčil vse, kar škoduje zdravju. To pa so tobak, alkohol, nezdrava hrana, sladke pijače in hamburgerji". Obdavčil bi tudi vodo v plastenkah, "saj imamo Slovenci dovolj vode iz vodovodnih pip". Dr. Samo Fakin pa nič o korupciji v zdravstvu.

Marijan Drobež

Joseph A. Mussomeli

Zgodba o županu najlepšega mesta na svetu Naj stane, kar hoče ...

Lokalne volitve, ki čakajo Slovence v nedeljo, so že tretje zapovrstjo. Po junjskih evropskih in juljskih parlamentarnih volitvah bodo imeli tokratni volilni lističi sicer nekoliko manjšo specifično težo, a vseeno bo to še vedno nacionalnega pomena. Na volitve gredo vse občine, posebej je pri tem pomembno, da gredo vse velike občine. To je namreč pokazatelj številnih političnih dinamik znotraj države.

Lokalni šerifi

V tem primeru govorimo o dinamikah, ki nimajo nič skupnega s strankarskimi računnicami na nacionalni ravni. Gre za dva vzporedna svetova. Na lokalni ravni so posebej pomembne močne osebnosti, ki oblikujejo krajevno življenje, ne pa načelna stališča in politične puhlice. Poglejmo samo nekaj največjih slovenskih občin. V Ljubljani že dalj časa nemočno vlada Zoran Jankovič, ki konsenz gradi na svoji osebnosti, stranke za sabo nima: Pozitivna Slovenija je bila le umetna tvorba, ki je po samo treh letih doživela klavrn konec. V Mariboru sedi na županskem stolčku Andrej Fištravec, predstavnik vstajniškega gibanja, ki ga je ustoličil besni naval volivcev proti prejšnjemu županu Francu Kanglerju. Kangler je že spet bil župan, ki je volilne zmage oblikoval po podobi svoje osebnosti, stranka SLS, katere član je bil, je imela vlogo okraska. Tretji tak primer najdemo v Kopru s fenomenom župana Borisa Popoviča: že spet župan brez prave stranke v ozadju, a nesporni kralj v svojem kraljestvu. V ta sklop spada tudi "večni" celjski župan Bojan Šrot. Vse našete osebnosti (morda z izjemo Fištravca, ki je izraz pouličnega gibanja) imajo nekaj

Zoran Jankovič

trejše sklepe. Hkrati pa je tukaj tudi večkrat arogantna drža, ki s sabo prinaša samovoljo z močno dvomljivimi odločitvami. Te pa lahko v drugi instanci privedejo tudi do finančnega oškodovanja občinske blagajne. Opisano dvojnost bomo ponazorili na najizrazitejšem primeru, ljubljanski mestni občini in njenem županu. **Zoki iz Ljubljane – poglavje donacije** Prejšnji teden je ljubljanski župan Zoran Jankovič podpisal memorandum o soglasju z Ikea za gradnjo prodajnega centra na

območju BTC. Ob tem je dejal, da od švedskega velikana pričakuje tudi kakšno donacijo. Kot da bi šlo za svojstveno menjavo: "jaz vam center, vi meni donacije". Gre za izjavo, ki nas popelje vse tja v začetek Jankovičevega županovanja. Afere z izsiljenimi donacijami se na ljubljanskega župana lepijo že dolga leta. Jasn je sicer, da v primeru Ikee Jankovič ne more pogojevati poslovnega partnerja, ker so Švedi izjemno velika multinacionalka. Precej dru-

gače pa je, ko poslovni partner ni Ikea, ampak kako slovensko podjetje, ki ima neprimerno manjšo strateško moč. Jankovič je vse od začetka županovanja uvedel prakso, da je podjetja, ki so dobila posel v Ljubljani, "vljudno povabil", naj v zahvalo nekaj donirajo mestu. Če nekoliko poenostavimo to logiko: "Ni donacije? Ni posla"! Februarja letos so kriminalisti uvedli preiskavo zoper te donacije z namenom ugotovitve, ali je šlo pri tem za podkupnino. Nekaj takih primerov je zelo zgovornih. Začnimo pri že zdav-

naj propadlem Vegradu, ki je v letih 2007 in 2008 doniral ljubljanski občini 550 tisoč evrov (v obliki gradbenih del): Vegrad je takrat bil v igri za pridobitev izjemno velikega posla, gradnje bivalnega naselja Celovski dvori v višini skoraj 50 milijonov evrov. Posel je bil izrazit finančni zalogaj, Vegrad pa je bil takrat že globoko v rdečih številkah. Malo za tem se je firma, ki je posel sicer dobila, sesula. Drugi podoben primer je podjetje Gratel, ki ga poznamo iz zgodbe T-2: gre za podjetje, ki polaga optične kable in ki mu je torej ljubljana eden od glavnih trgov. Gratel je leta 2007 doniral 250 tisoč evrov: malo za tem je Jankovič spustil nekatere birokratske zaplete, ki so ovirali dela firme v mestu. Danes je Gratel, večinski lastnik T-2, prezadolžen: kratkoročnih dolgov je bilo konec lanskega leta za 62 milijonov evrov (ob 6 milijonih evrov kapitala). Pa še en primer, ki je o temi izsiljenih donacij močno zgovoren: podjetje Les Rovte je leta 2007 Mestni občini Ljubljana (MOL) nakazalo donacijo (100 tisoč evrov) v višini 90 odstotkov svojega dobička iz leta 2006 (110 tisoč evrov). Kako se je podjetju to izšlo, ni razumljivo. Moramo pa vedeti, da je le nekaj let kasneje prišlo

na dan, da je bil prvi človek Lesa Rovte, podjetnik Marjan Pišljarič, tisti, ki je sinu Zorana Jankoviča, Juretu Jankoviču, odobril posojilo v višini 3 milijonov evrov. Tega posojila družina Jankovič dalj časa ni poravnala, podpis sporazuma o poravnavi pa je bil sklenjen šele lani poleti. Donacije so nazoren primer delovanja Zorana Jankoviča in pojasnjujejo tudi vzdevek "lokalni šerifi", ki si ga lastijo župani. Primerov samovoljnih ravnanj v Ljubljani je ogromno, finančne posledice pa so očitne. Tukaj so primeri preprodaje

zemljišč, ko je ljubljanska mestna občina pod Jankovičem spreminjala namembnosti parcel, ki so jih Jankovičevi prijatelji (in sinova) prodali ali skušali prodajati po bajnih cenah. Tudi za te primere je roka pravice sprožila proti Jankoviču več postopkov.

Dejanja ljubljanskega šerifa

Jankovič se hvali, da je ljubljana najlepše mesto na svetu. Posebej poudarja posege v mestnem središču. In res... tega mu ne more nihče očitati. Zgodovinski center ljubljane je danes dejansko res bleščeč, a ljubljana ni samo center. Poskusite se peljati po nekoliko manjših ulicah zunaj strogega ljubljanskega središča. Verjemite, da vaš avto ne bo nad tem navdušen (morda nekoliko bolj vaš mehanik). A tukaj smo že spet v šerifovski logiki. Jankovič je imel že od začetka jasen načrt: ljubljana je morala delovati kot najlepše mesto na svetu. Pa naj to stane, kar hoče. Geslo je Jankovič jemal zelo dobesedno. Leta 2006 je bila slovenska prestolnica zadolžena v višini slabih 30 milijonov evrov, podjetja in zavodi, katerih ustanoviteljica in družbenica je mestna občina ljubljana, pa so "prinašali v doto" še 26 milijonov evrov dolgotokov svojega dobička iz leta 2006 (110 tisoč evrov). Skupno torej nekaj več kot 55 milijonov evrov. Konec lanskega leta je zadolženost ljubljanske mestne občine znašala

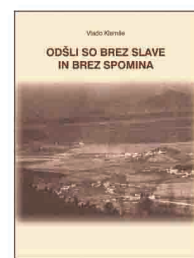
120 milijonov evrov, občinska podjetja in zavodi pa so imeli za dodatnih 80 milijonov evrov dolgov. Skupaj torej 200 milijonov evrov dolgov. Štirikrat več kot konec leta 2006. Skratka, res je, da je ljubljansko središče danes prvovrstna turistična atrakcija, a za tem se skriva tudi "temna stran meseca". In takih "lukenj" je še več: v prvi vrsti gre za gradbene luknje, za velikopotezne Jankovičeve nepremičninske projekte, ki niso imeli zadostne finančne pokritosti. Podjetje, ki je projekt prevzelo, je šlo v stečaj, po mestu pa (še vedno) zevajo velike gradbene luknje. Dobesedno.

Gre tudi za projekte, ki jih je Jankovič močno podpihalo in so jih izvajala domača dvorna podjetja. Stožice so tak primer: za trgovski center, ki bi moral zrasti ob areni in stadionu, je konzorcij bank odobril podjetju Grep (t. i. dvornemu podjetju župana Jankoviča) 115 milijonov evrov posojila. Rezultat? Danes trgovskega dela še ni in vprašanje je, ali sploh kdaj bo. Grep je med največji dolžniki v državi, njegov stečaj je samo vprašanje časa. Ampak, Stožice je bilo potrebno zgraditi kot trajen spomenik obdobja, ko je županoval Zoran Jankovič. In ta logika se danes razkriva v vsej svoji krutosti. Šerifovska logika. Naj stane, kar hoče.

Andrej Černic

Goriška knjižnica Franceta Bevka

v sodelovanju z Goriško Mohorjevo družbo vabi na predstavitev knjige

Vlado Klemše

ODŠLI SO BREZ SLAVE IN BREZ SLOVESA

Pogovor z avtorjem bo vodil novinar Igor Devetak

v četrtek, 9. oktobra 2014, ob 18. uri v Goriški knjižnici Franceta Bevka v Novi Gorici

INTERVJU Prof. Martin Kraner (2)

Spomini na prva povojna leta ...

O bjavljamo drugi del intervjuja s prof. Martinom Kranerjem o povojnih letih, o dogodkih v Žabnicah in o njegovem delovanju v Gorici.

Kaj pa druga dogodivščina z omenjenih poti na Koroško?

Bilo je po Božiču leta 1946 na poti v begunsko taborišče Špital in nato na vseučilišče v Gradcu. V višjih legah je ležal uležan prvi sneg. Ker se mi je udralo, sem si pripel smuči. Bilo je že precej temno, a zaradi jasnega zvezdnatega neba in belega snega je bila lovska steza, ki sem jo poznal, še zaznavna. Ko sem prišel v gozd, na ozki stezi ni bilo snega, tako da sem si hotel odpeti smuči. Ko sem se pripognil, da bi jih odpel, mi je nahrbtnik, v katerem je bilo nekaj blaga, zdrknil na vrat in glavo in njegova teža me je prevrnila v grmovje z glavo navzdol. S težavo se mi je posrečilo odpeti smuči in se spravi na noge. Sneg, ki je bil na grmovju, se je otrešel name in se odtajal na meni, na vratu in po hrbtu. Hotel sem nadaljevati pot, pa zaradi teme nisem več videl steze. Ni mi preostalo drugega kot čakati jutra. Pri svetlem jutru sem zagledal stezo le kakšen meter nad seboj in sem nadaljeval pot. Spuščal sem se s planine po nizkem snegu v dolino. Sneg mi je premočil usnje gozderjev. Ker sem bil zaspan - vso noč sem namreč bdel -, sem se pri prvem seniku spravil vanj, da bi se naspal. Sezul sem gozderje, jih položil poleg sebe, se zakopal v seno in zaspal. Ko sem se po nekaj urah zbudil, sem si jih hotel obuati, pa jih nisem mogel, ker je premočeno usnje zmrznilo. Ni mi preostalo drugega, kot se znova zakopati v seno in čevlje položiti pod sebe, da se je usnje odtajalo. Obul sem se in ob sončnem dnevu nadaljeval pot v dolino in naprej v taborišče Špital, nato pa z vlakom v Gradec.

Tu naj omenim še eno zanimivost z vlakom. Zaradi medvojnega obstreljevanja so bili vozovi precej poškodovani, skoraj vsa okna so bila razbita. Za vožnjo po železnici je v prvih letih veljalo pravilo: vrnjenci iz koncentracijskih taborišč imajo prednost na prevoznih sredstvih, zlasti pa na vlakih. Te ugodnosti smo se povratniki posluževali, pa smo zato marsikdaj slišali za seboj "Verfluchte KZ-ler", to je "prekleti vrnjenci"!

Kako ste prišli v Gorico?

Konec leta 1946 me je v Gorico poklical dr. Anton Kacin, ki je bil v času Zavezniške vojaške uprave nadzornik za slovenske srednje šole. Dr.

Kacina sem poznal iz medvojnih let kot šolnika in dejavnega člana skupine Janka Kralja, ki me je nekoč poslal na njegov dom v ulici Contavalle v Gorici. Spominjam se njegove velike knjižnice.

V Gorico me je dr. Kacin poklical zato, ker bi morali jeseni 1947, ko bi zavezniška uprava prepustila Julijsko Benečijo italijanski oblasti, opustiti poučevanje mnogi profesorji, ki niso imeli italijanskega državljanstva. Konec šolskega leta 1946/47 so nekateri res odšli v Trst na slovenske šole, ali pa so se izselili. Med njimi so bili profesorji Maks Šah, Vinko Beličič, Oton Muhr, Oton Berce, če omenim le nekatere. Med dijaki v Gorici brez italijanskega državljanstva, ki so morali zapustiti slovenske goriške šole, pa so bili na primer sin pesnika Zorzuta iz Brd, neki Kranj, ki je šel študirat v Španijo, Ravnikar, ki se je preselil v ZDA, kjer je umrl pred nekaj meseci, in drugi.

Na katerih šolah ste poučevali?

Poučeval sem telesno vzgojo na vseh tedanjih slovenskih srednjih šolah: na nižji gimnaziji in strokovni šoli, ki sta

bili v stavbi v ulici Randaccio, pa na gimnaziji - liceju in učiteljski, ki sta bila v Križni ulici (ul. Croce). Sprva sem učil samo telovadbo, od leta 1953 pa še slovenščino, ker sem tistega leta diplomiral iz tujih jezikov.

Kje ste diplomirali?

To je zgodba zase. Diplomiral sem na univerzi v Neaplju. Neapelj pa sem izbral zato, ker je bila to edina univerza, na kateri si bil vpisan, a ni veljala obveznost prisotnosti pri predavanjih. Že leta 1947 sem se nameraval vpisati na univerzo v Trstu, a so mi delali veliko težav. Najprej bi moral opravičiti, zakaj sem kot italijanski državljani študiral v Ljubljani, dalje bi me vpisali v ker so v priznani nobenega izpita iz Ljubljane, skratka, našli so vse možne izgovore in to, mislim, ker sem bil "ščavo" in ker so v upravni pisarni bili še stari fašistično nastrojeni uradniki.

Nato sem zvedel za možnost študija slavistike na Ca' Foscari v Benetkah. Leta 1948 sem se šel pozanimat v Benetke. Uredil sem vse potrebno za vpis, priznali bi mi tudi eno leto ljubljanske univerze in izpite prvega letnika. A zapletlo se je, ker je veljala obveznost navzočnosti pri lekcijah, kar je bilo zame nemogoče, ker sem že poučeval.

Kako ste prišli v Neapelj?

Iz zagate me je rešil profesor Saurin, begunec iz Jugoslavije, doma iz Idrije,

"Za vožnjo po železnici je v prvih letih veljalo pravilo: vrnjenci iz koncentracijskih taborišč imajo prednost na prevoznih sredstvih, zlasti pa na vlakih. Te ugodnosti smo se povratniki posluževali, pa smo zato marsikdaj slišali za seboj "Verfluchte KZ-ler", to je "prekleti vrnjenci"!"

ki je poučeval na slovenskih šolah v Gorici. Omenil mi je možnost univerze v Neaplju, kjer je bil tudi sam vpisan. Tam ni bila obvezna navzočnost pri predavanjih, dovolj je bilo opravljati izpite. Tako sem se leta 1950 vpisal v Neaplju za študij jezikov in kot glavni predmet izbral slovenski jezik. Za izpite sta bila predvidena dvojna roka, spomladi in jeseni. Priznali so mi dva letnika iz Ljubljane, tako da sem se vpisal v tretjega in še z možnostjo, da mi izpitov ni treba delati po vrstnem redu letnikov. To zadnjo ugodnost sem imel, ker sem bil povratnik iz taborišča za vojne ujetnike. Katedro za slovensščino je formalno imel profesor Enrico Damiani, pisec o slovanski literaturi in kulturi. Slovenščino sicer ni obvladal, znal pa je bolgarski in srbski jezik. Lektor slovenskega jezika pa je bil profesor Attilio Missoni, doma iz Dalmacije. Učil je tudi srbohrvaščino. Pri Damianiju sem branil svojo diplomsko nalogo, ustno pa me je spraševal profesor Franjo Trograncič, tudi on begunec.

Kakšen je bil naslov diplomske na-

loge?

Naslov je bil Podoba matere v Cankarjevih delih. Temo mi je predlagal profesor Damiani. Nalogo sem napisal v slovenskem jeziku, ker je veljal predpis,

da mora biti tri četrti diplomske naloge v jeziku, ki je bil izbran kot glavni predmet. Tezo sem potem vso napisal v slovensščini. Tudi pri nekaterih izpiti sem si pomagal s slovenščino in francoščino, kar je bila zame rešitev, saj italijanščine nisem obvladal. Izpite iz italijanščine sem odlašal do konca študija, opravil sem jih šele v četrtem letniku pri profesorju Fernandu Figurelliju, ki je kot tekst zahteval svojo knjigo o pesniku Leopardiju II mondo morale di Leopardi. Imel sem srečo, da mi je dovolil, ko sem mu omenil, da sem tujec in da ne znam italijanščine, razgovor v francoščini. Francoščino pa sem precej dobro obvladal, ker sem imel na gimnaziji v Ljubljani za francoščino zelo strogega profesorja, brata msgr. Alojzija Novaka, kanonika v Gorici.

Živeli ste v Žabnicah, učili v Gorici in študirali v Neaplju... Ko ste bili v Gorici, kje ste stanovali?

Stanoval sem na Placuti, v zgodovinski stavbi katoliških Slovencev, kjer sta bila sedež KTD in tiskarna. Po vojni je bila v njej edina dvorana za kulturne prireditve slovenske katoliške skupnosti. Bila je to dvorana Brezmadežne z majhnim odrom, ki jo je dal napraviti msgr. Mirko Brumat, ki je bil predsednik goriške Marijine družbe. Prav njene družbenice so mu prispevale denar za gradnjo. V stavbi na Placuti sem stanoval do svoje poroke februarja leta 1950. Bival sem v podstrešni sobi s časnikarjem Poldetom Kemperletom. Takrat je Kemperle sooblikoval tednik Slovenski Primorec, ki je bil tiskan na Placuti. Pisal pa je še za tednik Demokracija, ki je takrat že izhajal v Trstu. Kemperle se je name večkrat jezil, ker sem prihajal v sobo pozno zvečer. Nisem bil namreč dejaven samo v športnih društvih, ampak še bolj v obnavljanju predvojnega katoliške politične skupnosti, ki sem jo od vsega začetka tudi zastopal v SDZ (Slovenski demokratični zvezi) skupaj z dr. Kacinom, ki je bil predsednik Slovenske katoliške skupnosti, in še z nekim njenim članom. Razmerje v odboru SDZ je bilo tri-tri, to je po trije zastopniki liberalne Stigličeve skupine in trije katoliške skupnosti, katere odbornica je bila prvo leto tudi Meri Melzer iz Mirna.

Povrnimo se k slovenski šoli. Kakšna je bila takrat slovenska šola v Gorici?

Ko sem začel poučevati februarja 1947, je bilo v posameznih razredih veliko število dijakov. Po poletju 1947 pa se je njihovo število zmanjšalo. Šolo so namreč morali zapustiti vsi optanti. Tako so se razredi, ki so prej šteli tudi do 40 dijakov - zlasti na strokovni so bili razredi številčni, pa tudi na nižji gimnaziji -, znatno skrčili. Na goriških slovenskih šolah je bilo v prvih letih tudi veliko Tržačanov, ki so bili večinoma gojenci Alojzijevišča in kasneje tudi Dijaškega doma.

Kakšno je bilo takrat vzdušje?

V prvih letih sem sicer bolj malo živel v Gorici, saj sem izkoristil možnost, da sem lahko opravil vse šolske ure v treh dneh in se nato vračal v Žabnico. Vzdušje med dijaki je bilo normalno, ideoloških prepričanj v prvih letih ni bilo. O slovenski pripadnosti se ni veliko govorilo. Do težav je prišlo pozneje, zlasti ko so v Dijaški dom prišli iz Trsta nekateri vzgojitelji, ki so bili levo usmerjeni. Zato so mi v poznejših letih nekateri dijaki iz Dijaškega doma, ki so bili pod vplivom teh vzgojiteljev politično in ideološko nastrojeni, nekajkrat nasprotovali, ker sem bil ideološko zaznamovan zaradi udeleževanja v katoliškem taboru in v SDZ.

Nekaj težav pa ste imeli kot predstavniki slovenske šole tudi z italijanskimi ustanovami.

Tako je bilo pri udeležbi slovenskih šol na pokrajinskih lahkoatletskih tekmah na stadionu Baiamonti v Gorici. Brez moje vednosti si je neki dijak, gojenec Dijaškega doma, pri točki skok v višino zamenjal telovadne hlačke. Namesto belih, ki smo jih kot šola uradno imeli, je oblekel rdeče. To je izzvalo protest nekaterih italijanskih gledalcev. Zagovarjati sem se moral pred šolskim skrbnikom.

Drugič je bilo zaradi udeležbe slovenskih šol na pokrajinskih smučarskih tekmah. Organizator tekmovanja, predsednik italijanskega planinskega društva CAI, inž. Egone Lodatti, ni hotel sprejeti vpisa slovenskih šol na tekmovanje. Tisto leto so slovenske šole obiskovali nekateri dijaki iz Žabnic, ki sem jih poznal kot dobre smučarje. Pritožil sem se pri šolskem skrbniku, ker smo imeli v šolah uradno priznan vsedrjavni športni odsek. Pritožba je bila sprejeta in Lodatti je moral vpisati tudi slovenske šole kot tekmovalce.

Kaj pa odnosi z goriško občino?

Moram priznati, da kot profesor nisem imel kakšnih posebnih težav, pa čeprav je takrat županoval dr. Ferruccio Bernardis, ki ni veljal ravno za velikega prijatelja Slovencev. Zanimivo pa je, da je ugodil vsem mojim prošnjam glede ureditve prostorov za pouk telesne vzgoje v ulici Randaccio, verjetno zato, ker me je poznal kot učitelja smučanja svojih dveh hčerk, ki sta bili v skupini Goričanov, ki so pozimi ob nedeljah prihajali na Trbiško in sem jih učil smučanja.

Kako pa je bilo z učbeniki in drugim gradivom?

Nekateri profesorji so pripravljali skripta in jih delili med dijake. Nekaj učbenikov je bilo tiskanih že pod zavezniško, nekaj redkih pa je prišlo iz Ljubljane. Nekateri profesorji so učno snov narekovali in dijaki so pisali v zvezke. Razredni so bili opremljeni s tablo in katedrom za profesorje. V prvih letih so dijakinja še nosile obvezne črne predpasnike, dijaki so imeli zvez-

ke in vse potrebščine, skratka šola ni bila v "vojnem stanju", pa čeprav se je vojna končala malo prej. Pri telovadbi sem zahteval kratke hlačke. V prvih dveh letih mojega poučevanja so bili dijaki zadnjih letnikov zelo visoki, tako sem npr. imel v 7. in 8. razredu višje gimnazije dijake, ki so bili večji od mene, kar je bilo sicer naravno, saj so bili stari preko 18 let.

V šolskih sobah so stale peči, ki so jih postrežniki vsako jutro zakurili. Pouk pa je potekal zjutraj in popoldne, ker ni bilo dovolj učilnic. Učiteljske in višja gimnazija sta imela prostore v Križni ulici, nižja in strokovna pa v ulici Randaccio. Pouk telovadbe je bil za vse v ulici Randaccio, za razrede nižje in strokovne šole sem ga imel dopoldne, za gimnazijo in učiteljske pa popoldne. Učnih ur sem imel dovolj, saj sem poučeval na vseh slovenskih srednjih šolah.

Kako pa je bilo s prostorom za pouk telovadbe?

Kar precej prošelj in osebnega stika je bilo treba, da sem dosegel, da je občinska uprava v kleti stavbe v ulici Randaccio uredila majhno telovadnico. Položili so lesen pod in prostor pobelili. Nekaj telovadnega orodja sem dal narediti, ker sem si moral sam pomagati. Soseda, ki je bil sedlar in je imel sina v šoli, sem prosil, da mi je napravil kozo za preskoke. V začetku sem namesto kože uporabljal ozko mizo, da so jo dijaki preskakovali, a mi jo je neki manj spreten in težek dijak polomil, ko je pri preskoku padel nanjo. V telovadnici mi je občina namestila lestvenik in vrh za plezanje. Ker je bila telovadnica -kletni prostor - vsekakor premajhna, smo večinoma telovadili zunaj, tudi pozimi, če je bilo le možno. Nemalo nagovarjanja in diplomacije pa je bilo potrebnih, da sem prostor za šolo v ulici Randaccio, kjer je ravnatelj jeva mati imela zelenjavni vrt, dal zravnati in preurediti. Dal sem narediti jamo in jo napolniti z mivko, da so mogli dijaki skakati v daljino ali v višino. Na dvorišču sem dal urediti še igrišče za odbojko. Občina mi je vkopala kole, kupila mrežo in žogo.

Kako pa je bilo z odbojko? Med Slovenci v Gorici je takrat ni bilo, dejansko ste jo Vi uvedli.

V resnici so jo takoj po vojni v Gorico prinesli ameriški vojaki. Že prvo leto poučevanja na slovenskih šolah sem imel v mislih, da bi ustanovil slovensko športno društvo, ki bi gojilo zlasti odbojko. Zato sem nekaj slovenskih dijakov povabil in jih vključil v goriško italijansko društvo, v katerem sem bil tako atlet kot trener. Ko sem namreč prišel v Gorico, sem po spletu okoliščin prišel v stik z nekaterimi italijanskimi društvi. Videli so me na šolskem dvorišču v ulici Randaccio igrati odbojko z dijaki in na stadionu Baiamonti metati kopje. To so bila društva Ardita, Iris Domo, Libertas in UGG (Unione Ginnastica Goriziana). Že pri Arditi, zlasti pa v Iris Domo, sem bil aktiven v odbojki. Nekaj težav je bilo, niso pa bile vezane na šport.

Odbojko sem poznal in kar dobro igral že pred vojno v Devici Mariji v Polju, kjer sem v letu 1935 v fantovskem odseku ustanovil odbojgarsko ekipo. Od-

"V časopisih sem bil večkrat omenjen, pa ne da sem Slovenec, ampak Poljak oz. Čehoslovak. Ker pa sem včasih spregovoril slovensko, sem zaradi tega naletel na težave."

bojkarji fantovskega odseka iz Polja so celo na vseslovenskem taboru leta 1937 v Celju postali slovenski prvaki. Zato je bilo naravno, da sem v Gorici skušal igranje odbojke čim bolj razširiti, tako v društvih kot v šoli. V časopisih sem bil večkrat omenjen, pa ne da sem Slovenec, ampak Poljak oz. Čehoslovak. Ker pa sem včasih spregovoril slovensko, sem zaradi tega naletel na težave.

/ dalje
Erika Jazbar

V odkrivanju planinskega raja (2)

Nad dolino Kozice

Krožna pot proti Garmaku se začne konec vasi, najdemo jo, če sledimo oznakam planinske steze, po kateri se bomo pozneje vračali. Sedaj se odpravimo raje na široko makadamsko pot, ki ji Furlani pravijo "strada interpoderala", pot med posestvi. Pelje nas po jugozahodnem grebenu, ki je sončen in prijetno topel, vegetacija je tu skoraj kraško mediteranska, veliko je fliša in apnenca. Tudi razgled je enkratni, saj gre nad dolino Koz' ce tja do prelaza Solarji in Stare Gore, na jugu nas vabi Furlanija z morjem, vse okoli nas pa prelest Nadiških dolin in tukajšnjih značilnih bujnih, razkošnih gozdov. Makadam prekine ožja asfaltna cesta, ko gremo mimo naselja

Prehod, ki dejansko sploh ni naselje, saj sta na pobočju samo dve večji domačiji. Spet smo na makadamu, ki se vijuga in nam podarja sonce in razglede, dokler ne zagledamo Garmaka, ki se tesno oklepa pobočja in nas očara z malimi kamnitimi hišami, ozkimi ulicami in tišino. Z možem sva tu nekako v škripcih, ker ne najdeva markacij, ki naj bi naju vodile na grebensko stezo. Kot je v teh krajih navada, nas prijazno nagovori domačin, ki resnici na ljubo domačin sploh ni, ampak kot midva priseljencec, ki je zaslutil čar Benečije. Napoti naju na staro opuščeno pastirsko stezo, ki gre za hišami navkreber. Kljub temu da je pot lahka in ji ni težko slediti, se nekako boji. Da se ne zgubita, nama govori, ko z ženo že

odklepa avto. V gorah je nevarnost vedno za vogalom. A beneške doline niso gore, nežne in prijazne so pohodniku, mene pa ni strah, ker imam v nahrbtniku odlično karto. V dvajsetih minutah sva z možem na grebenu, pod nami Sovodnje (Savogna), nad njimi Matajur. Vse v soncu, razen vrha tega dobrega velikana, ki se skriva za črnimi, pretečimi oblaki. Grebenska pot je lahka, skoraj ravna, narava enkratna, saj sva s kraškega grebena prešla v dušo Benečije, v kostonjeve gozdove. Tu srečaš drevesa, ki jih trije težko

objamejo. Sedaj ni več vroče, na severni strani smo, diši po gobah in je slutiti prisotnost škratov. Med praproto so doma pravljice. Z možem pospešiva korak, saj se bliža večer, pa tudi nevihta. Pot nas pelje mimo dveh zapuščenih cerkva, mimo

sv. Lucije in sv. Egidija. Sem so nekoč zahajali vsako nedeljo prebivalci spodnjih vasi. Zanimivo je, da spadata Gorenja in Dolenja Barca k fari sv. Lenarta v dolini Koz' ce, pa čeprav sta tik nad Sovodnjami in ju od sv. Lenarta loči strm,

visok greben. Doline, ki je pod nami in kjer je slišati oddaljeno žuborenje hudourniške Aborne (Alberone), skoraj ni videti, kajti gozd je gost in visok. Na koncu poti, ko že slutiva cilj in sva po petih urah hoda čisto utrujena, se pogled odpre nad kamnolomom. Le-teh je na teh pobočjih več in še vedno zaposlujejo precejšnje število domačinov. Kamen, ki ga tu kopljejo, je po vsem svetu znan sivorumeni "nadiški kamen", ki mu Furlani pravijo "pietra piassetina". No, še nekaj poti imava pred seboj, pelje nas po razglednih opuščeni pašnikih do vasi, kamor prispeva ravno pred prvimi kapljami dežja. Utrujena sva, a prepolna lepote in pravilnice tišine teh pobočij in gozdov, ki samevajo med Alpami in Furlanijo. Ko jih spoznaš, veš, da spoznaš enega izmed najlepših biserov neokrnjene, zelene narave.

/koniec
Suzi Pertot

Veličastna športna manifestacija v dvorani PalaTrieste Vrhunska odbojka navdušuje Trst

Športni utrip pri nas je te dni dodobra poživilo svetovno prvenstvo v ženski odbojki. Trst je namreč imel v gosteh predtekmovalno skupino B s šestimi reprezentancami (skupno 15 tekem), do nedelje pa poteka v dvorani PalaTrieste druga faza tekmovanja (dodatnih 8 dvobojev). Skupno torej devet tekmovalnih dni in polna dva tedna dogajanja. Soustvarjalke prvega sklopa srečan so bile odbojkarice Brazilije, Srbije, Bolgarije, Turčije, Kanade in Kameruna, ki so zanimivo kvalifikacijsko skupino končale v tem vrstnem redu. V drugi fazi pa so deske športne palače, ki nosi ime po Cesareju Rubiniju, tržaškem športniku, ki je bil državni reprezentant tako v vaterpolu (tudi olimpijec) kot v košarki, zasedle izbrane vrste Azerbajdžana, Belgije, Hrvaške, Japonske, Kitajske in Nemčije. Skratka, v naše kraje

ugnale sijajno Srbijo, ki se je med turnirjem ravno tako proslavila kot odlična reprezentanca. Zelo visok nivo igre sta v prvem delu prikazali tudi selekciji Bolgarije in Turčije, ki je pod vodstvom nekdanjega italijanskega selektorja Barbolinija odščitnila točko tako Braziliji kot Srbiji. V dvorani poteka vse kot po olju, od sprejemanja delegacij in gostov do medijskega središča, blagajne, informacij, varnosti, opreme in servisa za tehnično nemoten potek obračunov na parketu. Tržaški odbor ima namreč že za sabo gostitev predtekmovalne skupine svetovnega prvenstva za moške leta 2010. Tedaj so se v mestu v zalivu izkazali, tako da so jim tokrat poleg kvalifikacij zaupali še eno skupino druge faze tekmovanja. Odziv publike je v bistvu več kot dober. V jutranjih urah so na stopnišče prihajali šolarji, odboj-

dat tudi kdo iz drugih italijanskih dežel in sosednjih Slovenije, Avstrije in Hrvaške (nedvomno v tem tednu, ko v Trstu nastopajo tudi šahovnice). Skratka, pozitiven odgovor tudi na področju turizma, čeprav, kdor se sprehaja po centru ali nabrežju, v bistvu sploh ne ve, da tu poteka tako odmeven dogodek. Marketinško bi bilo torej mogoče prireditelvi bolj izkoristiti, vse se namreč dogaja samo ob igrišču. Zato pa po Italiji rase odbojkarska mrzlica, ne samo ker gostijo SP, ampak tudi zato, ker so azzurre selektorja Bonitte predtekmovanje odigrate zelo prepričljivo in svojo skupino v Rimu sklenile na prvem mestu. Kakorkoli že, do nedelje (in nato po televiziji do nedelje, 12. oktobra, ko bo v Milanu veliki finale) bomo uživali ob veličastni manifestaciji, kakršnih si v neposredni bližini seveda želimo. Podobno

je prišla malodane vsa vrhunska svetovna odbojka. Dežela Furlanija Julijska krajina z utečenim organizacijskim odborom na čelu je odločna zagrabila za to priložnost in se doslej izkazala v lepi luči. Ta članek je nastal v ponedeljek, torej tik po koncu predtekmovanja. V očeh in spominu imamo še nedeljski spektakel, ko je bil PalaTrieste razprodan (vsaj 6700 gledalcev) za večerno poslastico, ki je odločala o prvem mestu v skupini B. Po navdušujočem boju so Brazilke, olimpijske prvakinje,

karskih navdušencev v okolici, kot kaže, ne manjka, vsaka reprezentanca pa ima ob sebi skupinico zvestih privržencev. Poglavitje zase so bili navijači Kameruna. Tehnično skromno, toda borbeno in nasmajano šesterko je na vseh tekmah glasno in pisano spremljala peščica priseljencev, ki je v dopoldanskem delu prvenstva redno opozarjala nase. Podobno je veljalo za Srbijo, ki je športni narod in je tudi vselej računala na pomoč skupnosti, ki je množično usidrana v mestu. Vtis pa smo imeli, da je prišel gle-

smo ugotavljali za lanski Eurobasket v Sloveniji in Kopru. Gre za pobude, ki nedvomno postavljajo naše kraje v središče širše pozornosti, za vse, ki si vrhunske dogajanje tudi ogledajo v živo, pa predstavljajo edinstveno doživetje. Kolesje svetovnega prvenstva je navsezadnje v vlogi prostovoljcev v dvorani zaposlilo tudi nič koliko slovenskih odbojkarskih zanesenjakov iz naših društev, nekdanja reprezentantka Sandra Vitez pa je celo uradni boter dogodka pod Svetim Justom.

HC

Z 12. strani Razseljena duša...

Nekajkrat filmski dogodki, ki jih spremljamo na treh platnih, na katerih se vije filmska zgodba z raznih zornih kotov, nekako "nadkraljujejo" gledališko predstavo, a ne zaradi njene manjše izraznosti, saj je prikazana v bistvenih in jasnih potezah – zelo sugestivni je ples v maskah, medtem ko si na enkranu grozeče sledijo vojni prizori -, ampak zaradi močnega filmskega sporočila, ki je nam zamejcem zelo blizu, kajti take družinske situacije – dvojezične zveze in vsi zapleti, ki izvirajo iz njih – so naša vsakdanja realnost. Neda R. Bric je te občutke ob imenitnih igralcih znala enkratno zlititi na platno, pa tudi jih iz preteklosti priklicati na oder. Pa še nekaj ji je čudovito uspelo: z združitvijo treh gledaliških realnosti, slovenske, italijanske in nemške, ji je uspelo na krstno uprizoritev v novogoriško gledališče zvabiti vrsto Italijanov, ki bi drugače po vsej verjetnosti svojega nosu nikdar ne prinesli vanj – in primis goriškega župana Ettoreja Romolija, ki se zna slovenskih prireditelvi v Gorici spretno otepati, čeprav ima seveda z našimi političnimi in kulturnimi predstavnikmi zmeraj elegantno in prijazno besedo!

Že zaradi teh zadev ima Neda Bric Rusjan in vsi tisti, ki so ji pomagali pri uresničitvi uprizoritve *Nora Gregor – skriti kontinent spomina*, velike zasluge in že s tem je mnogo dosegla. Odobravajoče ploskanje premierne publike (navzoč je bil tudi avstrijski veleposlanik dr. Clemens Koja) pa priča, da je le-ta njeno delo zelo lepo sprejela. Z zapleteno osebnostjo, najprej s sijočo, potem pa krhko, globoko zagrenjeno dušo se je popolnoma spojila Helena Peršuh, ki je znala prepoznati Norina notranja čutenja in viharje ter jih posredovati gledalcem. Dario Varga je bil njen politično angažirani mož, kontroverznega značaja, knez Ernst Starhemberg, za katerega je slutiti, da je zanj Nora, čeprav oboževana in ljubljena, ostala vseeno pripadnica "nižjega sloja". Robert Prebil je posebil znanega filmarja Maxa Reinhardta, Marjuta Slamič je z niansiranjem ra-

zličnih čustvenih odtenkov natančno prikazala lik grofice Ade Benigni, Norine zveste spremljevalke in tudi modre svetovalke. Gorazd Jakomini je natanko seciral Fritza Mandla, bogatega Juda, ki se znajde v vsaki situaciji, saj mu žvenket denarja pomeni vse.

Ivan Godnič je bil genialni Jean Renoir. Osebam v filmu so svoj obraz odlično in s prodorno igro

ponudili Peter Harl kot novinar Peter, ki mu v srcu kljuje želja, da bi prišel do dna Norine in lastne življenjske zgodbe, Lučka Počkaj z doživetim igralskim izrazom kot v duši razklana novinarjeva mama, Alessandro Mizzi kot njen razumevajoči mož Enzo, ki se pač kot večina Italijanov ne more naučiti slovenskega jezika, Gerhard Balluch kot preudaren novinarjev nemški sogovornik, Franz Solar in intenzivni vlogi novinar-

jevega očeta Franza, kateremu so tudi nekdanji zgodovinski dogodki pogojevali življenjske izbire, pa še Silvana Rabitsch v vlogi mlade natakarice.

Po novogoriški premieri bo predstava *Nora Gregor – skriti kontinent spomina* doživela še ljubljansko (2. oktobra), v aprilu 2015 bo tržaška v Rossettijevem gledališču, nazadnje v maju 2015 pa še avstrijska v Gradcu. Tako bo Nora Gregor združila pod isto streho te nekdanj sobivajoče narodne skupnosti, med katere je brezsrčno zarezala krutost dveh vojn in jim zadala rane, ki se še niso zacelile.

Razstava o Nori Gregor v SNG Nova Gorica

Pred novogoriško krstno uprizoritevjo predstave *Nora Gregor – skriti kontinent spomina* je bilo v predvorju Slovenskega narodnega gledališča Nova Gorica odprtje trijezične razstave *Nora, du bist ein Engel!* – naslov je povzet po besedah Jeana Renoirja iz filma *La Règle du jeu*. Avtor s podatki bogate razstave o igralki Nori Gregor v produkciji Kinoateljstva iz Gorice je Igor Devetak, ki že od l. 1999 z ekipo te filmske ustanove vztrajno raziskuje podatke o tej nekoč slavni, a nato popolnoma pozabljeni igralki. Na trijezični predstavitvi je razstavljeno dokumentarno gradivo prikazal prav Devetak, zraven njega sta spregovorila še predsednik Kinoateljstva Aleš Doktorič ter Christine Casapicola z Dunaja. Razstava, ki je nastala v sodelovanju s SNG Nova Gorica in Visoko šolo za umetnost Univerze v Novi Gorici in bo potovala skupaj s predstavo v Ljubljano (tam je prav v teh dneh), v Gorico (Trgovski dom, aprila 2015), Trst (avla Slovenskega stalnega gledališča, aprila 2015) in Gradec (avla Schauspielhaus Graz, maja 2015), ima multimedijski značaj. Na vrsti "stebričev" so ekrani, na katerih se vrstijo kratki izseki iz šestih Norinih filmov, v katerih je igralka s pomembnimi filmskimi umetniki, pa tudi vrsta do sedaj nepoznatih fotografij iz Norine zapuščine, ki so v lasti družine njenega moža. Prikazujejo Noro v južnoameriškem izgnanstvu, utrinke iz njenega tamkajšnjega domačega življenja, pa tudi fotografije s snemanja njenega zadnjega filma *Le Moulin des Andes* iz l. 1943. V vitrinah so še reprodukcije razglednic, plakotov ..., ki se tičejo Norinega življenja. Na enem "stebriču" pa so vse tri knjige, ki so izšle o Norinem življenju. Razstava bo v SNG Nova Gorica na ogled še od 9. do 24. oktobra po urniku: vsak delavnik od 10.00 do 12.00 in od 15.00 do 18.00. Ob sobotah od 10.00 do 13.00 in uro pred začetkom predstave. V rotundi gledališča sočasno razstavlja likovno društvo Prologo iz Gorice. Njegovi člani so razstavljena dela posvetili Nori Gregor in njenemu liku.

S 1. strani "Štoparski vodnik" ...

Univerza – rez popkovine

V pogovoru z različnimi goriškimi in tržaškimi študenti, ki so se odločili za študij v Ljubljani, so na dan prišli podobni razlogi. Univerza je za mnoge mlade prva priložnost, da se "osamosvojijo" in grejo od doma. Dejstvo, da bodo lahko sami svoji gospodarji, je seveda odločilnega pomena za dijake, ki so pred življenjsko odločitvijo izbire univerzitetne izobrazbe. Ob tem postaja tak tip študija dejansko vse bolj utečena praksa, ki je posledično hkrati vse manj "eksotična". Majhnost globalnega sveta se danes pozna tudi v takih malenkostih. Ob tem ne moremo mimo ugotovitve, da je študij na eni od štirih državnih univerz v Sloveniji (Ljubljana, Maribor, Primorska in Nova Gorica) ugodna rešitev tudi za starše, ki morajo študij svojih sinov in hčera financirati. Najbolj seveda pade v oči primerjava z italijanskimi univerzami pri postavitvi cene izobraževanja. Medtem ko študenti italijanskih univerz dobivajo na dom odrezke za plačevanje zneskov v višini več tisoč evrov, je slovenska državna univerza brezplačna. Po besedah Duhovnikove ohranja izobraževanje v Slove-

niji noto socialnega korektiva, namenjenega čim širšim množicam. Da so študenti socialno zelo močna kategorija v Sloveniji, lahko ugotovimo še iz nekaterih drugih socialnih pravic. Številni naši dijaki prejemaajo štipendije, pa tudi študentski domovi, do katerih se nekaterim uspe dokopati, so večinoma že na zelo kakovostnem nivoju ob relativno majhnih najemnih cenah. Tukaj je dalje še ena lastnost študentskega življenja, ki je študentom v veliko oporo v času študija daleč od doma: govorimo seveda o prehrabnih bonih. Študenti si lahko za le nekaj evrov privoščijo kakovostne obroke v številnih ljubljanskih restavracijah (in ne samo v menzah). To je očitno prava slovenska posebnost, ki je vredna anekdote: pred nekaj meseci je

slovensko prestolnico obiskala italijanska snemalna ekipa Rai 2 iz Rima. Ko so prišli v Ljubljano, Slovenije in slovenskega glavnega mesta niso poznali. So pa vedeli, da univerzitetnim študentom v Sloveniji hrano subvencionira vlada. In proces plačevanja kosil s študentskimi boni so hoteli na vsak način posneti. Skratka, obstaja raznolika paleta razlogov, zakaj se vse več mladih vpisuje v Slovenijo na univerzo. Želja po samostojnosti in neodvisnosti od doma se dopolnjuje s socialnimi spodbudami, ki jih Slovenija še vedno nudi študentski populaciji. Ne nazadnje ne smemo pozabiti na še enega od bistvenih razlogov, mobilnost. Tudi fizične razdalje postajajo vse manj utesnujuče, tako da je Ljubljana dejansko vse bližja. Pred časom so bili najpogostejša prevozna sredstva avtobusi in vlaki: iz Sežane je to pomenilo dobri dve uri potovanja, iz Nove Gorice pa je bil to že pravi poldnevni izlet (3 ure in več). Štopanje je bilo tudi zelo popularno, čeprav je šlo za nekoliko bolj "pustolovski" način prevoza. Danes se tudi študenti veliko bolj vozijo z avtomobili, pravo revolucijo pa je prineslo internetno dogovarjanje o prevoznih na spletni strani [prevoz.org](http://www.prevoz.org): samo uro dolga pot do

Štipendije in prejemniki						
	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
Število vlog	115	155	173	193	198	201
Število štipendistov	91	129	144	172	176	184

	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
Argentina	1	2	4	5	4	2
Avstrija	9	14	10	6	7	9
BiH	10	9	8	5	5	3
Črna gora	1	2	1	1	1	0
Hrvaška	30	41	42	45	42	32
Italija	21	45	63	92	97	112
Madžarska	7	5	6	2	4	6
Makedonija	8	8	7	11	10	13
Srbija	2	2	2	4	4	6
Švedska	1	1	1	1	1	0
Nemčija	1	0	0	0	1	1
SKUPAJ	91	129	144	172	176	184

Vir: Javni sklad RS za razvoj kadrov in štipendije

Ljubljane je tako možna v bistvu ob (skoraj) vsakem terminu in ob vsaki uri.

Štipendije za študij

Zanimivo je nazadnje še pogledati v statistiko štipendij, ki jih razpisuje Javni sklad RS za razvoj kadrov in štipendij. Gre namreč za eno od primarnih subvencij, ki jih RS namenja študentom iz zamejstva in zdomstva, ki se odločajo za študij v Sloveniji. Včasih je bil namen štipendije ta, da bi pomagali študentom pri preživljanju v Sloveniji in da bi se potem lahko vrnili domov s pridobljenim znanjem, nam je pojasnila Duhovnikova ter dodala še, da pa je danes vse več takih, ki se odločijo, da se bodo po dokončanem študiju zaposlili v Sloveniji. Pogled v podeljene štipendije nam prikaže sliko, da so ravno študenti iz Italije najpogostejši prejemniki razpisanih sredstev: skupno je ta sklad težak 600 tisoč evrov, osnovna štipendija pa

znaša 200 evrov mesečno. V lanskem akademskem letu je študentom iz Italije bilo podeljenih kar 112 štipendij od skupno 184. "Med slovenskimi dijaki iz Italije visoko kotira medicina, splošna in dentalna. Vse bolj priljubljena

postaja tudi veterina, v zadnjih letih tudi fizioterapija. Med humanističnimi smermi so že dalj časa dokaj priljubljeni novinarstvo, slovenistika in jeziki. Dijake z onkraj meje najdemo tudi na umetniških AGRFT in na likovni", nam je vpise komentiral Duhovnikova. O vpisu na ljubljansko univerzo smo že spregovorili, "naši" dijaki pa se vpisujejo tudi na druge univerze. Univerza na Primorskem v Kopru je druga po priljubljenosti: v zadnjih petih akademskih letih so vpisi vselej rasli. V akademskem letu 2013-14 je bilo novih vpisov 16. Na novogoriško univerzo se je v akademskih letih 2012-13 in 2013-14 vsakič vpisalo osem novih študentov. Nazadnje je tukaj še univerza v Mariboru, kjer je vpisov iz logističnih vzrokov manj. V akademskem letu 2013-14 so zabeležili en vpis iz Italije.

Prijavljeni po državi stalnega bivališča					
	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14
Hrvaška	312	303	370	377	311
Makedonija	89	148	190	314	198
BiH	80	84	90	84	62
Nigerija	47	40	14	7	/
Italija	37	32	40	47	44
Srbija	25	24	24	31	27
Črna gora	11	5	10	6	9
Avstrija	10	6	/	5	/
Kosovo	10	/	/	/	5
Ruska federacija	/	/	11	9	15
Ukrajina	/	9	7	/	5
Nepal	/	/	8	/	/
Kamerun	/	/	/	5	/
Turčija	/	/	/	/	14
SKUPAJ prijavljeni	695	688	857	937	735

Vir: <http://www.vpis.uni-lj.si/>

Nekaj bistvenih "prelomnic" pri vpisovanju na slovenske univerze:

- **prva prijava:** gre za neobvezujočo prijavo, ki ima zapadlost v začetku marca. Kandidat izbere tri univerzitetne smeri in jih postavi v vrstni red po preferenci. Čeprav ta prijava ni obvezujoča, bo igrala pomembno vlogo pri nadaljnem vpisovanju. Andreja Duhovnik Antonij, višja svetovalka na Zavodu Republike Slovenije za šolstvo (ZRŠŠ), odgovorna za Italijo, prireja srečanja na slovenskih višjih šolah na to temo v februarju pa so na slovenskih univerzah tudi dnevi odprtih vrat.
- **druga prijava:** prijavniki na prvo prijavo sledijo postopku, ki ga kasneje vodi fakulteta, na katero so se vpisali. Kdor se ni vpisal v času prve prijave, se lahko vpiše v drugi prijavi (navadno avgusta), a možnost izbora študijskih smeri je tokrat precej manjša.
- **nostrifikacija višješolskega spričevala:** ob prijavi mora vpisnik poskrbeti tudi za nostrifikacijo višješolskega državnega izpita (po opravljeni maturi)
- **štipendije:** prošnja se odda na javni sklad RS za razvoj kadrov in štipendije. Rok za predložitev vlog je navadno v septembru (letos 26. septembra). Več informacij na www.sklad-kadri.si

Doberdò e Savogna
Doberdob in Sovodnje

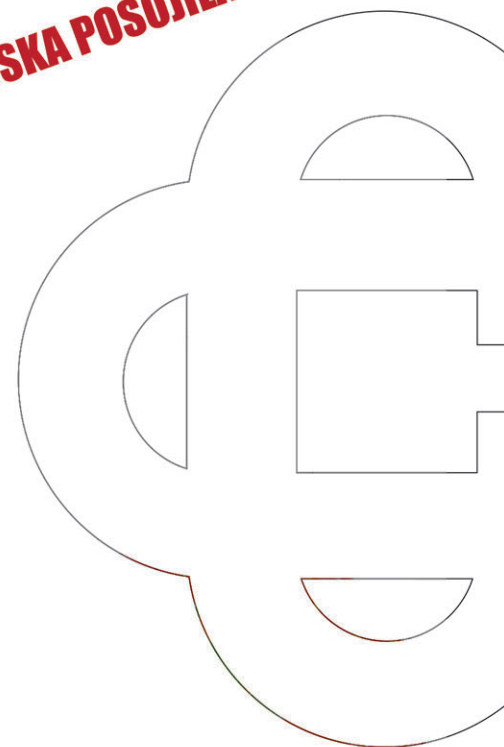
www.bccdos.it

Fiksna obrestna mera

1,50%

prvih 12 mesecev

STANOVANJSKA POSOJILA

2° leto: fiksna obrestna mera 2,00%

3° leto: spremenljiva obrestna mera euribor 6 mesecev + 300 b.p. s spodnjim pragom u višini 3,00%

OGLASNO SPOROČILO V PROMOCIJSKE NAMENE. PONUDBA JE REZERVIRANA ZA MLADE PARE DO 40 LET. TEKOČI TAEG 3,195% MESECA SEPTEMBRA 2014 JE IZRACUNAN NA HIPOTEKARNEM POSOJILU V VIŠINI 100.000 € Z ROČNOSTJO 20 LET. FIKSNA OBRESTNA MERA PRVIH 12 MESECEV 1,50%, V NASLEDNJIH 12 MESECIH FIKSNA OBRESTNA MERA 2,00%, OD TRETJEGA LETA PA VELJA SPREMENLJIVA OBRESTNA MERA VEZANA NA EURIBOR 6 MESECEV + 300 BP S SPODNJIM PRAGOM 3,00%. PONUDBA VELJA DO 31.12.2014. POGODBENI IN EKONOMSKI POGOJI SO NA VOLJO NA INFORMATIVNEM LISTU, KI JE NA RAZPOLAGO PRI NAŠIH PODRUŽNICAH ALI NA SPLETNI STRANI BANKE WWW.BCCDOS.IT.